

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Rozvoj a předpoklady cestovního ruchu na Příbramsku
Bakalářská práce

Autor: Kateřina Cyrmonová
Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: RNDr. Mgr. Tomáš Burda, Ph.D.

Hradec Králové

Duben 2023

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 25.4.2023

Kateřina Cyrmonová

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce RNDr. Mgr. Tomáši Burdovi, Ph.D. za cenné rady a metodické vedení práce. Dále bych ráda poděkovala všem, kteří byli ochotni poskytnout odpovědi k rozhovorům a dotazníkovému šetření. V neposlední řadě děkuji svému příteli, kamarádům a rodině za podporu při psaní této práce a celkové podpoře ve studiu.

Anotace

Bakalářská práce byla zaměřena na rozvoj a předpoklady cestovního ruchu v oblasti Příbramska, přesněji na území správního obvodu obce s rozšířenou působností Příbram. Konkrétněji se zaměřuje na vybraná dědictví cestovního ruchu na tomto území. V teoretické části byla obsažena teoretická východiska týkající se vybraného tématu jako základ bakalářské práce. Praktická část je zaměřena na jednotlivá vybraná dědictví cestovního ruchu, u kterých se práce soustředí na charakteristiku jejich vývoje a nabídky pro cestovní ruch. Práce je zpracována za pomoci polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky jednotlivých vybraných památkových institucí a atraktivit cestovního ruchu a odpovědí z dotazníkového šetření pro návštěvníky těchto vybraných dědictví, díky kterým byly zodpovězeny stanovené výzkumné otázky.

Klíčová slova: cestovní ruch; vývoj; předpoklady; Příbram; Hornické muzeum; Svatá Hora; Brdy; Památník Antonína Dvořáka

Annotation

Title: Development and prerequisite of tourism in Příbramsko

This bachelor thesis focused on the development and prerequisites of tourism in the area of Příbram, more precisely in the administrative district of the municipality of Příbram. More specifically, it focuses on selected heritage of tourism in this area. The theoretical part contains the theoretical background of the selected topic as the basis of the bachelor thesis. The practical part focuses on individual selected tourism heritage sites, for which the thesis concentrates on the characteristics of their development and tourism offer. The thesis is developed using semi-structured interviews with staff from each of the selected heritage institutions and tourism attractions, and responses from a questionnaire survey for visitors of these selected heritage sites, through which the set research questions were answered.

Keywords: tourism; development; prerequisites; Příbram; Mining Museum; Svatá Hora; Brdy; Antonín Dvořák Memorial

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Cíl práce.....	10
3	Metodika zpracování.....	12
4	Teoretická část	15
4.1	Cestovní ruch	15
4.2	Vývoj cestovního ruchu České republiky	18
4.3	Předpoklady cestovního ruchu	20
4.3.1	Lokalizační předpoklady.....	21
4.3.2	Selektivní předpoklady cestovního ruchu	22
4.3.3	Realizační předpoklady.....	23
4.4	Dědictví v cestovním ruchu	24
4.5	Udržitelnost cestovního ruchu.....	26
4.6	Marketing cestovního ruchu	27
5	Praktická část.....	29
5.1	Vymezení regionu Příbramska.....	29
5.2	Předpoklady cestovního ruchu v ORP Příbram	30
5.2.1	Lokalizační předpoklady.....	30
5.2.2	Selektivní předpoklady	32
5.2.3	Realizační předpoklady.....	33
5.3	Hornický skanzen Březové Hory.....	35
5.3.1	Vývoj	35
5.3.2	Prohlídkové areály	40
5.3.3	Návštěvní doba	45
5.4	Památník Vojna Lešetice.....	48
5.4.1	Vývoj	48

5.4.2	Prohlídkové trasy	50
5.4.3	Návštěvní doba	51
5.5	Svatá Hora	51
5.5.1	Vývoj	52
5.5.2	Prohlídkové trasy	55
5.5.3	Návštěvní doba	56
5.6	CHKO Brdy	57
5.6.1	Vývoj	57
5.6.2	Co zde navštívit	60
5.7	Památník Antonína Dvořáka	63
5.7.1	Vývoj	63
5.7.2	Prohlídky	65
5.7.3	Návštěvní doba	67
6	Diskuse a vyhodnocení výsledků	68
6.1	Rozhovory	68
6.1.1	CHKO Brdy	69
6.1.2	Hornický skanzen Březové Hory	70
6.1.3	Památník Vojna Lešetice	74
6.1.4	Památník Antonína Dvořáka	76
6.1.5	Svatá Hora	80
6.2	Dotazníkové šetření	83
7	Shrnutí výsledků	92
8	Závěry a doporučení	99
9	Seznam použité literatury a zdrojů	100
10	Přílohy	104

Seznam obrázků

Obrázek 1. Sloučené mapy ORP Příbram před a po vzniku CHKO Brdy.....	30
Obrázek 2. Mapa Hornického skanzenu Březové Hory.....	45
Obrázek 3. Památník Vojna Lešetice	49
Obrázek 4. Svatá Hora.....	55
Obrázek 5. CHKO Brdy.....	62
Obrázek 6. Památník Antonína Dvořáka.....	66

Seznam tabulek

Tabulka 1. Prohlídkový areál A – Ševčinský důl	42
Tabulka 2. Prohlídkový areál B – Anenský důl.....	43
Tabulka 3. Prohlídkový areál C – Vojtěšský důl.....	44
Tabulka 4. Návštěvní doba – Hornický skanzen Březové Hory	46
Tabulka 5. Návštěvní doba jednotlivých exkurzí Hornického skanzenu	47
Tabulka 6. Prohlídkové trasy Památníků Vojna Lešetice.....	50
Tabulka 7. Návštěvní doba Památníku Vojna Lešetice.....	51
Tabulka 8. Prohlídky Svatá Hora	56
Tabulka 9. Návštěvní doba Svaté Hory.....	56
Tabulka 10. Návštěvní doba muzea Antonína Dvořáka	67
Tabulka 11. Návštěvní doba parku Památníku Antonína Dvořáka	67

Seznam grafů

Graf 1. Pohlaví respondentů.....	84
Graf 2. Věk respondentů.....	84
Graf 3. Odkud respondenti pocházejí.....	84
Graf 4. Jakou z vybraných památek respondenti navštívili.....	85
Graf 5. Cesta zjištění o daných atraktivitách CR	86
Graf 6. Způsob dopravy	87
Graf 7. Přenocování v ubytovacím zařízení	87
Graf 8. Návštěvnost Hornického muzea Příbram respondenty.....	88
Graf 9. Účel návštěvy Svaté Hory respondenty	88

Graf 10. Účel návštěvy CHKO Brdy respondenty.....	88
Graf 11. Účel návštěvy Památníku Antonína Dvořáka respondenty.....	89
Graf 12. Doporučení jednotlivých atraktivit respondenty.....	89
Graf 13. Haldy, symbolismus a dotváření krajiny	90
Graf 14. Další navštívená místa v okrese Příbram	91

Seznam zkratk

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
CR	Cestovní ruch
ČR	Česká republika
KČT	Klub českých turistů
ORP	Obec s rozšířenou působností
PAD	Památník Antonína Dvořáka
ROH	Revoluční odborové hnutí
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu

1 Úvod

Cestovní ruch je dnes již neodmyslitelnou součástí chodu dnešního světa. Tato práce se zaměřuje na jeho vývoj a předpoklady v oblasti Příbramska. Konkrétně na území obce s rozšířenou působností Příbram. Na tomto území bylo ke zkoumání vybráno pět lokalit CR, které interpretují kulturní a historické dědictví.

Jednou z nich je Hornický skanzen Březové Hory, hlavní pobočka Hornického muzea Příbram. Tato atraktivita byla zvolena z důvodu významnosti pro město Příbram a zároveň pro celou oblast Příbramska, které je pro hornictví historicky známé. Druhou atraktivitou je také pobočka Hornického muzea Příbram, konkrétně Památník Vojna Lešetice. I přes to, že se v obou případech jedná o Hornické muzeum Příbram jako celek, každá z nich nabízí na hornictví jiný pohled. Památník Vojna Lešetice může být kvůli své minulosti komunistického vězení zařazen jako místo vhodné pro temný turismus, zatímco Hornický skanzen Březové Hory je místo vhodné pro provozování montánního cestovního ruchu.

Dále bylo zvoleno další významné místo města Příbram, kterým je Svatá Hora nad ním vyčnívající. Je vhodným místem pro uskutečňování religiozního cestovního ruchu. Zvoleno bylo i přírodní dědictví a tím je Chráněná krajinná oblast Brdy, se svými mnoha místy a atraktivitami k navštívení, vhodná pro přírodní cestovní ruch. Poslední zvolenou atraktivitou je Památník Antonína Dvořáka jakožto zástupce kulturního cestovního ruchu této oblasti. Jednotlivé vybrané atraktivity mají jedno společné, a to sice že tvoří rozmanitou nabídku cestovního ruchu této oblasti, díky vhodným předpokladům k jejich vzniku na tomto území.

Tato bakalářská práce si kládla za cíl charakterizovat vývoj a předpoklady cestovního ruchu na Příbramsku a těchto vybraných dědictví a atraktivit cestovního ruchu. Zodpovídá na otázky o vědomí jednotlivých atraktivit o svém rozvoji a vlivu na cestovní ruch dané oblasti, o tom, kam a za jakým účelem návštěvníci jezdí, jaká forma cestovního ruchu je v této oblasti dominantní a podobně.

2 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je charakterizovat vývoj a předpoklady cestovního ruchu na Příbramsku, konkrétně ve vybraných dědictvích a atraktivitách cestovního ruchu, kterými jsou Hornický skanzen Březové Hory, Památník Vojna v Lešeticích u Příbrami, poutní místo Svatá Hora, CHKO Brdy a Památník Antonína Dvořáka ve Vysoké u Příbramě. Dalším cílem práce je zjistit pomocí výzkumných otázek, které atraktivity cestovního ruchu návštěvníci preferují, které dominantní formy cestovního ruchu jsou na území ORP Příbram provozovány, za jakým účelem jsou tyto atraktivity cestovního ruchu navštěvovány, zda si jsou tyto atraktivity cestovního ruchu vědomy svého významu a vlivu na cestovní ruch této oblasti, nebo zda je zde souvislost mezi propagací a motivací návštěvníka k návštěvě těchto atraktivit cestovního ruchu. Na tyto otázky bude zodpovězeno pomocí polostrukturovaných rozhovorů a dotazníkového šetření. Ke splnění těchto cílů práce jsou stanoveny následující výzkumné otázky.

Výzkumné otázky:

1. Za kterými atraktivitami cestovního ruchu návštěvníci na Příbramsko nejčastěji jezdí?

Tato otázka byla zvolena pro zjištění, zda jsou vybrané atraktivity cestovního ruchu oblíbenými místy při návštěvě Příbramska, nebo zda k jeho návštěvě lákají i jiné atraktivity cestovního ruchu, popřípadě které to jsou.

2. Je montánní cestovní ruch a religiózní cestovní ruch dominantní formou cestovního ruchu oblasti Příbramska?

Tato otázka pomůže k zjištění, zda jsou tyto dvě formy dominantními, či návštěvníci preferují provozování jiných vybraných forem CR v této oblasti.

3. Jsou si jednotlivé atraktivity cestovního ruchu vědomy svého vlivu na cestovní ruch v oblasti Příbramska? Vidí zde potenciál k dalšímu růstu?

V této otázce bude zjištěno, jaký pohled mají jednotlivé atraktivity cestovního ruchu na svůj minulý vývoj, budoucí rozvoj a vliv na cestovní ruch Příbramska.

4. Jak se jednotlivé atraktivita cestovního ruchu propagují a je tím ovlivněno rozhodnutí návštěvníka o navštívení dané atraktivita?

Tato otázka zahrnuje formy propagaci jednotlivých vybraných atraktivit cestovního ruchu a otázku toho, jakým způsobem se návštěvníci dozvěděli o daných atraktivitách, co se jim na dané atraktivitě či její propagaci nejvíce líbilo, a zda je mezi těmito prvky návaznost.

5. Za jakým účelem jsou vybrané atraktivita cestovního ruchu nejvíce navštěvovány?

Tato otázka byla zvolena pro zjištění pohledu jednotlivých zvolených atraktivit a jejich vnímání návštěvnosti s porovnáním důvodu návštěvy jednotlivých atraktivit z pohledu návštěvníků.

3 Metodika zpracování

Téma bylo zvoleno z důvodu osobního zájmu autorky ve městě Příbram a jeho okolí. Okres Příbram nabízí nespočet různorodých možností pro cestovní ruch. Ať už se jedná o samotné město s proslulým hornickým muzeem či poutním místem a množstvím kulturního vyžití jak pro místní obyvatele, tak pro všechny, kteří se rozhodnou toto město navštívit, nebo o města a vesnice nacházející se na území Příbramska, které skrývají nespočet dalších krás, mezi které mohou patřit zámky, muzea, kulturní akce, přírodní zajímavosti a mnoho dalšího. Dalším faktorem je blízkost přírody, ve které si každý přijde na své, ať už se jedná o vášnivého sportovce či milovníky klidu.

Práce pojednávala o vybraných atraktivitách cestovního ruchu, kterými byly Hornický skanzen Březové Hory a Památník Vojna Lešetice, tedy dvě pobočky Hornického muzea Příbram, každá nabízející různé pohledy na hornictví. Dále poutní místo Svata Hora tyčící se nad městem Příbram, Památník Antonína Dvořáka ve Vysoké u Příbramě nebo také do vymezené oblasti zasahující CHKO Brdy. Oblast Příbramska byla vymezena na území obce s rozšířenou působností Příbram, na jejíž území se jednotlivé atraktivity nacházejí, nebo do ní částečně zasahují.

Teoretická část byla sepsána za pomoci sekundárního výzkumu zahrnujícího čerpání informací z odborných knih a internetových zdrojů. V této části byl definován cestovní ruch, jeho druhy a formy a také další důležité pojmy jako udržitelnost či propagace, na které bylo navázáno v části praktické. Samozřejmostí bylo uvedení charakteristik a rozčlenění jednotlivých předpokladů cestovního ruchu nebo také popis vývoje cestovního ruchu na území České republiky, který platí i pro vývoj cestovního ruchu na vybraném území ORP Příbram. V neposlední řadě zde byl vysvětlen pojem dědictví cestovního ruchu a jeho rozřazení. Ke kapitole vývoje cestovního ruchu bylo velice obtížné najít konkrétní a spolehlivé informace týkající se zvolené oblasti ORP Příbram, proto byla zvolena cesta charakteristiky vývoje cestovního ruchu pro Českou republiku. Tento vývoj platí i pro území ORP Příbram, přičemž jsou zde pro oddělení vývoje od ostatních oblastí důležité předpoklady cestovního ruchu tohoto území, které byly uvedeny v části praktické.

Praktická část byla rozdělena na dvě části. V části první bylo využito sekundárního výzkumu ve formě získávání informací z odborných knih, rozvojových plánů a strategií a internetových zdrojů. Bylo zde potřeba konkretizovat a vymezit zkoumané území, ve kterém se nachází či kam zasahují jednotlivé vybrané atraktivity cestovního ruchu. Toto území bylo konkretizováno na již dříve zmíněnou oblast ORP Příbram. Dále zde byly uvedeny konkrétní případy jednotlivých předpokladů cestovního ruchu, vyskytujících se na tomto území. Tato část spadala k těm komplikovanějším, jelikož nebylo možné dohledat všechny předpoklady nacházející se na vybraném území, je zde však uveden dostatek konkrétních příkladů k jednotlivým kategoriím předpokladů cestovního ruchu. Následně zde byly vymezeny jednotlivé zvolené atraktivity cestovního ruchu, součástí byla jejich charakteristika, vývoj a nabídka pro cestovní ruch. V druhé části praktické části bylo pomocí primárního výzkumu ve formě polostrukturovaných rozhovorů a dotazníkového šetření sbírána data, která měla za cíl zodpovědět na stanovené výzkumné otázky.

Byly uskutečněny čtyři rozhovory se zaměstnanci jednotlivých vybraných památkových institucí a atraktivit cestovního ruchu. Zpracované rozhovory byly zaslány jednotlivým dotazovaným ke kontrole a schválení, na základě čehož všichni souhlasili s uvedením svých jmen a pracovních pozic, proto nebylo nutné přistupovat k anonymizaci. Po předchozí domluvě probíhaly dva rozhovory formou telefonního hovoru. Konkrétně to byl rozhovor týkající se CHKO Brdy, který probíhal se specialistkou pro práci s veřejností v regionálním pracovišti Střední Čechy Agentury ochrany přírody a krajiny ČR Mgr. Janou Fischerovou, a dále Památníku Antonína Dvořáka, kde byl dotazovaným ředitel tohoto památníku Mgr. Vojtěch Poláček. Rozhovor týkající se dvou vybraných poboček Hornického muzea Příbram, tedy Hornického skanzenu Březové Hory a Památníku Vojna Lešetice, byl uskutečněn s jednou dotazovanou, konkrétně PR pracovnící Hornického muzea Příbram Mgr. et Mgr. Stanislavou Moravcovou formou emailové komunikace, a to zejména kvůli časovým důvodům, přesnosti a jasnosti poskytovaných informací. Původně bylo zamýšleno vést rozhovor ohledně Památníku Vojna Lešetice s jiným zaměstnancem, který však doporučil provést tento rozhovor s panem ředitelem Hornického muzea Příbram. Tato skutečnost byla následně vykomunikována s paní Moravcovou, která měla ve svých kompetencích

zodpovědět dotazy týkající se jak Hornického skanzenu Březové Hory, tak Památníku Vojna Lešetice. Poslední rozhovor, který se týkal poutního místa Svatá Hora, byl proveden osobním setkáním se dvěma dotazovanými, konkrétně páterem Mgr. Davidem Horáčkem a vedoucí průvodcovské služby paní Martinou Jechortovou. Dotazovaní zodpovídali na přibližně jedenáct otázek, které se týkaly vývoje, návštěvnosti, propagace a následně udržitelnosti či užívání moderních technologií, které jsou uvedeny v příloze této práce. Při domluvě a průběhu rozhovorů nebylo žádných komplikací, práce s dotazovanými probíhala v příjemné a efektivní atmosféře.

Dotazníkové šetření, vytvořené online v Google Forms, čítalo celkem 16 otevřených i uzavřených otázek, na které zodpovědělo celkem 97 respondentů. Dotazníkové šetření probíhalo od 9. 3. 2023 do 21. 4. 2023, přičemž bylo sdíleno prostřednictvím sociálních sítí, primárně na platformě Facebook v různých cestovatelských skupinách, či rozesláno mezi známé a osoby, které by potenciálně tuto oblast mohli v minulosti navštívit. Dotazníkové šetření bylo doplňujícím a podporujícím prvkem k zodpovězení stanovených výzkumných otázek. Dvou otázek z dotazníkového šetření nebylo nakonec pro účely práce využito. Tyto otázky byly otevřené, a respondenti v nich měli zodpovědět co se jim na daných atraktivitách líbilo či nelíbilo, nebo co se jim líbilo na jejich propagaci. Velké množství odpovědí se netýkalo otázek, či byly zodpovězeny křížky či tečkami. Z tohoto důvodu, tedy malého počtu kvalitních odpovědí, bylo rozhodnuto a nevyužití těchto otázek. Použitelné odpovědi byly však v této práci shrnuty.

Následovalo shrnutí jednotlivých výsledků výzkumu a zodpovězení výzkumných otázek. V závěru práce bylo opětovně vše shrnuto a uvedeno několik poznámek týkajících se průběhu zpracování této práce.

4 Teoretická část

4.1 Cestovní ruch

Cestovní ruch, ve zkratce CR, je v dnešní době neodmyslitelným prvkem života. Dle Zelenky a Páskové (2012, s. 83) je cestovní ruch „*komplexní společenský jev, zahrnující aktivity osob cestujících mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem zábavy, rekreace, vzdělávání, pracovní či jiným účelem, i aktivity subjektů poskytujících služby a produkty těmto cestujícím osobám, tedy i provozování zařízení se službami pro tyto cestující osoby včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně správních aktivit a reakce místní komunity a ekosystémů na uvedené aktivity*“ .

Cestovní ruch dle Holečka, Mariota a Střídy (2007) řadíme do třetího hospodářského sektoru – terciéru – což je sektor služeb, které zajišťují základní potřeby, zvyšování životní úrovně a využití volného času, kdy do tohoto spektra spadá nespočet druhů a forem cestovního ruchu, kterými jsou například rekreační zájezdy, návštěvy kulturních událostí, nebo také cestování za obchodem, účast na kongresech a tak podobně.

Holeček, Mariot a Střída (2007) také uvádějí tři základní služby, kterými jsou doprava, ubytování a stravování, ale také služby doplňkové, kam můžeme zařadit například prodej suvenýrů nebo map, průvodcovské služby, informační systémy a jiné. Zařazují cestovní ruch do významných složek světové ekonomiky a hospodářství jednotlivých států, kdy se díky rozvoji delšího období míru, růstu volného času a příjmů u většiny obyvatel může cestovního ruchu účastnit více lidí než před druhou polovinou 20. století, kdy se tyto tři důležité podmínky rozvinuly. Zmiňují dále, že v minulosti byl cestovní ruch umožněn pouze malému okruhu lidí, i když je dnes běžnou součástí životního stylu mnoha obyvatel, a to zejména ve vyspělých zemích. Dále zmiňují, že je také jedním z nejrychleji rostoucích hospodářských odvětví.

Ryglová, Burian a Vajčnerová (2011) popisují, že cestovní ruch ovlivňuje mnoho dalších oborů a odvětví, a přináší do světa nové pracovní pozice. Uvádějí, že

v oblastech s úspěšně rozvinutým cestovním ruchem se na něj váže mnoho drobných i rozvinutých činností a řemesel. Díky cestovnímu ruchu je možno se starat, udržovat a navštěvovat památky kulturní, historické, přírodní i technické, jak dále popisují Ryglová, Burian a Vajčnerová (2011).

Druhy cestovního ruchu

Zelenka a Pásková (2012) citují Malou (1999), a vysvětlují druhy CR jako jevový průběh daného typu CR a způsob jeho realizace, které jsou závislé na geografických, společenských, ekonomických a jiných podmínkách. Uvádějí, že toto kritérium se dělí dle objektivních faktorů, místa realizace CR, doby trvání pobytu, věku účastníků, vlivu na místní komunitu a životní prostředí a další. Ryglová, Burian a Vajčnerová (2011) doplňují, že se druhy CR mohou dělit dle místa čerpání služeb CR, místa realizace služeb, délky pobytu, počtu účastníků vlivu na životní a sociokulturní prostředí a jiné.

Příkladem mohou být také druhy CR, dle převažujícího prostředí pobytu, uskutečňovaných na území Příbramska. Jedním z těchto druhů je městský CR, u něhož Zelenka a Pásková (2012) vysvětlují, že motivací účastníků tohoto druhu cestovního ruchu je návštěva měst pro jejich atraktivitu a nabídku služeb. Zmiňují, že města často vytváří nové atrakce či akce, které by návštěvníky motivovali k jejich navštívení, kdy příkladem mohou být různé běžecké závody či koncerty. Dalším příkladem může být přírodní cestovní ruch, který Zelenka a Pásková (2012) popisují jako rozsáhlý druh CR, jak formami CR, tak i účastí návštěvníků, kdy se cestovní ruch uskutečňuje v přírodních lokalitách, útvarech či úkazech.

Formy cestovního ruchu

Zelenka a Pásková (2012) uvádějí, že formy CR, jsou takové typy cestovního ruchu, u kterých záleží na motivaci návštěvníka, jako je například odpočinek, poznávání prostředí a další. Rozdělují dále základní formy cestovního ruchu na rekreační, poznávací, socio-profesní a společenský cestovní ruch. Ryglová, Burian a Vajčnerová (2011) doplňují, že formy CR jsou zaměřeny primárně na potřeby návštěvníků, od těch nejširších po specifické.

Některými formami CR uskutečňovanými na území Příbramska a spadajícími k vybraným atraktivitám CR, mohou být formy týkající se hornictví, tedy například báňský CR, též označován jako důlní CR, který je dle Zelenky a Páskové (2012) formou cestovního ruchu, jejíž hlavní motivací je pro účastníky možnost navštívení podzemí dolů, a to bývalých i stále funkčních, a jejich technického zařízení. Průvodce, nezbytné vybavení jako ochranné pomůcky a důlní lampy, fárání a fotografování je dle Zelenky a Páskové (2012) pro tuto formu cestovního ruchu typické.

Druhou formou týkající se tohoto tématu je montanistika, pro kterou je dle Zelenky a Páskové (2012) typická motivace návštěvníka k navštívení hornických oblastí zážitků sběru hornin, zkamenělin a minerálů, poznání techniky a historických zařízení, které sloužily k těžbě zmíněných hornin a minerálů nebo poznání změny krajiny po těžební činnosti.

Další formou je například religiózní cestovní ruch, který Zelenka a Pásková (2012) vysvětlují v obecném smyslu jako takovou formu cestovního ruchu, při které je hlavní motivací návštěvníka prohlídka religiózních památek, hřbitovů, poutních míst a jiných náboženských míst, při které je nutno respektovat pietu a morální právo věřících pro zachování posvátné atmosféry daného místa. V užší míře vysvětlují religiózní cestovní ruch jako cestování, kdy účastníka motivuje putování na poutní místa, a to převážně pěšky, na kole či na koni.

I temný turismus je formou CR, kdy je jeho význam dle Zelenky a Páskové (2012) převážně vzdělávací a výchovný. Vysvětlují ho jako formu cestovního ruchu zaměřenou na místa spojená s utrpením a smrtí, což mohou být například místa bitev, koncentrační a vyhlazovací tábory, hřbitovy, místa spojená s otroctvím a mnoho dalších, kdy je u této formy cestovního ruchu důležité zjistit motivaci a vnímání daného místa návštěvníky. Samozřejmostí je kulturní CR, o kterém Zelenka a Pásková (2012, s. 293) konstatují, že je formou CR *„jejíž účastníci jsou motivováni především možností poznávání.“* Součástí této formy je dle nich návštěvníkova motivace navštívení kulturních akcí či historických staveb.

4.2 Vývoj cestovního ruchu České republiky

Vývoj cestovního ruchu na území České republiky se dá aplikovat i na obecný vývoj cestovního ruchu na vymezeném území ORP Příbram. Konkrétní možnosti vývoje cestovního ruchu na tomto území jsou podmíněny existujícími předpoklady cestovního ruchu, zahrnutými v praktické části této práce. Tato kapitola se věnuje shrnutí historických bodů týkajících se vývoje CR.

Do roku 1918

Dle Vystoupila, Šauera a kol. (2011) se počátky cestovního ruchu datují do roku 1888, tedy v době Rakouska-Uherska, ve kterém byl kvůli rozmachu národní myšlenky, snahám o posilu cestovního ruchu a propagace za hranicemi, utužování vztahů se slovanskými zeměmi a organizaci základních činností podporující cestovní ruch, založen Klub českých turistů.

Dle Vystoupila, Šauera a kol. (2011) se Klub českých turistů postupně rozšiřoval se svou činností na Moravu a Slezsko, ale jeho aktivity jako značkování turistických tras a vzbuzování zájmu o turistiku, byly v rakouském režimu značně omezené. Poukazují, že to bylo zejména kvůli neporozumění pro zájem o rekreaci a sociální rozvoj, kterým byla například neexistující osmihodinová pracovní doba a nedělní klid, nebo noviny bez sloupců pro turistické zprávy. Proto, jak dále udává Vystoupil, Šauer a kol. (2011), vydával KČT od roku 1889 vlastní „Časopis turistů“, a jeho další významnou činností bylo budování rozhleden a turistických chat.

Od roku 1918–1948

Nové obzory byly cestovnímu ruchu otevřeny dle Vystoupila, Šauera a kol. (2011) roku 1918, kdy vznikl samostatný Československý stát a vzrostla chuť obyvatelstva cestovat, přičemž se cíle teď již Klubu československých turistů dali ztotožnit s rozvojem cestovního ruchu. Uvádějí příklady jako značkování a stavba turistických cest a stezek, zpřístupňování jeskyň, zdokonalování dopravních spojů, péči, ochranu a udržování památek a mnoho dalších.

Vystoupil, Šauer a kol. (2011) konstatují, že roku 1919 byl pro zaznamenávání statistických dat o cestovním ruchu zřízen Státní úřad statistický, kdy se první relevantní data získávala po dobu dalších několika let. Z prvních statistických záznamů dle Vystoupila, Šauera a kol. (2011) vyplývá, že roku 1921–1937 byla Československá republika jednou z nejvýznamnějších evropských zemí, co se zahraničního cestovního ruchu týkalo, ale domácí cestovní ruch byl v té době ještě významnější.

Od roku 1948–1989

Vystoupil, Šauer a kol. (2011) tvrdí, že roku 1948 se zcela změnila podmínka rozvoje cestovního ruchu, kdy byl po 40 let cestovní ruch i poptávka po něm výrazně omezena, a jedním z hlavních negativních faktorů byl zákaz cestování do západních zemí a celkové omezení cestovního ruchu, kdy se cestování obyvatel orientovalo na „socialistické“ země. Dalším faktorem byly dle Vystoupila, Šauera a kol. (2011) znárodnovací dekrety, kdy byly od roku 1948 postupně znárodnovány majetky soukromých subjektů jako hotely a lázeňská zařízení, která byla pro cestovní ruch jedna z nejdůležitějších. Dále uvádí, že zrušen byl i Klub československých turistů a jeho rozsáhlá infrastruktura byla též znárodněna.

Část této infrastruktury a celkové turistické nabídky, jak uvádí Vystoupil, Šauer a kol. (2011), se nacházelo v oblasti Sudet, kdy došlo po vyhnání Němců a nasazení „správců“ rozsáhlého majetku cestovního ruchu k likvidaci a devastaci tohoto majetku a turisticky atraktivních oblastí. Dále zmiňují, že příhraniční oblasti byly pro cestovní ruch po 40 let zcela uzavřeny a z tohoto úpadku se po dalších 20 let vzpamatovávaly.

Na konci 50. let bylo zřízeno Revoluční Odbojové Hnutí neboli Výběrová rekreace ROH, což byla první „socialistická“ forma masové rekreace pracujících, jak uvádí Vystoupil, Šauer a kol. (2011). Tato forma prošla třemi etapami, kdy při první z nich asi od poloviny 50. do poloviny 60. let adaptovala zařízení pro sportovní využití zaměstnanců a v druhé etapě, tedy na přelomu 60. a 70. let se zvyšovala úroveň budovaných zařízení, které ale nedisponovaly dostatečnou kapacitou a rozsahem služeb, jak dále Vystoupil, Šauer a kol. (2011) zmiňují. Vrcholem rozvoje dle nich byla třetí

etapa v 70. a 80. letech, kdy byly vystavovány velké víceúčelové objekty, a důsledkem toho vznikla velká škála zařízení od hotelů po turistické noclehárny.

Období po roce 1990

Vystoupil, Šauer a kol. (2011) říkají, že změna k demokracii po roce 1989 přinesla změny i do vývoje a organizace cestovního ruchu v České republice, kdy byla roku 1991 zákoně navracena základní infrastruktura a zařízení cestovního ruchu v značně zanedbaném stavu původním podnikatelským subjektům. Uvádějí také, že tento proces trval přibližně do roku 2006, tedy 15 let a odhadem se do podnikatelským subjektům – fyzickým osobám vrátila přibližně polovina zařízení, městům a obcím poté přibližně jedna desetina a ostatní zařízení byla přetransformována na soukromá v rámci „velké“ privatizace, která probíhala v letech 1993–2000.

Velkým faktorem změny bylo otevření hranic, kdy se zcela obrátil trend dříve oblíbených krátkých i pobytových výjezdů do „socialistických“ zemí na delší výjezdy do zemí západních, a takto aktivně se změnily i příjezdy zahraničních návštěvníků do České republiky, jak říkají Vystoupil, Šauer a kol. (2011). Dále zmiňují, že na centrální, krajské i lokální úrovni se zcela zásadně změnil přístup k řízení a organizaci rozvoje cestovního ruchu, pod čímž se dají představit například koncepce a programy cestovního ruchu, alokace finančních prostředků, organizace činnosti regionů, role samotných měst a obcí v cestovním ruchu a tak podobně.

Největší rozmach zažily cestovní kanceláře, kterých bylo v roce 1989 původně 11 státních a „družstevních“, ze kterých se do roku 1995 stalo přibližně 1 100 cestovních kanceláří, jak informují Vystoupil, Šauer a kol. (2011). Turistická informační centra se dle nich také rychle rozrůstala a roku 2011 již na území České republiky bylo přibližně 400.

4.3 Předpoklady cestovního ruchu

Předpoklady cestovního ruchu vnímá Zelenka a Pásková (2012) jako souhrn aspektů životního prostředí a jejich vzájemných vazeb, díky kterým jsou vytvářeny předpoklady pro uskutečnění cestovního ruchu. Zmiňují, že je lze členit na selektivní předpoklady,

realizační předpoklady, které se dále dělí na komunikační a materiálně technické, a jako poslední lokalizační předpoklady, které se dále dělí na přírodní a antropogenní.

Dle Holečka, Mariota a Střídy (2007) jsou předpoklady cestovního ruchu jednou z hlavních otázek geografie cestovního ruchu, jelikož ovlivňují rozvoj, existenci, zákonitosti a uplatnění cestovního ruchu v jeho jednotlivých oblastech a střediscích.

4.3.1 Lokalizační předpoklady

Lokalizační předpoklady jsou dle Holečka, Mariota a Střídy (2007) takové předpoklady, díky kterým je umožněno konání a umístění aktivit cestovního ruchu do určitých oblastí či lokalit, kdy závisí na geografické poloze dané lokality a jejímu předchozímu vývoji. Upřesňují také, že díky příznivým lokalizačním předpokladům se cestovní ruch v dané lokalitě může rozvíjet, a zahrnují převážně přírodní a kulturní předpoklady. Ryglová, Burian a Vajčnerová (2011) doplňují, že tyto faktory jsou prakticky neměnné a představují to, za čím návštěvník do dané lokality zavítá.

Jednou součástí lokalizačních předpokladů jsou předpoklady přírodní, pro které Ryglová, Burian a Vajčnerová (2011, s. 34) konstatují, že *„pro hodnocení přírodních podmínek obecně platí, že čím příjemnější klima, neobvyklejší modelace terénu, úchvatnější scenérie, exotičtější živočichové a rostliny, tím lepší předpoklady pro cestovní ruch“*. Doplňují, že oblíbenými oblastmi návštěvníků jsou horské a pobřežní oblasti, nabízející geologické zvláštnosti, dobré hydrogeologické podmínky a nedotčenou faunu a flóru.

Holeček, Mariot a Střída (2007) udávají, že přírodní předpoklady jsou důsledkem vzájemným a dlouhodobým působením přírodních činitelů. Dle nich se nejznámější oblasti cestovního ruchu nacházejí v lokalitách s příznivými hodnotami více než jednoho přírodního činitele.

Druhou významnou součástí lokalizačních předpokladů jsou předpoklady kulturní, o kterých Ryglová, Burian a Vajčnerová (2011) zmiňují, že mezi ty neoblíbenější a nejpřitažlivější patří památky, z nichž ty nejvýznamnější jsou zapsány na Seznamu

světového dědictví UNESCO. Dále jsou dle nich velice atraktivní zvyky a slavnosti či události, nebo také zábavní parky či gastronomie.

Holeček, Mariot a Střída (2007) popisují, že souvisejí s vývojem území v čase a jsou důsledkem tvořivé činnosti člověka, přičemž jsou předmětem návštěvy památky architektonické i technické, muzea a galerie, významné parky, archeologické lokality a další. Kromě přírodních zajímavostí jsou dle nich tedy nejvýznamnějšími cíli cestovního ruchu i města, která shromažďují na jednom místě větší množství památek a kulturně-historických lokalit.

4.3.2 Selektivní předpoklady cestovního ruchu

Selektivní, či stimulační předpoklady popisuje Ryglová, Burian a Vajčnerová (2011) jako faktory, které představují, zda destinaci někdo navštíví, kdo to bude a v jakém počtu, nebo zda v dané destinaci může cestovní ruch vůbec fungovat.

Dle Holečka, Mariota a Střídy (2007) jsou tyto předpoklady důležité pro selekci obyvatelstva nebo oblasti, která má nejlepší podmínky pro účast na cestovním ruchu, a vyjadřují, jak je společnost dané oblasti či země způsobilá se aktivně či pasivně podílet na cestovním ruchu. Zelenka a Pásková (2012) doplňují příklady selektivních předpokladů, kterými jsou předpoklady politické, socioekonomické, urbanizační, environmentální či personální.

Selektivní předpoklady se rozdělují na objektivní a subjektivní. K objektivním předpokladům Holeček, Mariot a Střída (2007) píše, že v nich jsou zahrnuty faktory, které ovlivňují cestovní ruch daného území, jako například politická stabilita, bezpečnost, ekonomická a životní úroveň obyvatelstva, stav životního prostředí, nebo také hustota zalidnění a věková struktura obyvatelstva.

Subjektivní předpoklady cestovního ruchu ovlivňují dle Holečka, Mariota a Střídy (2007) rozhodnutí obyvatel o účasti na cestovním ruchu. Uvádí zde jako příklad sociální či profesní skupiny. Ryglová, Burian a Vajčnerová (2011) doplňují, že jsou to tedy

psychologické faktory ovlivňující rozhodování potenciálních návštěvníků, kterými jsou například reklama, propagace, módnost či předaná zkušenost.

4.3.3 Realizační předpoklady

Jsou dle Zelenky a Páskové (2012) takové předpoklady, které jsou podstatné pro rozvoj primárních zdrojů cestovního ruchu. Uvádí zde komunikační předpoklady jako dostupnost daného území a strukturu dopravní sítě, nebo také infrastrukturu cestovního ruchu, pod kterou spadají například stravovací, kulturní, dopravní a jiná zařízení cestovního ruchu. Holeček, Mariot a Střída (2007) doplňují, že díky realizačním předpokladům je možné uskutečnit cestovní ruch na územích s příznivými lokalizačními podmínkami. Tyto předpoklady dále dělí na dopravní a materiálně-technické.

Ryglová, Burian a Vajčnerová (2011) popisují, že bez odpovídající nabídky, dostatečné kapacity a kvality služeb není možné, aby byl cestovní ruch a jeho ekonomický přínos dané lokalitě dlouhodobě udržován, natož dále vyvíjen.

U dopravních předpokladů cestovního ruchu je důležitá hustota a kvalita dopravní sítě daného území, pod kterou spadají silnice, železnice a letecké sítě, kdy platí, že čím vyšší kvalita a hustota, tím lepší předpoklady k rozvoji cestovního ruchu, jak píše Holeček, Mariot a Střída (2007). Dle Ryglové, Buriana a Vajčnerové (2011) rozhoduje dostupnost dopravy o využívání regionu pro cestovní ruch. Popisují, že krátká, jednoduchá, pohodlná a bezpečná doprava je pro uskutečnění cestovního ruchu v regionu důležitým faktorem.

Materiálně-technické předpoklady cestovního ruchu či infrastrukturu služeb chápe Holeček, Mariot a Střída (2007) jako vybavení dané oblasti infrastrukturu, která uspokojuje potřeby účastníků cestovního ruchu, jako jsou například ubytovací, stravovací či sportovní zařízení. Součástí těchto předpokladů jsou dle nich i informační systémy, kapacita zmíněných zařízení a kvalita jejich služeb.

4.4 Dědictví v cestovním ruchu

Zelenka a Pásková (2012) citují Medlika (1996) a uvádí, že dědictví je taková složka životního prostředí, která by se měla uchovat pro dnešní i budoucí generace. Dále zmiňují rozdělení dědictví na přírodní a kulturní, které se dále dělí na hmotné a nehmotné, a nejvýznamnější z těchto dědictví jsou zapsány na Seznamu světového dědictví UNESCO.

Pásková (2014, s. 38) uvádí, že *„přírodní a kulturní „dědictví“ lidstva je bezesporu možné označit za nejvýznamnější primární zdroje cestovního ruchu a lze je v podstatě považovat za alternativní označení primární atraktivit cestovního ruchu“*.

Dle Heřmanové, Chromého a kol. (2009) do této kategorie spadá krajina, která je jakousi formou dědictví, a narůstá její význam jak na globální, kontinentální, národní, regionální či lokální úrovni. Zmiňují také, že krajinné dědictví není vnímáno samostatně, ale spíše jako podíl přírodního a kulturního dědictví, kdy toto rozčlenění určuje jejich vnímání a ochranu, která se provádí za účelem zajištění vývoje a uchování současného stavu a hodnot těchto krajin.

Heřmanová, Chromý a kol. (2009) zmiňují, že při ochraně krajiny se jedná o zákonem stanovené oblasti, tedy jejich charakteristické prvky, které má pro jejich hodnotu smysl ochraňovat. Definiují dále, že v obou případech přírodního i kulturního dědictví, se za účelem ochrany krajiny vyhláší chráněná území, s tím že na ochranu oblasti kultury se zaměřuje památková péče a na přírodní stránku a její ekosystémy se zaměřuje ochrana přírody.

Památková péče

Dle Heřmanové, Chromého a kol. (2009) památkovou péči spravuje na globální úrovni primárně Organizace spojených národů pro vzdělávání, vědu a kulturu, ve zkratce tedy UNESCO, podle anglického názvu United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. V České republice je památková péče pod záštitou zejména Ministerstva kultury České republiky, Národního památkového ústavu a dalších, jak Heřmanová, Chromý a kol. (2009) dále popisují.

Heřmanová, Chromý a kol. (2009) dále uvádí, že za kulturní památku mohou být prohlášeny věci movité, nemovité nebo také jejich soubory, které jsou významné například svým původem, historickým vývojem, pro jejich umělecké, revoluční či technické hodnoty, ale také vztah s významnými osobnostmi či historickými událostmi. Pozornost se věnuje zejména dědictví v podobě architektury, jednotlivých staveb, území či souborů, ale také nehmotnému dědictví, jak Heřmanová, Chromý a kol. (2009) dále dodávají.

Celosvětově významná dědictví se zapisují na Seznam světového dědictví UNESCO, kde se rozdělují do kategorií kulturních, přírodních a smíšených, jak uvádí Heřmanová, Chromý a kol. (2009). Dále upřesňují, že návrh na zařazení určitého dědictví do tohoto seznamu může podat každá země, navrhovaná památka musí ovšem splňovat několik pravidel.

V České republice jsou památky a památkově chráněná území zapsány v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky, a tato chráněná území se rozdělují na památkové rezervace a památkové zóny, jak uvádí Heřmanová, Chromý a kol. (2009). Dále upřesňují, že památkových rezervací je v České republice méně, jelikož jsou o něco významnější než památkové zóny a jsou rozděleny na městské, venkovské, archeologické a ostatní, přičemž památkových zón je tedy v České republice méně a rozdělují se na městské, vesnické a krajinné.

Ochrana přírody

Ochranu přírody spravuje na globální úrovni primárně Světový svaz ochrany přírody, zkráceně tedy IUCN, z anglického International Union for Conservation of Nature, jak popisují Heřmanová, Chromý a kol. (2009). V České republice je ochrana přírody pod záštitou zejména Ministerstva životního prostředí, Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky a dalších, jak dále Heřmanová, Chromý a kol. (2009) uvádí.

Pod ochranu přírody spadají biologické druhy, ekosystémy či vyhraněná chráněná území, kdy se pozornost upíná na biodiverzitu, tedy biologickou rozmanitost území, a dále také na udržitelný rozvoj neboli využití přírodních zdrojů, jak uvádí Heřmanová,

Chromý a kol. (2009). Dále zmiňují, že se správa daných území projednává také více se zainteresovanými stranami, což znamená zejména s místními obyvateli i pro ně samotné, nikoliv jako oddělený celek zaměřený na ochranu scenérie, spravovaný pro návštěvníky.

Globálně významná chráněná území jsou zapsána v Celosvětové databázi chráněných území, anglicky World Database on Protected Areas, ve zkratce WDPA, která evidují chráněná území do 6 kategorií, kdy jednou z nich je například Chráněná mořská území a krajiny, do kterých se v České republice řadí Chráněné krajinné oblasti, jak popisují Heřmanová, Chromý a kol. (2009). Také zmiňují, že na globální úrovni se chráněná území mohou stát biosférickou rezervací UNESCO, což jsou území, na kterých je možné uskutečnit vyvážený vztah ochrany biodiverzity a její udržitelné využití, nebo také geoparkem UNESCO, což jsou území s geologickým dědictvím a plánem trvalého udržitelného rozvoje, zaměřené na vzdělání o neživých složkách přírody.

V České republice jsou jednotlivá chráněná území, nebo také památné stromy, ptačí oblasti a evropsky významné lokality sepsány v Ústředním seznamu ochrany přírody, přičemž se rozdělují do několika kategorií, kterými jsou sestupně od těch nejvýznamnějších řazeny jako národní park, chráněná krajinná oblast, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památka a přírodní památka, jak popisují Heřmanová, Chromý a kol. (2009). Jako další území uvádí dříve zmíněné evropsky významné lokality, ptačí oblasti či přírodní parky.

4.5 Udržitelnost cestovního ruchu

Zelenka a Pásková (2012, s. 590-591) definují udržitelný CR jako „*cestovní ruch, který díky koncepčnímu rozvoji a plánování dlouhodobě nenarušuje přírodní, kulturní a sociální prostředí, neboť jeho cílem je ochrana a zachování životního prostředí ve všech jeho aspektech a respektování životního stylu místních obyvatel*“.

S tímto pojmem souvisí i udržitelný rozvoj, který je v dnešní době více než podstatnou součástí cestovního ruchu. Zelenka a Pásková (2012) ho popisují jako rozvoj, který

dnešním i nastávajícím generacím umožní uspokojovat své základní životní potřeby, bez toho, aniž by narušil rovnováhu a rozmanitost přírody.

Pásková (2014) zmiňuje dopady cestovního ruchu jak na přírodní prostředí, tak na prostředí socio-kulturní. Mezi dopady CR na přírodní prostředí řadí zejména celkové turistické znečištění, uvolňování emisí, eroze vznikající pohybem lidí ať už na souši či ve vodě, či dotýkání se památek, hornin a tak podobně. V neposlední řadě zmiňuje Pásková (2014) zavlečení nepůvodních druhů, které může být vědomé i nevědomé a dále celkové poškozování přírody a její biodiverzity, které bývá zpravidla vědomé.

Do socio-kulturních efektů řadí Pásková (2014) sociální efekty, kam zejména spadá například efekt módnosti destinace, dualizace společnosti, vytlačování místních obyvatel či iritace místních obyvatel k cestovnímu ruchu. Jako další zde řadí etnické efekty, kde uvádí příklady jako vyhlazování typických prvků místních etnik kvůli globalizaci cestovního ruchu nebo také xenofobii. Dále sem dle Páskové (2014) spadají kulturní efekty, kterými jsou například změna celkové kultury v důsledku globalizace, inscenizace tradic a obyčejů či ztráta autenticity prostředí. Mezi ekonomické a infrastrukturalní efekty řadí Pásková (2014) například ekonomické úniky, sezónní inflace či neregulovaný cestovní ruch, aneb efekt turistické pasti. V neposlední řadě jsou zde Páskovou (2014) zařazeny urbanistické efekty, kam řadí zejména vznik turistických ghett, vytlačování místních obyvatel z turisticky oblíbených destinací a celkové vytlačování původních funkcí dané lokality kvůli rozvoji cestovního ruchu.

Pásková (2014) uvádí, že cestovní ruch může mít na krajinu a socio-kulturní prostředí jak pozitivní, tak negativní vliv. Pro pozitivní vlivy cestovního ruchu je dle Páskové (2014) důležitá spolupráce mezi jednotlivými aktéry v dané destinaci.

4.6 Marketing cestovního ruchu

Marketing je jedním z nástrojů, který je v cestovním ruchu využíván pro nalákání návštěvníků a zákazníků, zjištění jejich potřeb a postojů k dané destinaci či místu a mnoho dalšího. Jakubíková (2012) rozděluje roli marketingu do tří kategorií. První je dle ní chápání marketingu jako kultury, kdy je zákazník důležitým prvkem, který

rozhoduje o úspěchu či neúspěchu organizace, přičemž její úspěch závisí na pochopení kultury organizace a jejích marketingových aktivit. Jako další zmiňuje Jakubíková (2012) chápání marketingu jako strategie, kdy se dbá jednotlivých podnikatelských jednotek, které segmentují trh do skupin zákazníků a ovlivňují vnímání jejich produktu s produkty konkurence v myslích těchto zákazníků. Jako poslední zmiňuje vnímání marketingu jako taktiky, díky které je možné vytvořit marketingový mix, tedy takzvané 4P marketingu, pod které spadá produkt, cena, distribuce a marketingová komunikace.

Jakubíková (2012) dodává, že v cestovním ruchu přidává k základním 4P ještě další prvky, kterými jsou lidé, balíčky služeb, tvorba programů, spolupráce, procesy, fyzické charakteristiky, veřejné mínění a popřípadě další. K základním 4P řadí Jakubíková (2012) tedy produkt, pod kterým se v cestovním ruchu dá představit primární nabídka zahrnující přírodu, antropogenní nabídku a pořádané akce, dále pak sekundární nabídka v podobě infrastruktury jak cestovního ruchu, tak i té všeobecné. Dále sem řadí tedy marketingovou komunikaci, do které spadá reklama a propagace.

Zelenka a Pásková (2012, s. 447) popisují propagaci jako „*jeden z marketingových nástrojů, který slouží pro podporu prodeje a marketingovou komunikaci se stávajícími i potenciálními zákazníky*“. Jako součást propagace uvádí Zelenka a Pásková (2012) příklady jako reklamu v časopisech či televizi, propagační materiály, vztahy s veřejností, chování místních obyvatel či sociální sítě.

Dle Jakubíkové (2012, s. 253) je reklama „*placená forma neosobní masové komunikace, prezentace myšlenek, výrobků a služeb*“. Dále popisuje, že je díky reklamě možné produkt identifikovat a rozšířit o něm povědomí široké veřejnosti. Jako příklady hlavních prostředků reklamy představuje Jakubíková (2012) média v podobě televizního a rozhlasového vysílání, reklamy v tisku, billboardy, tabule, nebo reklama na internetu v podobě webových stránek.

5 Praktická část

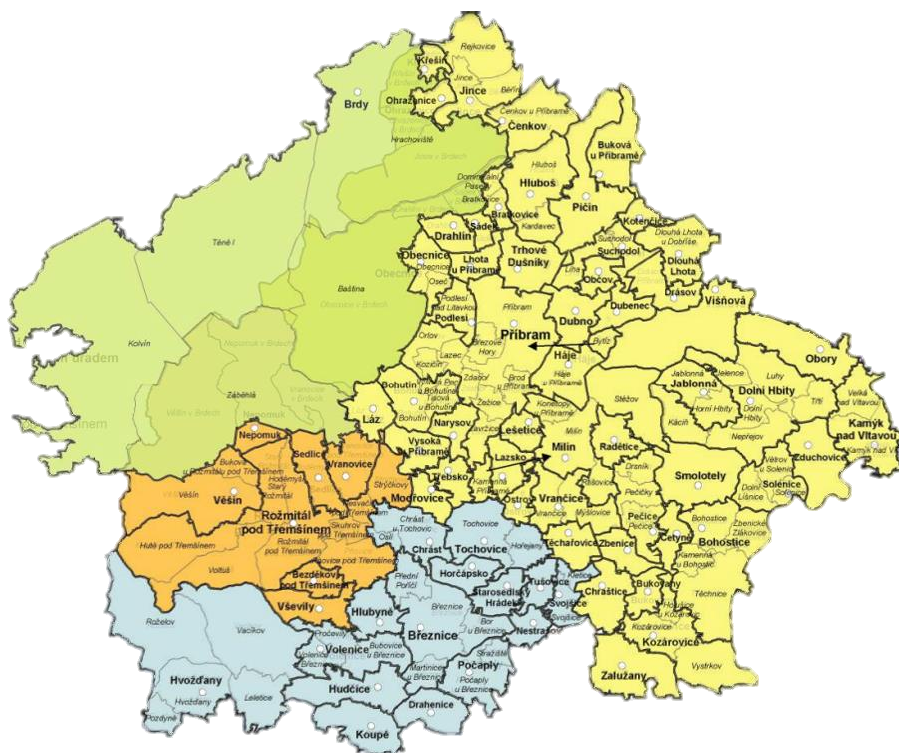
5.1 Vymezení regionu Příbramska

Region Příbramska je pro tuto bakalářskou práci vymezen jako správní obvod obce s rozšířenou působností Příbram, který dle Českého statistického úřadu (2022) vznikl k 1. 1. 2001, nachází se na jihozápadě Středočeského kraje a nyní pod něj spadá přesně 74 obcí, z nichž 3 jsou městem.

Dle Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015) se ORP Příbram skládá ze tří obcí s pověřeným obecním úřadem, kterými jsou města Příbram, Březnice a Rožmitál pod Třemšínem, kdy z původních 75 obcí, jich pod správní obvod obce s pověřeným obecním úřadem Březnice spadá 15, pod správní obvod obce s pověřeným obecním úřadem Rožmitál pod Třemšínem jich spadá 7 a pod správní obvod obce s pověřeným obecním úřadem Příbram jich spadá 52, přičemž poslední součástí byl Vojenský újezd Brdy. Od roku 2016, kdy se z Vojenského újezdu Brdy stala Chráněná krajinná oblast Brdy, byla některá území rozšířena a část Brd předána Plzeňskému kraji, tudíž nyní pod obec s rozšířenou působností Příbram spadá 74 obcí, jak uvádí Český statistický úřad (2022).

Obec s rozšířenou působností Příbram sdílí hranice se třemi dalšími obvody ve Středočeském kraji, kterými jsou Hořovice, Dobříš a Sedlčany a následně s Plzeňským a Jihočeským krajem, jak uvádí Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015). Dále zmiňuje, že se ORP Příbram rozkládá na dvou geomorfologických celcích, kterými jsou Středočeská pahorkatina s nadmořskou výškou až 600 metrů zasahující z východu, a na západě Brdská vrchovina, s nejvyšším vrcholem Tok, měřící 865 metrů.

Středočeská centrála cestovního ruchu (2023) doplňuje, že ORP Příbram spadá do turistické oblasti Brdy a Podbrdsko, která se nachází v regionu Střední Čechy. Uvádí také, že sousedícími turistickými oblastmi v tomto regionu jsou Berounsko, Posázaví a Toulava.

Obrázek 1. Sloučené mapy ORP Příbram před a po vzniku CHKO Brdy

Zdroj: vlastní zpracování, dle Český statistický úřad (2016) a Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015)

Z obrázku 1. je možné vidět změnu území ORP Příbram k 1.1. 2016, kdy zanikl Vojenský újezd Brdy a vzniklo CHKO Brdy. Severozápadní část bývalého Vojenského újezdu nyní spadá pod Plzeňský kraj, část jihovýchodní je rozdělena mezi již existující obce a jejich katastrální území. Došlo zde také k posunu hranice krajů podle původního vymezení před vznikem Vojenského újezdu Brdy.

5.2 Předpoklady cestovního ruchu v ORP Příbram

5.2.1 Lokalizační předpoklady

Přírodní předpoklady

Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015) popisuje, že se na území ORP Příbram nachází vysoké procento lesů, primárně díky nejrozsáhlejšímu lesnímu porostu uvnitř Čech, kterým jsou Brdy. Tato oblast se rozkládá na dvou geomorfologických celcích, kterými jsou dříve zmiňovaná Středočeská pahorkatina s výškami od 400 do 600 metrů nad mořem, a zabírá východní část ORP Příbram,

příčemž západní částí je Brdská vrchovina, s nadmořskými výškami až přes 800 metrů, jak dále Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015) popisuje. Doplnuje, že ve východní části, tedy Středočeské pahorkatině, je klima teplejší a sušší než v části západní, kvůli její poloze ve srážkovém stínu Brdské vrchoviny.

Program rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji (2018) zmiňuje výskyt Chráněné krajinné oblasti na tomto území, kterou je CHKO Brdy, a popisuje ji jako zalesněnou oblast s nízkým osídlením, která je významná pro výskyt paleontologických nalezišť, geologických a geomorfologických lokalit nebo také různá přírodní stanoviště a druhy, díky kterým jsou na území vyhlášeny evropsky významné lokality. Doplnují, že díky své minulosti Vojenského újezdu, uzavřeného pro civilisty má tato nejmladší chráněná krajinná oblast vysoký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu.

Program rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji (2018) uvádí i zpracování interpretačních plánů, které vymezují možnosti přiblížení přírodního dědictví veřejnosti, přičemž ho CHKO Brdy má již zpracován. Dále zmiňují i rozšiřování návštěvnické infrastruktury v přírodních oblastech, kterými jsou například Domy Přírody neboli návštěvnická střediska, kterým je i Dům Natura v Příbrami.

Dalším významným předpokladem jsou vodní plochy a říční sítě, kdy Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015) zmiňuje především výskyt řeky Vltavy s vltavskými kaskádami Kamýk a Orlík, využívané k rekreaci u vody, nebo řeku Litavku, pramenící v Brdské vrchovině. Dále uvádí také západní část regionu, tedy Brdskou vrchovinu, která je pro celý region zdrojem zásob kvalitních vodních zdrojů a nachází se zde také oblasti se zvýšeným stupněm ochrany vodních zdrojů.

Tato oblast byla díky výskytu přírodního bohatství jako stříbrných a polymetalických rud či uranu jednou z významných oblastí pro těžbu, která ale výrazně ovlivnila stav životního prostředí této oblasti, jak uvádí Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015). Jako příklad zmiňuje kontaminovanou půdu olovem či arsenem, dále zvýšené riziko radonu kvůli úniku plynů z uranových rud nebo znečištěné řeky.

Kulturní předpoklady

Středočeský kraj (2023) eviduje na území ORP Příbram čtyři národní kulturní památky, kterými jsou Soubor hornických památek v Březových Horách, zámek Březnice, kostel Panny Marie s klášterem – Svatá Hora a jediná nemovitá národní kulturní památka, kterou je Socha svatého Petra ze Slivice.

Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015) zmiňuje další turisticky zajímavé atraktivity této oblasti, kterými mohou být například významné české mariánské poutní místo, kterým je Svatá Hora, dále města Březnice s renesančním zámekem či Rožmitál pod Třemšínem, kdy obě tyto města mají městskou památkovou zónu. Dále představují vesnickou památkovou rezervaci Drahenice, kde je možno vidět lidovou architekturu s prvky selského baroka, poté zámek Hluboš, novorenesanční zámek Vysoká u Příbramě s vilou Rusalkou neodmyslitelně spojené s Antonínem Dvořákem a v neposlední řadě například zříceniny Hradu Valdek v Brdech a hradu Vrškamýk, nebo také poutní barokní kostel Panny Marie Karmelské a sv. Jana Křtitele na Makové Hoře.

Program rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji (2018) poukazuje na další zajímavé atraktivity pro cestovní ruch, kterými jsou technické památky jako například hornické muzeum v Příbrami a vodní nádrž Orlík nebo například vojenské památky jako Památník Vojna Lešetice. Do folklórních akcí Program rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji (2018) zařadil například Hudební festival Antonína Dvořáka Příbram, přičemž Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015) doplňuje, že mimo Příbram se společenské akce konají v relativně malém množství.

5.2.2 Selektivní předpoklady

Objektivní předpoklady

Český statistický úřad (2023) uvádí, že z demografického hlediska měla ORP Příbram ke konci roku 2021 celkem 69 222 obyvatel, zaujímá rozlohu 79 564 ha, a hustota zalidnění je 87 lidí na km².

Z ekonomického hlediska byla pro ORP Příbram významný především těžební průmysl, který pro region poskytoval zaměstnání mnoha obyvatelům, kdy při útlumu tohoto odvětví mnoho obyvatel přišlo o práci, jak popisuje Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015). Český statistický úřad (2023) dodává, že nezaměstnanost v ORP Příbram má ke konci roku 2021 podíl 3,87 % s celkem 1841 nezaměstnanými.

Co se životního prostředí týče, Český statistický úřad (2023) udává, že ke konci roku 2021 se celková výměra 79 564 ha skládá z 34 781 ha zemědělské půdy, 35 227 ha lesních pozemků a 1 062 ha zastavěné plochy. Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015) také dodává již zmiňované ovlivnění kvality životního prostředí těžebním průmyslem v této oblasti. Tato minulost však otevřela dveře provozování montánního cestovního ruchu.

5.2.3 Realizační předpoklady

Dopravní předpoklady

ORP Příbram, které se dá pokládat za vnitřní periferii, se dle Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015) nachází od větších center jako je Praha či Plzeň i přes 60 km, ale díky výskytu dříve rychlostní silnice R4, nyní dálnice D4, je možné se například do Prahy dostat v rozmezí 45-60 minut, což zvyšuje dopravní dostupnost v celém regionu.

Asociace pro rozvoj infrastruktury (2021) zmiňuje i aktuální dostavbu dálnice D4 mezi městy Příbram a Písek, kdy se jedná o stavbu 32 km nové komunikace a 16 km komunikace již existující. Předpokládané zprovoznění tohoto úseku by dle Asociace pro rozvoj infrastruktury (2021) mělo případnou na leden roku 2025.

Na území ORP Příbram, stejně tak jako po celém Středočeském kraji, funguje Pražský Integrovaný Dopravní systém, zkráceně PID, pod jehož záštitou jsou linky metra, tramvají, železnice, městské a příměstské autobusové linky a podobně, jak uvádí ROPID (2023).

Na území ORP Příbram se nachází řada cyklotras a cyklostezek, kdy k těm nejoblíbenějším a nejvyužívanějším patří zejména ty v oblasti Brd, jak uvádí Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015). K rozšíření zájmu o cykloturistiku v této oblasti napomáhá například vlak Cyklo Brdy, který o víkendech od jara do podzimu vyjíždí z Prahy hlavního nádraží a končí ve stanici Blatná, přičemž od 11. června je možné v Březnici pokračovat navazujícím přípojem do Rožmitálu pod Třemšínem, jak uvádí České Dráhy (2023).

Pěší turistika má v oblasti ORP Příbram dobré podmínky, nachází se zde poměrně široká síť turistických tras, nejvíce se jich vyskytuje v oblastech Brdy, vodní nádrže Orlík a měst Březnice a Příbram, jak uvádí Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015).

Některé vyznačené trasy jsou zakomponovány do poutních cest, kterými jsou například cesta Via Nova, vedoucí z Dolního Bavorska, Salzburských jezer a Horního Rakouska směrem na Svatou Horu u Příbrami, přičemž jedna ze tří částí, na které se stezka dá rozdělit, je součástí poutní cesty do španělského Santiaga De Compostela, jak uvádí Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015).

Materiálně-technické předpoklady

K roku 2021 bylo na území ORP Příbram evidováno 49 ubytovacích zařízení, s kapacitou 2393 lůžek, což je největší počet ubytovacích zařízení zaznamenaný od roku 2001, jak udává Český statistický úřad (2023).

Vyskytuje se zde také mnoho sportovních zařízení, primárně ve městě Příbram, která slouží k rekreačním i sportovním účelům, jak popisuje Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015). V nabídce je zimní stadion, víceúčelová sportovní hala, tenisové areály, aquaparky a koupaliště či skiareál pro zimní vyžití, jak Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015) dále doplňuje.

Dle Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015) mohou návštěvníci využít i rekreačních oblastí, kterými jsou například brdské lesy, okolí vodní nádrže Orlík či

areál Nový Rybník nacházející se ve městě Příbram, jak. Neodmyslitelnou součástí této oblasti je takzvané druhé bydlení neboli chalupaření a chataření, jak dále doplňuje Strategie území správního obvodu ORP Příbram (2015).

5.3 Hornický skanzen Březové Hory

5.3.1 Vývoj

Fryš (2018) uvádí, že dobývání kovů a rud se na Příbramsku provádělo již od nepaměti, například pro výrobu šperků se zde dobývalo zlato a stříbro, a pro výrobu zbraní a nástrojů železo, po kterých můžeme dodnes spatřit tzv. Lazecké jamky, které se dochovaly v Lesoparku Litavka, který je součástí města Příbram.

Smolová (2016) zmiňuje, že počátky samotného dobývání kovů a těžební činnosti na Příbramsku nejsou zcela jasné, s čímž se jednoznačně pojí počátky samotného města Příbram, o kterém jsou první zmínky datovány až roku 1216, avšak o zpracování místních rud se píše až mnohem později, a to roku 1311. Dle ní výzkumy o osídlení Příbramska v době bronzové a železné přinesly známky o využívání rudných ložisek už v mladším pravěku, toto však nebylo potvrzeno ani vyvráceno.

Dle Smolové (2016) po sobě tato pravěká těžba mohla zanechat viditelné stopy v údolí řeky Litavky, která je považována za významnou oblast z hlediska staré těžby, a během raného středověku mohla být tato ložiska relativně snadno obnovena, ani to ale nebylo prokázáno. Dále uvádí, že některá archeologická naleziště z oblasti Příbrami jsou datována do 13. století a díky své poloze v těsné blízkosti rudního obvodu, se prostorově vážou na později doložené hornické okrsky a osídlení pozdějších březohorských horníků.

Zelenka a Živor (2019) potvrzují, že dobývání nerostných surovin se jednoznačně pojí s počátky osídlení na Příbramsku, a to například s rýžováním zlata v oblasti řeky Litavky mezi Bohutínem a Trhovými Dušníky. Souhlasí také s tím, že přímé důkazy s těžbou nerostných surovin v pravěku nejsou potvrzeny, a tak jediným potvrzeným důkazem o existenci hornické činnosti je listina z roku 1311, která potvrzuje existenci huti.

Dle Davida a Soukupa (2016) si až v 16. století havíři postavili osadu na Březových Horách a usadili se tak přímo u dolů. V 16. století, nazývané také zlatým věkem dolování, bylo zprovozněno přes 40 šachet, ale tehdejší technika a finanční prostředky dovolovali těžbu pouze z malé hloubky, a tak byla ložiska brzy vyčerpána, jak dále David a Soukup (2016) popisují.

Smolová (2016) vyvzpomíná období mezi 14. a 15. stoletím, kdy písemné prameny o hornictví, hutnictví a pracích s těžbou spojených mlčí, což napovídá, že tyto činnosti byly pravděpodobně v útlumu a u obyvatel převzalo významnou úlohu zemědělství. Dodává, že je nutné vzít v potaz nepříznivé podmínky pro otvírání dolů kvůli válce, která probíhala ve 20. a 30. letech 15. století a příležitostná a nepříliš rozsáhlá těžba byla na území Příbramska prováděna až od první čtvrtiny 16. století, kdy se ale těžaři soustředili primárně na rozvinutější těžební revíry, jakým byla například Kutná Hora.

Příbram byla povýšena Rudolfem II. na královské horní město, a to 20. listopadu 1579, kdy se sice Příbram stala podřízenou nejvyššímu mincmistrovi a byla osvobozena od robot a platů, ale musela investovat odpovídající částky do důlního podnikání, jak vysvětluje Smolová (2016).

David a Soukup (2016) zmiňují pro Příbramské hornictví důležité jméno Jan Antonín Alis, což byl báňský odborník a průkopník hlubinného dolování, který vynalezl výkonný čerpací a odvodňovací systém a nechal do provozu zařadit důl Vojtěch, ve kterém byl roku 1875 dosažen rekord 1000 metrů za použití jediného těžního lana, a dále také důl Anna, který se stal nejhlubším dolem v 30. letech 19. století.

Báňská škola

David a Soukup (2016) uvádí, že město Příbram mělo své doby všechny stupně školského systému, díky škole báňské, která vznikla díky císařskému dekretu, vydaným v roce 1849 Františkem Josefem I., a roku 1904 byla povýšena na Vysokou školu báňskou. Dále zmiňují, že se zde vyučovalo v německém jazyce, i když byla Příbram výhradně městem českým a profesori Vysoké školy báňské chtěli školu blíže Německu, tedy v oblastech Mostecka, Ústí nad Labem či Liberci.

David a Soukup (2016) doplňují, že roku 1913 profesori žádali o rozdělení školy na fakultu českou a německou a přesun ke školám v Praze či Brně. Dle nich se po vzniku Československa profesori přikláněli pro přesun do Prahy až do doby, než se roku 1939 uzavřeli všechny vysoké školy. Po druhé světové válce byla Vysoká škola báňská přesunuta do Ostravy dekretem prezidenta republiky, jak dále David a Soukup (2016) uvádí.

Ševčinský důl

Původně se důl jmenoval důl císaře Františka I. (lidově Franc-šachta), poté důl císaře Františka Josefa I. a nakonec tedy po roce 1918 důl Ševčinský, kdy byl pojmenován po stejnojmenné žíle, jak vysvětluje Fryš (2018). Důl byl dle něj zařazen roku 1813 a jeho činnost byla ukončena 30. června 1979, čímž byl v provozu nejdéle ze všech březohorských dolů. Roku 1989 byl zasypán a uzavřen železobetonovou deskou, jak Fryš (2018) dále popisuje. Hloubky přes 1092,1 metrů s 32 patry dle Fryše (2018) dosáhli v dole v roce 1909, volná hloubka pod posledním patrem dělá důl celkově 1108,3 metrů hluboký.

Důl Anna

Dle Fryše (2018) dal roku 1789 horní mistr Jan Antonín Alis zařadit druhý hlubinný důl na Březových Horách, a to sice důl Anna, který dosáhl 1000 metrů hloubky v roce 1896 a maximální hloubky 1464,3 metrů zde bylo dosaženo v roce 1941, kdy tato hloubka čítala 39 pater. Dále zmiňuje rekonstrukci Dolu Anna v roce 1999, díky které vypadá hlavní budova stejně jako vypadla v 19. století. Fryš (2018) zmiňuje i hloubku 68,2 metrů, ve které byla jáma Dolu Anna zakryta deskou z betonu.

Fryš (2018) dále poukazuje na strojovnu Dolu Anna, která je památkově chráněnou budovou a nachází se v ní parní těžební stroj z roku 1913, který vyrobila pražská firma Breitfeld-Dañek. Dle něj to byl té doby největší stroj, který mohl vézt až dvoutunové břemeno z 1300metrových hlubin v třítážových důlních klecích, a až do roku 1978, kdy byl březohorský revír uzavřen, pracoval stroj bez větších oprav.

Důl Vojtěch

Fryš (2018) píše o dolu Vojtěch, jako o prvním dole, ve kterém Jan Antonín Alis nechal prosadit svislé jámy, tedy hlubinnou těžbu, která umožnila těžít nerostné suroviny z větších hloubek než těžby šikmé. Důl byl dle Fryše (2018) zařazen 11. října 1779 a po téměř sto letech, tedy 8. května 1875 byl v tomto dole dosažen rekord 1000 metrů svislé hloubky za použití jediného těžního lana, kdy k tomuto rekordu dopomohlo také zavedení metrické soustavy. Ta byla zavedena horním zákonem 31. března 1875, zatímco v jiných rakousko-uherských odvětvích až 1. ledna 1876, a bez něho by světového prvenství nebylo dosaženo, jak Fryš (2018) dále vysvětluje.

Důležitou součástí dolu Vojtěch byl dle Fryše (2018) parní stroj Breitsfeld-Daněk, který byl do strojovny dolu instalován v letech 1888–1889, a sloužil k přepravě horníků a rudnin ve dvouetážových klecích až o hmotnosti 1900 kilogramů rubaniny v každé z nich. Stroj sloužil až do roku 1978, kdy byl důl uzavřen, jak Fryš (2018) dále popisuje.

Podle Fryše (2018) bylo roku 1935 hloubení v dole Vojtěch ukončeno, a to s hloubkou 35 pater, která dosáhla 1262,9 metrů. Těžba zde však dle něj pokračovala až do roku 1978, kdy bylo ukončena celková aktivita březohorského těžebního revíru a roku 1981 byl důl uzavřen železobetonovou deskou v hloubce 40,4 metrů. Podle dolu Vojtěch se číslala patra jiných příbramských dolů, proto mnohdy čísla pater neodpovídala skutečnému pořadí a mnoho pater dolů bylo společně propojeno, někdy byla propojena dokonce patra všech pěti březohorských dolů, jak Fryš (2018) dále zmiňuje.

Fryš (2018) dodává, že Důl Vojtěch je od roku 1958 památkově chráněný a součástí hornického muzea se stal v roce 1996, kdy ho nechalo muzeum postupně rekonstruovat až do dnešní podoby.

Důl Marie

Roku 1822 byl v březohorském revíru zařazen důl Marie, který měl pomoci dolu Vojtěch s dobýváním rudných žil, jak uvádí Fryš (2018). Dále popisuje i dosažení 1000

metrů hloubky v roce 1884, čemuž napomohlo zavedení parního stroje v roce 1846, který byl prvním parním strojem v celém březohorském revíru.

Roku 1892 zasáhla Příbramské horníky důlní katastrofa na dole Marie, která si vyžádala 319 lidských obětí, jak uvádí David a Soukup (2016). Zmiňují dále, že se jednalo o požár výdřevy, který byl pozdě nahlášen. Dle nich o jeho rozsahu neměl nikdo ponětí a někteří horníci žili v domněnání, že se jedná pouze o malou nehodu, přičemž jim tyto faktory byly osudnými, všichni se udusili. Událost se stala 31. května, a až do 9. června byla z dolu vytahována bezvládná těla, přičemž poslední tělo bylo nalezeno 22. září téhož roku, jak dále říkají David a Soukup (2016).

Dle Fryše (2018) bylo roku 1914 na dole Marie dosaženo konečné hloubky 1165 metrů a roku 1917 zde byla ukončena těžba. Po druhé světové válce byl dle něj důl Marie zrekonstruován a těžba obnovena, přičemž byla jáma roku 1981 uzavřena železobetonovou deskou v hloubce 33,8 metrů. Dopřňuje, že v současnosti je důl Marie majetkem města Příbram, která ho pronajímá spolku Prokop, který zpřístupňuje část dolu Marie veřejnosti.

Důl Drkolnov

V roce 1836 byl k počtění knížete Augusta Longina z Lobkovic založen důl Drkolnov, který ovšem nedosáhl očekávání pro dolování velkých ložisek rud a roku 1856 byla jeho činnost pozastavena v hloubce necelých 340 metrů, jak popisuje Fryš (2018). Dále uvádí, že jeho činnost byla znovu obnovena roku 1867 a konečná hloubka dolu Drkolnov dosáhla 425 metrů, přičemž roku 1896 bylo dolování na dole Drkolnov zastaveno již navždy. Až do 70. let 20. století byl důl využíván k čerpání pitné vody pro obyvatele Březových Hor, i přes to, že od roku 1899 bylo několik objektů zbouráno, zničeno požárem a důl zůstal opuštěný, jak uvádí Fryš (2018).

Fryš (2018) zmiňuje, že nyní je důl Drkolnov ve vlastnictví podniku DIAMO a pronajaté Hornickému muzeu, které nabízí prohlídku vodního kola, které bylo původně dřevěné a odčerpávalo důlní vody, přičemž bylo na konci 19. století vyměněno za kolo ocelové s průměrem 12,4 metrů, které návštěvníci mohou obdivovat dodnes.

5.3.2 Prohlídkové areály

Hornické muzeum Příbram (2023b) na svých stránkách představuje Hornický skanzen Březové Hory jako jedno z největších muzeí České republiky a také jedno z největších hornických muzeí Evropy. Zmiňuje, že od roku 2014 jsou objekty národní kulturní památkou a návštěvníci zde mohou zažít neobyčejné prohlídky ve čtyřech hlavních objektech.

CzechTourism (2023b) píše o Hornickém muzeu Příbram jako o muzeu, které je v České republice největší a nejnavštěvovanější, a v regionu nejvýznamnější muzejní institucí. Zmiňuje, že nejen příznivce historie a techniky, ale i děti může Hornické muzeum Příbram interaktivní formou zprostředkovat nepřeborné množství důležitých a zajímavých informací o zdejší těžbě rud, stříbra, uranu a jejich následného zpracování.

David a Soukup (2016) popisují březohorský areál jako jeden z významných a oblíbených turistických cílů a názornou ukázkou, jak lze zachovat historii i pro další generace. Konstatují, že samotná těžba je minulostí, ale hornictví je pravidelně připomínáno při konaných kulturních akcích.

Prohlídkový areál A „Ševčinský důl“

Město Příbram (2023) píše o Ševčinském dole jako o pozoruhodné technické památce a březohorské dominantě, kterou je bezpochyby téměř 40 metrů vysoká šachetní budova s dřevěnou věžičkou s ochozem, postavenou v roce 1879 v architektonickém průmyslovém stylu typu Malakov, což je kombinace pálených cihel a kamene. Areál tohoto dolu doplňuje rozmanitá výstava důlní techniky z druhé poloviny 20. století, a také hornický vláček, který vyjíždí z nádvoří Ševčinského dolu po 230 metrů dlouhé trase směrem k dolu Vojtěch a je součástí částečně zrekonstruované historické dráhy, jak dále Město Příbram uvádí (2023).

Ve strojovně Ševčinského dolu se nachází expozice, která zasazuje březohorské doly do mezinárodního kontextu, jelikož zde bylo těženo zhruba 90 % stříbrné rudy pro Rakousko-Uhersko a bylo zde dosaženo hned několika světových prvenství, jako

například použití drátových lan v rudných revírech nebo svislá hloubka 1000 m na dole Vojtěch, jak popisují David a Soukup (2016).

V tomto prohlídkovém areálu se lze dle Hornického muzea Příbram (2023c) seznámit jak s hospodářsko-společenským a kulturním vývojem od středověku do 20. století, který byl ovlivněn hornicko-hutnickou činností, ale také tradičními řemesly jako je například voskařství, řezbářství, betlemářství či rozárnictví, a také drobným průmyslem, pod kterým se dá představit výroba poutního zboží na Svaté Hoře.

V Ševčinském dole je dále k vidění expozice, která zachycuje období báňské a hutnické pracovní činnosti od pravěku až do konce 20. století, kdy byly těžební práce ukončeny a ukazuje zde cenné exponáty, mezi které například patří bronzové předměty z dob keltské civilizace, listina z roku 1216 potvrzující existenci Příbrami, dále také první písemný dokument o zdejší huti z roku 1311, nebo informace z roku 1849 o montánním učilišti, později tedy báňské akademii a Vysoké škole báňské, jak Hornické muzeum Příbram (2023c) dále uvádí.

David a Soukup (2016) popisují, že v dalších expozicích je možné se dozvědět o historii báňské činnosti od pravěku až po ukončení této činnosti, o důlní katastrofě, uranových dolech nebo zde lze spatřit výstavu důlní techniky, jako důlní dopravu, vrtací techniku, důlní kompresor z roku 1928 nebo hasičskou stříkačku z roku 1885.

David a Soukup (2016) uvádí jako další a rozhodně ne poslední zajímavost například mineralogicko-geologická sbírku, nebo také takzvané „šruffnverky“, což jsou podomácku ručně vyrobené modely krajin a šachet. Zmiňují dále, že od Ševčinského dolu je následně možné se nechat hornickým vláčkem převézt k dolu Vojtěch.

Hornické muzeum Příbram (2023b) představuje na svých stránkách jednotlivé expozice a prohlídky, které v tomto areálu návštěvníci mohou navštívit a zažít. Nabízí zážitky v podobě prohlídky Ševčinského dolu, jízdu hornickým vláčkem k dolu Vojtěch a zpět, přesun 1,5 kilometru k dolu Drkolnov k prohlídce vodního kola nebo také například

možnost sběru mineralogických vzorků s kladívkem a ochrannými brýlemi na odvalu v areálu Ševčinského dolu.

Tabulka 1. Prohlídkový areál A – Ševčinský důl

Prohlídkový areál A – Ševčinský důl
Ševčinský důl
Jízda Hornickým vláčkem
Vodní kolo v podzemí dolu Drkolnov
Sběr mineralogických vzorků na odvalu Ševčinského dolu
Další jednotlivé expozice

Zdroj: vlastní zpracování, dle Hornické muzeum Příbram (2023b)

Prohlídkový areál B „Důl Anna“

Město Příbram (2023) popisuje Důl Anna jako jednu z nejvýznamnějších českých hornických památek. Důl Anna byl zařazen roku 1789 a je možné zde navštívit expozici zabývající se hutnictvím a úpravnictvím, nebo se důlním vláčkem projet 260 metrů dlouhou Prokopskou štolou k Prokopské jámě hluboké 1600 metrů, jak uvádí David a Soukup (2016). Hornické muzeum Příbram (2023d) doplňuje, že je jáma Prokop se svými 1600 metry nejhlubší šachtou březohorského revíru.

Prohlídka dle Hornického muzea Příbram (2023d) zahrnuje například důlní strojovnu, kde se nachází jeden z nejvýznamnějších exponátů Hornického muzea, a tím je parní těžní stroj Breitfeld-Daněk z roku 1914 nebo také vodní patro, kam se návštěvníci dostanou speciálním výtahovým zařízením, přičemž zde mohou spatřit unikátní komory vodních kol, rudní komíny a procházet se chodbou v délce 750 metrů. Tato chodba spojuje důl Anna s dolem Vojtěch, kdy je zčásti vedena na kovových roštích, které jsou umístěny nad podlahou, po níž protéká voda, a nakonec návštěvníky čeká při výstupu z podzemí 156 schodů, což také zmiňuje Hornické muzeum Příbram (2023d).

Hornické muzeum Příbram (2023b) představuje na svých stránkách jednotlivé expozice a prohlídky, které v tomto areálu návštěvníci mohou navštívit a zažít. Jako hlavní prohlídku nabízí jízdu důlním vláčkem Prokopskou štolou až k jámě Prokop a následně

prohlídku parního těžního stroje Breitfeld-Daněk. Další prohlídkové trasy jsou Vodní patro a Jánský důl, přičemž se jednotlivé části prohlídek dají zakoupit i zvlášť.

Tabulka 2. Prohlídkový areál B – Anenský důl

Prohlídkový areál B – Anenský důl
Jízda důlním vláčkem Prokopskou štolou a prohlídka parního stroje
Vodní patro – Wasserlauf
Jánský důl
Zvlášť Jízda důlním vláčkem Prokopskou štolou
Zvlášť prohlídka parního těžního stroje
Zvlášť komora vodního kola

Zdroj: vlastní zpracování, dle Hornické muzeum Příbram (2023b)

Prohlídkový areál C „Důl Vojtěch“

O dolu Vojtěch, zařazeném roku 1779 píše Hornické muzeum Příbram (2023e) jako o šachetní budově a technické památce se stálou výstavou věnovanou historické jámě, na které se budova nachází a která se pyšní světovým prvenstvím v dosažení 1000 metrů svislé hloubky dosažené roku 1875.

Jako další součást prohlídky uvádí Hornické muzeum Příbram (2023e) například galerii s díly s hornickou tematikou, panoramatickou vyhlídku z věže dolu, cáchovnu s obměňovanými tematickými výstavami, hornickou kovárnu z přelomu 18. a 19. století a v neposlední řadě historickou vodní štolu Anna z 18. století.

Město Příbram (2023) píše o Dolu Vojtěch jako o jednom z hlavních a z ekonomického hlediska nejvýznamnějším dole březohorského revíru. Pozoruhodnou technickou památkou tohoto dolu je dle nich parní stroj od firmy Breitfeld-Daněk, který byl vyroben v roce 1873 a v letech 1888-1889 byl zmodernizovaný.

Dle Davida a Soukupa (2016) je zde primárně k vidění několik historických zařízení v budově kovárny, podzemí šachetní budovy, expozice o světovém prvenství v dosažení svislé hloubky 1000 metrů a 330 metrů dlouhá Vodní štola.

Hornické muzeum Příbram (2023b) nabízí prohlídky dolu Vojtěch a vodní štoly Anna, které se dají zakoupit i odděleně. Dále je možné navštívit výstavní sál s tematickými výstavami či expozice vojtěšské kovárny.

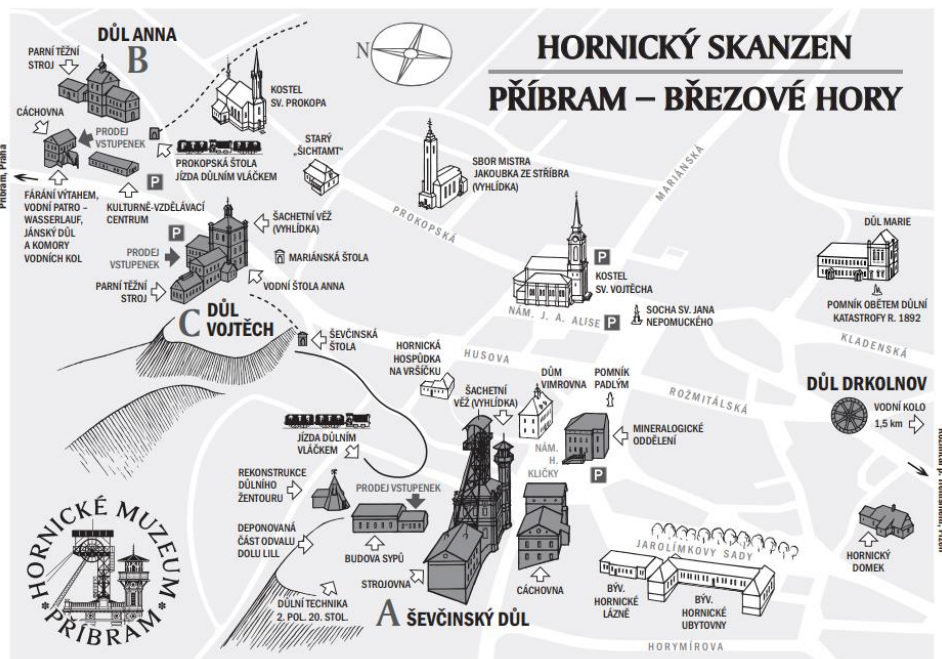
Tabulka 3. Prohlídkový areál C – Vojtěšský důl

Prohlídkový areál C – Vojtěšský důl
Důl Vojtěch a vodní štola Anna
Výstavní sál – tematické výstavy
Zvlášť vodní štola Anna
Zvlášť hornická kovárna na dole Vojtěch
Další jednotlivé expozice

Zdroj: vlastní zpracování, dle Hornické muzeum Příbram (2023b)

Důl Drkolnov

Dle Město Příbram (2023) ukrývá důl Drkolnov technickou památku mezinárodního významu, která byla nedílnou součástí komplexu vodohospodářských děl, a tou je vodní kolo o průměru 12,4 metrů, které bylo zprovozněno roku 1850 a sloužilo k odčerpání vod z podzemí. Původní dřevěné kolo bylo vyměněno za dnešní železné na konci 19. století, a i když se zásoby rud v Drkolnově ukázaly jako neprospektivní, tak až do roku 1961 sloužilo kolo pro čerpání pitné vody pro město Příbram, díky čemuž ho můžeme obdivovat dodnes, jak dále zmiňuje Město Příbram (2023). Hornické muzeum Příbram (2023b) doplňuje, že prohlídka vodního kola Drkolnov spadá pod Prohlídkový areál A „Ševčinský důl“.

Obrázek 2. Mapa Hornického skanzenu Březové Hory

Zdroj: Hornické muzeum Příbram (2023b)

5.3.3 Návštěvní doba

Hornické muzeum Příbram (2023b) uvádí, že Skanzen Březové Hory má otevřeno celoročně, přičemž v období listopad-březen, je Hornický skanzen otevřen veřejnosti každé úterý až pátek od 9:00 do 16:00 hodin a poslední prohlídka začíná hodinu před zavírací dobou, tedy v 15:00. V dubnu, a následně v období září-říjen je skanzen otevřen od úterý do neděle a otevírací doba je prodloužena o hodinu, tedy od 9:00 do 17:00, kdy poslední prohlídka začíná opět hodinu před zavírací dobou, tedy v 16:00.

V období května a června se otevírací doba rozděluje do dvou stádií, a to otevírací doba od úterý do pátku od 9:00 do 17:00, a o víkendy, tedy soboty a neděle je otevřeno od 9:00 do 18:00, s tím že poslední prohlídky začínají v 17:00 a do některých vybraných expozic v 17:30.

V letních měsících, tedy v červenci a srpnu, je otevírací doba od úterý do neděle neměnná, a to od 9:00 do 18:00, přičemž poslední prohlídky začínají v 17:00 a u některých expozic v 17:30. V období od listopadu do března je hornický skanzen Březové Hory uzavřen o státních svátcích.

Tabulka 4. Návštěvní doba – Hornický skanzen Březové Hory

Měsíc	Den	Hodiny	Poslední prohlídka
Leden-březen	úterý-pátek	9:00-16:00	v 15:00
Duben	úterý-neděle	9:00-17:00	v 16:00
Květen-červen	úterý-pátek	9:00-17:00	v 16:00
	sobota-neděle	9:00-18:00	v 17:00/17:30 do vybraných expozic
Červenec-srpen	úterý-neděle	9:00-18:00	v 17:00/17:30 do vybraných expozic
Září-říjen	úterý-neděle	9:00-17:00	v 16:00
Listopad- prosinec	úterý-pátek	9:00-16:00	v 15:00
Pro hromadné skupiny po předchozí dohodě			
1.listopad-31.březen uzavřeno o státní svátky			

Zdroj: vlastní zpracování, dle Hornické muzeum Příbram (2023b)

Pro jednotlivé trasy a expozice má Hornické muzeum Příbram (2023b) uvedeny začátky prohlídek v jednotlivých měsících. V rozmezí od listopadu do března začínají některé expozice každou celou hodinu od 9:00 do 15:00, některé jsou v tomto období uzavřeny, či dostupné pouze po předchozí objednávce.

V období od dubna po říjen se u některých prohlídek zvyšuje množství prohlídek tak, že se k časům, které platí od listopadu do října přidají časy začátku prohlídek na každých třicet minut, to znamená od 9:30 do 16:30. U dalších prohlídek se prodlužuje čas konečné prohlídky o hodinu, tedy na 16:00 a další umožňují po předchozí nedostupnosti možnost prohlídky 3x denně v časy 10:00, 12:00 a 14:00.

Pro období květen-červen v sobotu a neděli a červenec-srpen denně kromě pondělí platí stejné časy prohlídek jako pro období listopad-březen a duben-říjen, přičemž se čas konečné prohlídky posouvá o hodinu, tedy na 17:00, u některých prohlídek na 17:30. Většina tras má stanoven maximální počet osob na prohlídku a doplňující informace pro zájemce o náročnosti trasy či zprovoznění během určitého počasí.

Tabulka 5. Návštěvní doba jednotlivých exkurzí Hornického skanzenu

	Areál	Listopad- březen	*	**	Max osob	Poznámky
Exkurze do expoziční vodní kolo dolu Drkolnov	A	Pouze na objednávku	10:00, 12:00, 14:00	-	-	Cca 1,5 km od areálu A, Skluzavka dle počasí
Expozice Jízda hornickým vláčkem mezi Ševčinským a Vojtěšským dolem	A	-	9:30, 10:30, 11:30, 12:30, 13:30, 14:30, 15:30, 16:30	17:30	24	Mimořádné jízdy po dohodě Pouze za příznivého počasí
Expozice Jízda důlním vláčkem Prokopskou štolou dolu Anna	B	9:00, 10:00, 11:00, 12:00, 13:00, 14:00, 15:00	9:30, 10:30, 11:30, 12:30, 13:30, 14:30, 15:30, 16:00, 16:30	17:00 17:30	22	-
Expozice Wasserlauf – vodní patro na dole Anna	B	9:00, 10:00, 11:00, 12:00, 13:00, 14:00, 15:00	16:00	17:00	22	Fyzicky náročnější, 750 m dlouhá, 156 schodů
Expozice Jánský důl	B	9:00, 10:00, 11:00, 12:00, 13:00, 14:00, 15:00	16:00	17:00	15	Fyzicky náročnější Nevhodná pro osoby trpící klaustrofobií
Expozice Vodní štola Anna	C	9:00, 10:00, 11:00, 12:00, 13:00, 14:00 15:00	16:00	17:00		-

Expozice Hornická kovárna na dole Vojtěch	C	Ukázky kovářské práce – na objednávku – nejméně 20 osob
* Platí v období duben-říjen od úterý do neděle + časy listopad-březen		
** Platí v období květen-červen v sobotu a neděli, v období červenec-srpen denně kromě pondělí + časy listopad-březen a *		

Zdroj: vlastní zpracování, dle Hornické muzeum Příbram (2023b)

5.4 Památník Vojna Lešetice

5.4.1 Vývoj

Památník Vojna Lešetice je jednou z poboček Hornického Muzea Příbram, pod kterou spadá i Hornický skanzen Březové Hory.

CzechTourism (2023c) představuje Památník Vojna Lešetice jako tábor pro vojenské zajatce a dále jako tábor nucených prací, kde byli političtí odpůrci režimu nuceni k otrocké a nebezpečné práci v příbramských uranových dolech. Památník je pod patronací Konfederace politických vězňů zachován jako památník III. odboje a spravuje ho Hornické muzeum v Příbrami, jak dále zmiňuje CzechTourism (2023c).

Památník Vojna Lešetice, jak uvádí Hornické muzeum Příbram (2023a), je bývalý zajatecký tábor pro německé válečné zajatce, kteří ho v letech 1947–1979 vybudovali mezi bývalými uranovými šachtami jako pracovní tábor, který byl pojmenován podle 666 metrů vysokého vrchu Vojna, na jehož úpatí se bývalý vězeňský areál nachází. Informuje dále, že v letech 1949–1951 sloužil památník tedy jako tábor nucených prací a do roku 1961 jako vězení pro politické odpůrce komunistického režimu.

Dle Fryše (2018) se Památník Vojna Lešetice nachází necelých 5 kilometrů od města Příbram, a z původního tábora, který v letech 1947–1949 vystavěli němečtí váleční zajatci, se po jejich odchodu stal Tábor nucených prací, jehož chovanci pracovali v nedalekých dolech. Dále zmiňuje rok 1951, kdy se z Tábora nucených prací stal nápravně-pracovní tábor, do kterého byli umístováni odsouzenci za velezradu či

nedovolené opuštění republiky a kriminální zločinci, kteří museli pracovat v nedalekých dolech a na výstavbě příbramského sídliště až do roku 1961, kdy byli vězni převezeni do nápravného zařízení Bytíz a areál tábora Vojna sloužil až do roku 2000 armádě. David a Soukup (2016) dále zmiňují, že po 39 let, mezi lety 1961 a 2000 byl areál Vojna využíván armádou a dnes se zde nachází expozice s názvem Političtí vězni a politický odpor v Československu v letech 1948–1989.

Fryš (2018) uvádí i příklady vybavení tábora, jako například do země zapuštěný bunker bez oken a topení, vybudovaný vězni v roce 1951, který sloužil k potrestání vězňů, kteří si v místnosti o 16 metrech čtverečních a výšky 170 centimetrů, někdy až v 10-20 osobách odpykávali svůj trest. Jako další Fryš (2018) zmiňuje dvě kulturní místnosti, jednu s promítacím zařízením a televizorem, kde se každou neděli promítaly filmy, některé i západoevropské produkce a druhá místnost pro hudební vystoupení, kde po jednu dobu fungoval i táborový orchestr. Píše také o původně 12 ubytovnách, přičemž nyní se v areálu nachází pouze jedna, kdy v každé z nich bylo 20 vězeňských ubikací s patrovými postelemi pro 16-18 vězňů, nebo o samotných stavbách jako byla kuchyně, umývárna, vyšetřovna, ošetrovna a samozřejmě byl dvojitý ostnatý plot po obvodu tábora s pětmetrovou strážní věží na jeho konci.

Obrázek 3. Památník Vojna Lešetice
Zdroj: Hornické muzeum Příbram (2023a)

5.4.2 Prohlídkové trasy

Prohlídková trasa A

Hornické muzeum Příbram (2023a) popisuje, že na prohlídkové trase A se návštěvníci mohou pohybovat po areálu tábora, kde se nacházejí zrekonstruované dobové stavby jako například budova bývalého velitelství, bunkr, kulturní dům a jiné. Dále je zde dle nich k vidění expozice týkající se perzekuce po únoru 1948 nebo také III. odboje, která se nachází v budově velitelství. Ve venkovních prostorech je na této prohlídkové trase možnost vidět sochy ztvárňující lidské bytosti pod tíhou totalitní moci.

Prohlídková trasa B

Na prohlídkové trase B se návštěvník může seznámit s českými dějinami uranového hornictví za posledních 200 let a jeho dopady na společnost, či vědní a technickou sféru České republiky, jak popisuje Hornické muzeum Příbram (2023a). Dále je zde dle Hornického muzea Příbram (2023a) možnost jízdy hornickým vláčkem na 300 m dlouhé trase na povrchu.

Prohlídková trasa C

Poslední prohlídková trasa nabízí k vidění jedinečný umělecký projekt ORBIS PICTUS: EUROPA, což je nekonečné plátno nacházející se v prostorech bývalé kuchyně, jak popisuje Hornické muzeum Příbram (2023a).

Tabulka 6. Prohlídkové trasy Památníků Vojna Lešetice

Prohlídkové trasy Památníku Vojna Lešetice
Prohlídková trasa A – Areál bývalého vězeňského tábora
Prohlídková trasa B – Uran v českých dějinách, jízda hornickým vláčkem
Prohlídková trasa C – Galerie ORBIS PICTUS: EUROPA
Prohlídkové trasy A + B + C společně
Jízda hornickým vláčkem
Další jednotlivé expozice

Zdroj: vlastní zpracování, dle Hornického muzeum Příbram (2023a)

5.4.3 Návštěvní doba

Památník Vojna Lešetice je stejně jako Hornický skanzen Březové Hory otevřen po celý rok a má i stejnou otevírací dobu.

Dle Muzeum Příbram (2023) je v měsících od listopadu do března je Památník Vojna Lešetice otevřen každé úterý až pátek od 9:00 do 16:00 hodin, přičemž se poslední prohlídka koná v 16:00. V dubnu, září a říjnu je otevírací doba prodloužena o hodinu, tedy od 9:00 do 17:00 každé úterý až neděle a poslední prohlídka začíná v 16:00.

V květnu a červnu má Památník Vojna Lešetice otevřeno úterý až pátek od 9:00 do 17:00 s poslední prohlídkou od 16:00, a v soboty a neděle má otevřeno od 9:00 do 18:00 s poslední prohlídkou v 17:00 či 17:30 u vybraných expozic. V letních měsících, tedy červenci a srpnu je otevřeno od úterý do neděle v čas 9:00 až 18:00, s poslední prohlídkou v 17:00 či 17:30 u vybraných expozic.

Tabulka 7. Návštěvní doba Památníku Vojna Lešetice

Měsíc	Den	Hodiny	Poslední prohlídka
Leden-březen	úterý-pátek	9:00-16:00	v 15:00
Duben	úterý-neděle	9:00-17:00	v 16:00
Květen-červen	úterý-pátek	9:00-17:00	v 16:00
	sobota-neděle	9:00-18:00	v 17:00/17:30 do vybraných expozic
Červenec-srpen	úterý-neděle	9:00-18:00	v 17:00/17:30 do vybraných expozic
Září-říjen	úterý-neděle	9:00-17:00	v 16:00
Listopad-prosinec	úterý-pátek	9:00-16:00	v 15:00
1.listopad-31.březen uzavřeno o státní svátky			

Zdroj: vlastní zpracování, dle Hornické muzeum Příbram (2023a)

5.5 Svatá Hora

CzechTourism (2023d) vnímá Svatou Horu jako barokní perlu, nejvýznamnější mariánské poutní místo v Čechách a nepřehlédnutelnou dominantu města Příbram, která nabízí k vidění například stříbrný oltář se dřevěnou soškou Panny Marie, v každém rohu komplexu Svaté Hory osmiboké kaple se vzácnými oltáři a freskami, výhled ze zvonice

se zvonkohrou nebo výstavu o historii Svaté Hory ve Svatohorském muzeu. Zmiňuje, že zajímavostí je i samotný přístup k areálu, který se skládá z 365 schodů, které vedou až ke korunovačnímu oltáři. Fryš (2017) popisuje Svatou Horu jako nejslavnější poutní místo v Čechách, které tvoří panoráma nad městem Příbram již přes 350 let.

5.5.1 Vývoj

Smolová (2016) udává, že se nad městem Příbram tyčil vrch, pro který byl již od roku 1406 užíván latinský název Mons sanctae Mariae, který se roku 1512 mění na Svatou Horu a je na něm již vystavěn kostelík Panny Marie.

Svatá Hora (2023b) označuje za počátky Baziliky Nanebevzetí Panny Marie, aneb Svaté Hory, původní kapličku, kterou dle legendy nechal ve 13. století postavit rytíř z rodu Malovců Panně Marii jako díky za vyplnění jeho prosby o ochraně před loupežníky. Český historik Bohuslav Balbín, jak Svata Hora (2023b) dále zmiňuje, s touto legendou nesouhlasí, a díky podrobnému zkoumání dějin Svaté Hory zasazuje vznik kaple zhruba do počátku 16. století, kdy byla kaple Panně Marii zasvěcena od samého počátku a v její blízkosti stála i poustevna, do které příbramská obec ustavovala poustevníky.

Smolová (2016) zdůvodňuje domněnku o tom, že původní kaple byla postavena na počátku 16. století tím, že větší svatohorský zvon na sobě nese písmeno W s královskou korunou, což byl symbol Vladislava Jagellonského, který vládl v Čechách v letech 1471-1516 nebo nalezení nádoby přikryté deskou, uvnitř s mincemi z doby krále Zikmunda Lucemburského a Vladislava Jagellonského, nalezené poblíž hlavního oltáře. Dalším důkazem je dle Smolové (2016) erbová galerie osmi šlechticů nacházející se v kapli. Díky znalosti jejich historie se dle ní vznik samotné galerie datuje mezi lety 1497–1509.

Důležitou historií, která bezpochyby ke Svaté Hoře patří, je původ dřevěné sošky Panny Marie. Dle Svaté Hory (2023b) byla soška vyřezaná prvním pražským arcibiskupem Arnoštem z Pardubic, kterou dal původně umístit do své kaple v příbramské tvrzi, kterou dal také postavit. Soška má za sebou dlouhé putování mezi různými příbramskými objekty, jako jsou příbramské doly, kde byla soška ukryta v době

husitských válek, dále ve farním kostele sv. Jakuba nebo také ve špitálním kostele sv. Jana Evangelisty, odkud ji pravděpodobně v první polovině 16. století přenesli horníci i se dvěma zvony na Svatou Horu, kvůli německým horníkům, kteří byli povoláni pro zvýšení těžby na starých stříbrných dolech a k užívání jim byl poskytnut mimo jiné právě i špitální kostel sv. Jana Evangelisty, jak vysvětluje Svatá Hora (2023b).

Pro Svatou Horu je dále důležité jméno Jan Procházka, aneb jeden z mnoha poutníků, kteří spravovali svatohorskou kapli. Dle Svaté Hory (2023b) žil Jan Procházka v Nymburce, až do roku 1619, kdy oslepl a skončil jako žebrák v Praze. Roku 1632 se mu dle legend začaly zdát podivuhodné sny o starci, který ho opakovaně vybízel k navštívení Svaté Hory a uctívání Panny Marie, až jednoho dne mu tuto cestu stařec přímo poručil, a tak se tedy Jan Procházka, v doprovodu svého vnuka jal zjistit, kde se Svatá Hora nachází, jelikož tehdy měla význam pouze místní a nebyla v povědomí široké veřejnosti, jak Svatá Hora (2023b) dále zmiňuje. Dle ní došel Jan Procházka na Svatou Horu dne 10. června 1632 a do rukou mu byla příbramskou obcí svěřena péče o delší dobu opuštěnou poustevnu i s kaplí, kdy se mu po třech dnech pobytu začal pomalu vracet jeho ztracený zrak, a i když byla svatohorská Panna Marie známá vyslyšením proseb poustevníků i dříve, jeho uzdravení bylo pokládáno za skutečný zázrak potvrzený lékařsky i svědeckými výpověďmi.

Smolová (2016) doplňuje, že kromě úklidu a starání se o kapli, Jan jako další službu pro Svatou Horu vykopal studnu s načervenalou a nakyslou léčivou vodou. Jak doplňuje Svatá Hora (2023b), do té doby na svaté Hoře žádná voda nebyla a pro občerstvení poutníků se musela nosit z města a často ji v parních letních dnech nebylo dostatek. Dále Smolová (2016) píše o smrti Jana Procházky, který na Svaté Hoře zemřel roku 1639 a pochován byl pod jižním oknem kaple, kde byla na její zdi namalována jeho podobizna.

Roku 1647 byla dle Davida a Soukupa (2016) Svatá Hora svěřena do správy březnickým jezuitům, kteří v kapliče s mariánskou soškou viděli potenciál, a již roku 1649 nechali spojit Svatou Horu s Březnicí takzvanou „svatou cestou“, na které bylo 16 křížů s obrazy, které byly později nahrazeny zděnými kapličkami s výklenky. Dále

zmiňují, že díky šíření slávy Panny Marie Svatohorské bylo nutné kapli rozšířit o dvě další kaple, věž pro zvony a první nekryté schodiště spojující Svatou Horu s Příbramí. Toto rozšíření bylo jen provizorní, a jezuité si pozvali architekta Carla Luraga, který kapli rozšířil na velký barokní komplex, a ještě v 17. století se Svatá Hora stala jedním z nejvýznamnějších barokních areálů u nás, jak David a Soukup (2016) dále popisují.

David a Soukup (2016) uvádí, že postupně byla stavěna centrální svatyně obklopena kaplemi, které byly nejdříve otevřené a poté je vyzdili a ochránili tak před sněhem a vánicemi, dále dvě vstupní brány, nebo také zákryt schodiště vedoucí do Příbrami. Toto architektonické dílo doladilo svým uměním několik sochařů, malířů a štukatérů, jak dále David a Soukup (2016) zmiňují.

Dle Davida a Soukupa (2016) na Svatou Horu mířilo čím dál více poutníků, kteří povědomí o tomto mariánském místě šířili do okolního světa. Přicházeli obdivovat například unikátní celostříbrný oltář vážící 200 kilogramů v jehož středu se nachází soška Panny Marie Svatohorské z hruškového dřeva, oděna do bohatě zdobených šatů, které v roce 1723 nahradil pancíř zdobený zlatem, drahokamy a perlami z darů poutníků, jak dále David a Soukup (2016) popisují. Dle nich byla roku 1723 tato soška korunována jako většina mariánských soch a poutních obrazů té doby, a její korunovace se oslavuje každý rok až dodnes.

David a Soukup (2016) zmiňují, že byl jezuitský řád dočasně zrušen roku 1773 a Svatá Hora byla svěřena do správy světských administrátorů, kteří se o ni starali 86 let, až do roku 1861, kdy padla Svatá Hora do správy redemptoristů, kteří ji spravovali do roku 1950. Roku 1905 byla Svatá Hora povýšena na baziliku minor, kterou roku 1978 zasáhl rozsáhlý požár, ale k 250. výročí korunovace sošky Panny Marie Svatohorské, tedy roku 1982, se podařilo areál obnovit.

Od roku 1990 je správa Svaté Hory v rukou redemptoristů, kteří se od té doby starají o rekonstrukce a zvelebování celého areálu, jak uvádí Svatá Hora (2023b). Doplnují, že roku 2015 se díky štědrému grantu dostalo Svaté Hoře nového vzezření celého areálu.

Dnes na Svatou Horu putují návštěvníci ze všech koutů světa, konají se zde různé kulturní akce, pouti a shromáždění.

Obrázek 4. Svatá Hora

Zdroj: Svatá Hora (2023a)

5.5.2 Prohlídkové trasy

Svatou Horu je možné navštívit z mnoha důvodů, ať už se jedná o procházku v jejím okolí, navštívení kulturní akce, která se v jejím areálu koná, bohoslužby či dalších zajímavých možností. Svatá Hora (2023d) nabízí návštěvníkům hned 8 různých prohlídek, z nichž jsou některé nepravidelné.

Hlavním prohlídkovým okruhem je dle Svaté Hory (2023d) prohlídka s průvodcem, která nabízí to nejzajímavější ze Svaté Hory, pod což spadají svatohorské ambity, rohové kaple Svaté Hory, kterými jsou kaple Pražská, Mníšecká, Plzeňská a Březnická, dále kaple Máří Magdaleny s umělými krápníky pro dojem jeskyně a v neposlední řadě samotnou baziliku Nanebevzetí Panny Marie s milostnou soškou Panní Marie Svatohorské.

Dále je dle Svaté Hory (2023d) v nabídce prohlídka zvonice se zvonkohrou, Svatohorské muzeum s mnoha předměty, texty a fotografiemi zaměřenými na historii

Svaté Hory nebo také prohlídka hodinové věže s panoramatickými výhledy na celé město Příbram a okolní krajinu.

Dále je možné si prohlédnout sklepní prostory probošství, klenotnici s výstavou relikvií a relikviářů či horní chodbu rezidence, jak dále Svatá Hora (2023d) uvádí. V neposlední řadě zmiňují možnost prohlídky noční Svaté Hory a jejích prostor.

Tabulka 8. Prohlídky Svatá Hora

Prohlídky Svaté Hory	
Noc na Svaté Hoře	
Zvonice	
Svatohorské muzeum	
Hodinová věž	
Prohlídka s naším průvodcem	
Sklepení	
Horní chodba rezidence	
Klenotnice	

Zdroj: vlastní zpracování, dle Svatá Hora (2023d)

5.5.3 Návštěvní doba

Samotný areál je přístupný celý rok, a to od pondělí do soboty od 6:30 až 18:00 a o nedělích od 6:30 do 17:00, kdy je otevírací doba zkrácena o jednu hodinu. Objekty jako infocentrum, prodejna či muzeum jsou návštěvníkům zpřístupněny v období květen až září v časech 9:00 až 17:00, přičemž v období od října do dubna, je tato doba zkrácena o hodinu, tedy od 9:00 do 16:00. Otevírací doba Svatohorských schodů záleží na letním a zimním čase, kdy při letním čase jsou přístupné od 8:00 do 17:00 a v čase letním jsou přístupné od 8:00 do 15:30.

Tabulka 9. Návštěvní doba Svaté Hory

Areál	
Pondělí-sobota	6:30-18:00
Neděle	6:30-17:00

Infocentrum, prodejna, muzeum	
Květen-září	9:00 – 17:00
Říjen-duben	9:00 – 16:00
Svatohorské schody	
Letní čas	8:00-17:00
Zimní čas	8:00-15:30

Zdroj: vlastní zpracování, dle Svatá Hora (2023c)

5.6 CHKO Brdy

5.6.1 Vývoj

Vrchovina Brdy se rozkládá na území dvou krajů České republiky, a to kraje Středočeského a Plzeňského. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (2023a) popisuje Brdy jako nejvyšší středočeskou vrchovinu s nadmořskou výškou mezi 410 až 865 metry nad mořem a rozlohou 345 km². Dále zmiňují, že se zde nachází 11 maloplošných zvláště chráněných území, 6 přírodních rezervací a 5 přírodních památek, přičemž se dělí do 4 zón odstupňované ochrany přírody.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (2023b) přibližuje, že roku 1920 byl podán návrh na vyhlášení Brd národním parkem, přičemž o ochraně přírody se zde uvažovalo již po vzniku samostatného Československa, kdy ale byla dána přednost bezpečnosti státu, a tak zde byl roku 1926 zřízen vojenský výcvikový prostor. Brdy byly dle Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (2023b) vyhlášeny chráněnou krajinnou oblastí 12. 10. 2015 a toto vyhlášení přišlo v platnost 1. 1. 2016, díky čemuž se nabízí jedinečná příležitost k návštěvě nezastavěné krajiny s impozantními výhledy, ticha a samoty bez aut, kdy kroky návštěvníků provází turistické značení a naučné stezky s dávnou i novodobou historií Brd.

David a Soukup (2016) popisují, že pokud se nepočítají všechna pohoří České republiky, která sdílí se sousedními státy, jsou Brdy nejvyšším ryze českým pohořím a jeho název je odvozen od staroslovenského slova „brdo“, což znamená tkalcovský hřeben, v přeneseném významu tedy hřeben zalesněný. Dle Davida a Soukupa (2016) se u brdských vrcholů těžko zachycuje nejvyšší bod, jelikož jsou povětšinou nevýrazné

a ploché, jako je tomu například na Šumavě, avšak mnohé z vrcholů, které nejsou zakrývány stromy, poskytují obdivuhodné výhledy.

David a Soukup (2016) uvádí, že pojmenování Brd je velice komplikovaná záležitost, jelikož Brdy jako takové se nachází v západní a jižní části tohoto pohoří, na severu a východě se totiž rozkládají takzvané Hřebený, u kterých se ani odborníci nemohou shodnout na tom, kde vlastně končí. Zmiňují dále, že Hřebenům se přezdívá „Malé Brdy“ a středním a jižním Brdům „Velké Brdy“, přičemž se dříve Hřebenům přezdívalo „Brdy“ a Brdům „Baštiny“. Shodují se, že návštěvník jde zkrátka do Brd, ať už se vydá na jakékoliv místo v tomto pohoří.

Dle Davida a Soukupa (2016) se Brdy mnohokrát střetly se snahou člověka přeměnit celý jejich krajinný ráz, primárně při pokusu o těžbu stříbrné a železné rudy, dále pak při kácení lesa pro dřevěné uhlí nebo výdřevy v dolech. Kvůli tomuto zásahu se z brdských původně listnatých a jehličnatých lesů přeměnily na lesy rychle rostoucích smrků, jak dále David a Soukup (2016) zmiňují.

V roce 1926 byla na území Brd zřízena vojenská střelnice a následně vojenský újezd, který na 90 let znemožnil přístup veškeré veřejnosti, ale i přes vykácené lesní plochy, zdevastované vesnice a samoty zde zůstaly hvozdy, které do dnešních dnů skrývají mnoho přírodních pokladů, které byly díky vojenskému újezdu chráněny před jinými výpady civilizace, jak uvádí David a Soukup (2016).

Hajšman (2015) také zmiňuje využívání Brd pro jejich přírodní bohatství v podobě dřeva a stříbrných a železných rud. Na přelomu 19. a 20. století se Brdy dle něj staly oblíbeným cílem pro výlety, které díky blízkosti nabízely návštěvníkům z Prahy a okolí jakousi alternativu za Šumavu. Byly zde vytvořeny turistické trasy, přibylo i několik restaurací a ubytovacích zařízení, jak dále Hajšman (2015) zmiňuje.

Dle Hajšmana (2015) se po roce 1918, tedy vzniku Československé republiky, o toto území začali zajímat vojáci, a to z důvodu rozšíření dělostřelectva a nutnosti najít vhodnou lokalitu k nácviu obrany pohraničních hor, kdy byly zhodnocovány méně

obydlené oblasti jako například Křivoklátsko, lesy u Písku či právě Brdy, u kterých neprošel návrh na to, aby se střední Brdy staly národním parkem.

Roku 1924 se rozhodlo, že Brdy jsou vhodným místem pro rozsáhlá taktická cvičení a vojáci začali plánovat kácení Brdských lesů, s čímž nebyla spokojena veřejnost a brdské obce, známé osobnosti jako Krásnohorská a Jirásek, Klub českých turistů a mnoho dalších podalo proti tomuto rozhodnutí protest, ale i přes to byl roku 1926 tento dělostřelecký projekt schválen vládou, jak uvádí Hajšman (2015).

Roku 1927 se dalo území vyměřit a byla vybrána tři místa pro dopadové plochy, a to sice vrcholy Baština, Tok a Jordán, na kterém se roku 1928 začalo kácet a roku 1930 zde dopadly první dělostřelecké granáty, jak popisuje Hajšman (2015). Dále zmiňuje, že pro veřejnost byly zcela uzavřeny jen dopadové plochy, a okolní lesy byly veřejnosti přístupné v době, kdy neprobíhala střelba, která byla předem ohlašována v novinách, na nádražích nebo okresních a obecních úřadech. Uvádí také, že na trasách okolo dopadových ploch byly v době střelby uzavírány závory s nápisy „Dnes se střílí. Uzavřeno.“ a u méně navštěvovaných tras stály stožáry, kam se v době střelby vyvěšovaly červené vlajky nebo červeno-bílé koše. Velitelství střelnice přislíbilo odměnu každému, kdo našel nevybuchlou munici a doprovodil k místu nálezu vojenské orgány, jak dále popisuje Hajšman (2015).

Po okupaci nacisty byl prostor brdské střelnice pro veřejnost uzavřen a roku 1940 se rozhodlo o rozšíření střelnice, kvůli kterému bylo vystěhováno obyvatelstvo několika vesnic, jak popisuje Hajšman (2015). Dále uvádí, že se střelnice do provozu nedostala kvůli větrné smršti, která roku 1941 zasáhla území Brd a nechala za sebou až 1,5 milionu kubíků dřeva. To bylo potřeba odklidit, díky čemuž většina domů nebyla zdemolována a jejich obyvatelé se měli po válce kam vrátit, jak dále Hajšman (2015) doplňuje.

Roku 1945 byl na střelnici zaveden opět předválečný režim a v roce 1950 zde vznikl vojenský újezd Brdy s hlavním sídlem v Jincích, jak uvádí Hajšman (2015). Dále uvádí, že roku 1952 byl vojenský újezd rozšířen o pár dalších obcí, ze kterých se museli

obyvatelé podruhé a tentokrát i naposled vystěhovat, jejich domy byly zdemolovány a prostor Vojenského újezdu Brdy byl využíván k všestrannému výcviku vojska. Dalším datem, které Hajšman (2015) uvádí, je rok 1979, kdy se Brdy staly chráněnou vodohospodářskou oblastí přirozené akumulace vod.

Roku 2007 se postupně zpřístupňovaly oblasti na pokraji Vojenského újezdu a roku 2011 se začalo uvažovat o jeho zrušení a dalším správním uspořádáním Brd, jak zmiňuje Hajšman (2015). Dle něj byl na konci roku 2013 návrh o zrušení Vojenského újezdu Brdy schválen Poslaneckou sněmovnou, začátkem dalšího roku byl návrh schválen i Senátem a podepsán prezidentem republiky.

Brdy byly rozděleny do 27 katastrálních území, část z nich byla předána zprávě Plzeňského kraje, kam historicky patřila, a bývalý újezd a část jižních Brd byla následně vyhlášena Chráněnou krajinnou oblastí s platností od roku 2016, ve kterém si armáda ponechává asi 56km² jako cvičiště, jak dále udává Hajšman (2015).

5.6.2 Co zde navštívit

Brdy jsou pohořím přesahující výšky 800 metrů nad mořem, kdy se nad tento bod tyčí jedenáct brdských osmistovek, z nichž se kromě vrcholů Jordán a Nad Maráskem všechny nacházejí na území ORP Příbram.

Brdské osmistovky

Dle Hajšnera (2015) se na území Brd nachází jedenáct vrcholů, které přesahují 800 metrů nad mořem a nachází se na území pohoří Brd. Jsou jimi od nejvyššího vrcholy Tok (865 m n. m.), Praha (862 m n. m.), Malý Tok (843 m n. m.), Hradiště (840 m n. m.), Brdce (839 m n. m.), Jánský vrch (833 m n. m.), Koruna (831 m n. m.), Třemšín (827 m n. m.), Jordán (826 m n. m.), Paterák (810 m n. m) a Nad Maráskem (801 m n. m), přičemž však uvádí, že vrchol Jánský vrch již dnes v mapách nenajdeme, jelikož ho neznají. Jako jedenáctá osmistovka se nyní uvádí Bohutínský vrch (843 m n. m), který se nachází v blízkosti nejvyššího vrcholu Tok (865 m n. m), jak sděluje CzechTourism (2023a).

Tok, jakožto nejvyšší vrchol a odlesněná dopadová plocha, nabízí neskutečné výhledy do okolních Brd, jak popisuje Hajšman (2012). Zmiňuje snahu Klubu českých turistů od roku 1893 vybudovat na místě označeném zeměměřičským kamenem dobříšského knížete Colloreda-Masfelda dřevěnou vyhlídkovou věž, která by sloužila návštěvníkům k rozhledům do okolní krajiny. Hajšman (2012) uvádí i neúspěšnost tohoto plánu, kvůli nerozhodnosti a protahování jednání o výstavbě této rozhledny ze strany knížete. Namísto toho zde stály věže zeměměřičské, které primárně sloužili pro zpřesnění trigonometrické sítě, avšak i přes nepovolený vstup mohli odvážnější turisté využít žebříků vedoucích na horní měřičskou plošinu, jak dále zmiňuje Hajšman (2012).

Cílové plochy

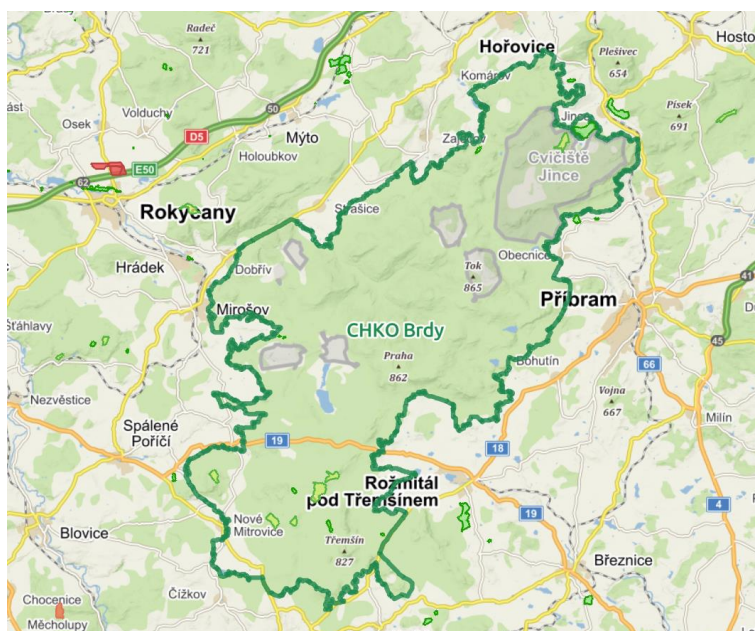
Významnými oblastmi pro cestovní ruch v CHKO Brdy jsou také dopadové či cílové plochy, které byly určeny k testování zbraní. První dokončenou dopadovou plochou byla dopadová plocha Jordán, která se začala mýtit roku 1928 a v roce 1930 zde dopadl první dělostřelecký granát, jak zmiňuje Hajšman (2015). Vymýcením dopadové plochy byly dle Hajšmana (2015) odkryty mrazové trhliny a kamenné polygony, kdy jsou v této nadmořské výšce evropským unikátem a v České republice se s nimi můžeme setkat pouze v Hrubém Jeseníku a Krkonoších. Doplnuje, že se zde nachází mnoho betonových vojenských staveb a mnoho vzácných druhů fauny a flóry.

Druhou dokončenou dopadovou plochou byla dopadová plocha Brda, dříve známá jako Baština, která byla dočista vymýcena roku 1930, jak zmiňuje Hajšman (2015). Dále říká, že dopadová plocha Brda nesloužila pouze k užití dělostřelcům, ale také k výcviku vojenské pěchoty a před zrušením vojenského újezdu byla tato dopadová plocha nejvyužívanější. I po zavedení CHKO Brdy a zrušení Vojenského újezdu však Vševojskové cvičiště Brda zůstává armádě a jeho prostor je nadále využíván k výcviku vojáků, jak Hajšman (2015) doplňuje. V centrální části dopadové plochy Brda dle Hajšmana (2015) rostou převážně vřesoviště a rašeliniště a vyskytují se zde tůně, které jsou ideální pro výskyt obojživelníků, jakým může být například čolek horský. Dále doplňuje, že se zde daří také plazům a ptákům, a okrajové oblasti jsou porostlé náletovými dřevinami, kterými jsou převážně březiny a smrčiny.

Jako třetí byla schválena roku 1929 dopadová plocha Tok, kdy její částečné odlesnění bylo ukončeno roku 1931, poté byla plocha zanechána svému osudu, tedy kam dopadala munice méně, tam začala plocha opět zarůstat, jak uvádí Hajšman (2015). Na Tok, i na ostatních dopadových plochách, se vlivem požárů, odlesňování a zkoušky zbraní vyvinul nový ekosystém, kvůli kterým se nyní na tomto vrcholu nachází převážně vřesoviště, borůvčí či brusinky, avšak v jamkách vzniklých po výbuchu munice se drží množství vody, díky které se daří výskytu společenstev na ní vázaných, jak uvádí Hajšman (2012).

Další atraktivity

Na území CHKO Brdy se nachází nespočet zajímavých míst, kterými mohou být zámky a zříceniny, přírodní památky, kříže, pomníky či mezníky, studánky, samotné obce či muzea, za kterými se návštěvník do této oblasti může vydat a poznat jejich genia loci.

Obrázek 5. CHKO Brdy

Zdroj: Agentura ochrany krajiny a přírody ČR (2023b)

5.7 Památník Antonína Dvořáka

5.7.1 Vývoj

Památník Antonína Dvořáka se nachází ve vsi Vysoká u Příbramě, ležící asi 6 kilometrů na jihozápad od města Příbram, ve které Antonín Dvořák strávil část svého života a uvažovalo se také o změně názvu na Dvořákovu Vysokou, jak popisují David a Soukup (2016).

David a Soukup (2016) uvádí, že předtím, než se stal Antonín Dvořák známým skladatelem, vyučoval dvě mladé dívky, dcery zlatníka z Prahy, hře na klavír. Do Starší dcery Josefíny se Dvořák zamiloval, Josefína ho však nemilovala nazpět, přičemž se Dvořák nakonec sblížil s mladší dcerou Annou, kterou si v roce 1873 vzal za manželku, jak dále David a Soukup (2016) popisují. Dle nich si Josefína za manžela vzala hraběte Václava Kounice, se kterým měla svatbu právě ve Vysoké u Příbramě, kde JUDr. Václav Kounic, Dvořákův švagr, koupil pozemek a nechal zde vystavit zámeček, park a v lese oboru s daňky.

Dvořák se Kounicovi svatby účastnil jako svědek a od té doby do Vysoké jezdil opakovaně, přičemž směl přebývat v domku na okraji obory a roku 1884 od Kounice odkoupil ovčín a špýchar s pozemky, který přestavil na obytný dům, dnešní vilu Rusalku, okolo které pak nechal vybudovat okrasnou zahradu, jak zmiňují David a Soukup (2016). Dále zmiňují, že zde Dvořák pobýval přes letní měsíce, tedy od června do září, nebo také v březnu, kdy podle něj ptáci zpívali nejkrásněji a zbytek roku trávil v Praze. David a Soukup (2016) dále popisují, že Dvořák byl ve Vysoké u Příbramě naposledy roku 1904, přesněji 15. března, kdy si zde užil jeden jarní den a těšil se na další návštěvu Vysoké, které se mu kvůli jeho onemocnění nedostalo a 1. května zemřel. Pamětní deska byla dle nich na fasádu vily Rusalka umístěna pět let po Dvořákově smrti, následně zde přibyla i Dvořákova busta nebo například Mohyla z balvanů.

Památník Antonína Dvořáka (2023a) uvádí, že roku 1878 byl u lesa postaven zámeček s parkem a jezírky, který nechal vystavět hrabě JUDr. Václav Kounic, který sem

Antonína Dvořáka, svého švagra, často zval a nechal ho pobývat na kraji obory ve správcovském dvorci. Dále zmiňují že Dvořák si díky svým úspěchům v Anglii mohl dovolit odkoupit od svého švagra část pozemku k se špýcharem a ovčínem a přeměnil jej v útulný domov, kde sadařil, zahradničil a choval holuby.

Dvořákova tvůrčí fantazie byla na tomto místě bezpochyby oživena, jelikož je s prostředím tohoto kraje spojeno vrcholové období Dvořákovy tvorby, kdy zde od roku 1881 až do roku 1903 zkomponoval přes 30 nových děl jako například Čert a Káča nebo Rusalka a dále zde upravoval a přepracoval díla stará, jak zmiňuje Památník Antonína Dvořáka (2023a).

David a Soukup (2016) dále uvádějí, že roku 1896 hrabě Václav Kounic zdědil majetek na Moravě, kam se později také odstěhoval a Vysoká skončila ve vlastnictví dvou zájemců, přičemž zámek a okolní lesy byly prodány roku 1905 pražskému právníkovi Karlu Žákovi, který ovšem obratem zámek i pozemek prodal rodině Silbersteinových, kteří v Praze a Vídni vlastnili velkoobchod se dřevem a nechali vykácet lesy staletých dubů, do kterých si Dvořák chodil pro inspiraci.

Dle Památník Antonína Dvořáka (2023a) celý objekt získala roku 1906 rodina Silbersteinových, která zde dala vybudovat anglický park a během druhé světové války odsud byla vyhnána nacisty a následně bylo několik jejich členů umučeno. Také zmiňují že následkem válečných událostí se celý objekt nacházel v dezolátním stavu a byla nutná patřičná rekonstrukce, po které zde roku 1963 byla otevřena první expozice Památníku Antonína Dvořáka.

V novorenezančním zámku je dle Davida a Soukupa (2016) umístěna expozice pojednávající o životě manželů Kounicových, jsou zde vystaveny makety a kostýmy z Dvořákových oper nebo je možné navštívit také koncertní místnost, která je součástí zámku a koná se zde Hudební podzim ve Vysoké, tedy cyklus komorních koncertů.

5.7.2 Prohlídky

Stálá expozice

V roce 1963 byla na Památníku Antonína Dvořáka otevřena první stálá expozice menšího rozsahu, jak uvádí Památník Antonína Dvořáka (2023a). Dle nich byl mezi lety 1990–1993 zámek i přilehlý park uzavřen z důvodu rekonstrukce, přičemž od roku 1994 je opět otevřen jako muzeum. Památník Antonína Dvořáka (2023a) dále udává, že nyní se stálá expozice, tedy její úvodní část probíhající s výkladem průvodce, věnuje životu hraběte Václava Kounice a jeho manželky Jozefíny, a dále je promítán hudební dokumentární film *Dvořák na Vysoké*. Památník Antonína Dvořáka aktuálně rekonstruuje stálou expozici v prvním patře, a proto není možné ji navštívit, jak dále zmiňuje Památník Antonína Dvořáka (2023a).

Dočasné výstavy

Dle Památníku Antonína Dvořáka (2023a) jsou součástí Památníku Antonína Dvořáka i dočasné obměňující se expozice, kdy v nynější době je jednou z nich například výstava Martina Andrleho s názvem *Za mlhy*, která zobrazuje krajinu okolo Příbrami, kterou se Antonín Dvořák rád nechával inspirovat a doplňkem fotografií je právě mlha, která je typická pro okolní lesy brdské vrchoviny, ve které se památník nachází. Doplňují, že tato dočasná expozice je k vidění od 24. 3. 2023 do 10. 9. 2023, tedy přibližně na půl roku.

Druhou připravovanou dočasnou expozicí je dle Památníku Antonína Dvořáka (2023a) výstava s názvem *Antonín Dvořák Superstar*, která má za úkol ukázat jeho slávu ve formě nejrůznějších předmětů jako jsou jeho diplomy a věnce, portréty z filmů či podivuhodné předměty merchandisingu. Dále uvádějí, že Dvořák není jen pouhou historickou postavou, ale jeho díla jsou využívána a obdivována dodnes. Památník Antonína Dvořáka (2023a) zmiňuje, že tato expozice je přístupná v období od 20. 4. 2023 až 8. 10. 2023, tedy přibližně půl roku.

Park

Areál parku se rozkládá na 8 ha, na kterých je možno navštívit dvě jezírka, u jednoho je možno posedět v altánku, u druhého je možné spatřit sochu *Rusalky*, jak popisuje

Památník Antonína Dvořáka (2023a). Dále zmiňují, že se zde nachází také budova Sládkovny, která je dnes kavárnou s venkovním posezením, a doplňuje tak příjemné prostředí areálu, který okouzljuje k návštěvě po celý rok. Další zajímavostí je dle Památníku Antonína Dvořáka (2023a) modrá turistická trasa, která je zároveň součástí svatojakubské poutní cesty do Santiago de Compostela.

Naučné stezky

Památník Antonína Dvořáka (2023a) nabízí k dispozici i naučné stezky, jednou z nich je Vysoká Říše zvuků v délce 5 nebo 1,5 km, kdy mohou návštěvníci za pomoci aplikace poznat přímé či širší okolí spojené s Antonínem Dvořákem, či si složit postupným sbíráním naučných bodů zvukové puzzle. Jako další naučnou stezku představuje Památník Antonína Dvořáka (2023a) stezku Křížem krážem zámeckým parkem, kdy si návštěvník zakoupí na pokladně či v kavárně hrací kartu, v níž je mapka, se kterou se vydá zodpovědět několik otázek, a díky jejich vyplnění si odnese i malý dárek.

Doplňující služby

Památník Antonína Dvořáka (2023c) uvádí i doplňující služby, kvůli kterým se na Památník Antonína Dvořáka dá zavítat, jsou jimi například kavárna zpřístupněná v letní sezóně, obchod s produkty zaměřenými na Antonína Dvořáka, dále knihovnu a badatelnu či pořádání svatebních obřadů.

Obrázek 6. Památník Antonína Dvořáka

Zdroj: Památník Antonína Dvořáka (2023b)

5.7.3 Návštěvní doba

Samotné muzeum je otevřeno po celý rok s výjimkou všech pondělí a období od 23. prosince do 1. ledna. V období od listopadu do března je muzeum otevřeno od 10:00 do 15:00. Od dubna do června a v září a říjnu je muzeum otevřeno od 10:00 do 16:00 a v letních měsících, tedy červenci a srpnu, je návštěvní doba prodloužena znovu o hodinu, tedy od 10:00 do 17:00.

Tabulka 10. Návštěvní doba muzea Antonína Dvořáka

Muzeum – úterý-neděle	
Leden-březen	10:00-15:00
Duben-červen	10:00-16:00
Červenec-srpen	10:00-17:00
Září-říjen	10:00-16:00
Listopad-prosinec	10:00-15:00
Zavřeno	Každé pondělí; 23.prosince-1.ledna

Zdroj: vlastní zpracování, dle Památník Antonína Dvořáka (2023c)

Samotný park, který obklopuje muzeum Antonína Dvořáka má také svou otevírací dobu. V období od listopadu do února je park zpřístupněn od 8:30 do 17:00, v měsících březen, duben, září a říjen je otevírací doba prodloužena o hodinu, tedy od 8:30 do 18:00. Od května do srpna je poté park zpřístupněn od 8:30 až do 20:00.

Tabulka 11. Návštěvní doba parku Památníku Antonína Dvořáka

Park – každý den	
Leden-únor	8:30-17:00
Březen-duben	8:30-18:00
Květen-srpen	8:30-20:00
Září-říjen	8:30-18:00
Listopad-prosinec	8:30-17:00

Zdroj: vlastní zpracování, dle Památník Antonína Dvořáka (2023c)

6 Diskuse a vyhodnocení výsledků

6.1 Rozhovory

Ke každé z vybraných atraktivit byl veden rozhovor s vybranými pracovníky. Jako první proběhl rozhovor s pracovnící Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, specialistkou na práci s veřejností, Mgr. Janou Fischerovou, která byla ochotna a schopna ihned po telefonickém kontaktování zodpovědět všechny dotazy týkající se CHKO Brdy. Jako druhé bylo kontaktováno Hornické muzeum Příbram, pobočka Hornický skanzen Březové Hory. Dotazovanou byla PR pracovnice Mgr. et Mgr. Stanislava Moravcová, se kterou byl po předchozí telefonické domluvě, kvůli časové vytíženosti a správnosti všech údajů rozhovor uskutečněn prostřednictvím emailové komunikace. Následně byl kontaktován pracovník pobočky Památníku Vojna Lešetice, který doporučil k zodpovězení otázek kontaktovat ředitele Hornického muzea Příbram. V tento moment probíhala emailová komunikace s paní Moravcovou, ve které byla zahrnuta otázka, zda by neposkytla kontakt na pana ředitele Hornického muzea Příbram, či nevěděla o někom, kdo by byl schopný a ochotný na otázky ohledně Památníku Vojna Lešetice zodpovědět. Sama paní Moravcová byla více než ochotna zodpovědět dotazy směřované na Památník Vojna Lešetice. Bylo v jejích kompetencích zodpovědět a dohledat všechny odpovědi, jelikož je památník také jednou z poboček Hornického muzea Příbram. Následně proběhl telefonický rozhovor s ředitelem Památníku Antonína Dvořáka, Vojtěchem Poláčkem, který byl také velmi ochotný a komunikativní. Rozhovor ke Svaté Hoře, byl uskutečněn jako poslední. Probíhal příjemným osobním setkáním s páterem Mgr. Davidem Horáčkem, doplňující informace zodpovídala vedoucí průvodcovské služby Martina Jechortová. Zpracované rozhovory byly jednotlivě zaslány dotazovaným ke kontrole. Po kontrole a případných doplňujících požadavcích k dopsání či přepsání všichni dotazovaní souhlasili s uvedením jména a pracovní pozice, nebylo tedy zapotřebí anonymizovat. Komunikace se všemi dotazovanými byla rychlá a efektivní, při domluvě a průběhu řešení rozhovorů nenastaly žádné komplikace.

6.1.1 CHKO Brdy

Jako první proběhl telefonický rozhovor s Mgr. Janou Fischerovou, pracovnící Agentury ochrany přírody a krajiny ČR pro regionální pracoviště Střední Čechy, který se týkal CHKO Brdy.

Paní Fischerová pracuje pro AOPK ČR v regionálním pracovišti Střední Čechy již 4 roky. Souhlasí s cíli a vývojem, které jsou pro CHKO Brdy popsány v Plánu péče, který je dokumentem Ministerstva životního prostředí, či Interpretacním plánem, na němž se podílela právě AOPK, Vojenské lesy a statky ČR, Arcibiskupství pražské (druhý velký lesní hospodařící subjekt na území CHKO Brdy) a obce v okolí. Oba dokumenty jsou stanovené od roku 2016 na dobu 10 let.

CHKO Brdy má dle paní Fischerové široký význam pro cestovní ruch v oblasti Příbramska, jako relativně nové a málo probádané místo. Z hlediska dostupnosti a blízkosti je nejvíce návštěvníků pravděpodobně ze Středočeského a Plzeňského kraje, na jejichž pomezí se CHKO Brdy rozkládá. Největší význam má však CHKO Brdy pro místní obyvatele, kteří jsou na tuto oblast až patrioticky hrdí.

Návštěvnost CHKO Brdy není bohužel nijak měřena. Sčítání návštěvníků proběhlo pouze v roce 2016 při vzniku této CHKO. Potenciální příležitostí pro sčítání návštěvníků formou dotazníkového šetření je nastávající otevření Domu Přírody.

Osobním názorem paní Fischerové ohledně návštěvnosti je, že CHKO Brdy navštěvuje mnohem více českých návštěvníků než zahraničních, a to primárně kvůli zmiňované blízkosti a dostupnosti ze Středočeského a Plzeňského kraje. Dalším názorem je, že se zde více návštěvníků vyskytuje v hlavní sezóně, tedy v červenci a srpnu než přes zimní období. Je tomu tak proto, že CHKO Brdy navštěvují lidé pro jiné prožitky než například Krkonoše. Je to například cykloturistika, zajímavá krajina, oblast bez dopravy nebo procházky, a to vše prakticky bez lidí. V tomto dle paní Fischerové spočívá kouzlo Brd. CHKO Brdy nebojuje s overtourismem. Zaměstnankyně uvádí, že více návštěvníků by toto místo jistě sneslo, myslí si ovšem, že to není žádoucí, jelikož by se tím kouzlo Brd mohlo pro návštěvníky vytratit.

Co se týče propagace dané destinace, paní Fischerová uvádí, že má CHKO Brdy své webové stránky či sociální síť, kam sdílí konané akce a exkurze pro veřejnost, kde edukují a sbližují návštěvníky s tím proč a jak se příroda chrání. CHKO Brdy spolupracuje v malé míře s destinačními agenturami, konkrétně například s Ekologickým centrem Orlov o.p.s., se kterými projednávají například propagaci jednotlivých turistických tras či vrcholové knížky a to, zda je jejich propagace žádoucí.

K otázkám v oblasti moderní technologie a udržitelnosti uvedla paní Fischerová, že se na stezkách v CHKO Brdy nacházejí tabule s QR kódy, ovšem v některých lokalitách není dostatečný signál, což je jedním z důvodů, proč toto není ideální cestou. Uvedla dále, že Vojenské lesy a statky, které jsou jedním ze správců CHKO Brdy zřídili stezku, která funguje za pomoci aplikace GEOFUN, kterou hojně využívá České Středohoří, které nabízí několik stezek fungujících s aplikací GEOFUN. Je zde však opět problém se signálem a GPS, kdy aplikace nemusí fungovat tak, jak má. A k otázce udržitelnosti, se paní Fischerová vyjadřuje jednoznačně, je to pro CHKO Brdy samozřejmostí, udržitelný rozvoj je jedním z hlavních cílů této oblasti.

Paní Fischerová vyzdvihuje zálibu návštěvníků CHKO Brdy kvůli cyklistice a pěší turistice. Mezi nejvíce navštěvovaná místa patří okolí Padrťských rybníků či bývalá dopadová plocha Jordán, ale také lokality při okrajích, které jsou vhodné kratší výlety. Každý návštěvník si zde přijde na své.

6.1.2 Hornický skanzen Březové Hory

Hornický Skanzen Březové Hory a Památník Vojna Lešetice spadají pod Hornické muzeum Příbram. Některé náležitosti nebylo z tohoto důvodu možné oddělit, a proto jsou některé z odpovědí stejné jak pro Hornický Skanzen Březové Hory, tak pro Památník Vojna Lešetice. Na otázky k těmto dvou pobočkám zodpovídala PR pracovnice Mgr. et Mgr. Stanislava Moravcová. Rozhovor proběhl z důvodu časové vytíženosti, přesnosti a plnosti všech údajů formou e-mailové komunikace.

Paní Moravcová pracuje pro Hornické muzeum Příbram již od září roku 2015, tedy skoro 8 let. Její pohled na vývoj Hornického skanzenu Březové Hory je

pozitivní, ale i realistický. Popisuje, že v posledních letech došlo k renovaci části expozic či k zpřístupnění nových podzemních tras. Postupně je rozšiřována i nabídka pro školy, se kterými se muzeum snaží soustavně pracovat. Momentálně je v Příbrami v nabídce 9 stálých edukačních programů, které jsou doplňovány tematickými dočasnými programy, jako například Velikonoce, Vánoce či aktuální tematika. Muzeum se aktivně snaží rozšiřovat a vylepšovat nabídku i program. Paní Moravcová neopomíná, že i přes aktivní práci na rozvoji Hornického muzea je potřeba držet si realistický pohled na věc. Existují zde také nedokonalosti jako expozice staršího data, či rezervy v propagaci a využívání moderních technologií. Primárně je potřeba brát v potaz finanční i personální kapacity.

O významu Hornického skanzenu Březové Hory paní Moravcová nepochybuje. Uvádí, že je Hornický skanzen Březové Hory jedním ze 3 nejoblíbenějších turistických cílů ve městě Příbram, společně se Svatou Horou a CHKO Brdy. Dále je i jedním ze 3 oblíbených destinačních cílů v oblasti Brdy a Podbrdsko, společně se Svatou Horou a hrady Točnick a Žebrák. Dle paní Moravcové by se tedy dalo předpokládat, že jednou z hlavních motivací pro navštívení Příbramska je tedy Hornický skanzen Březové Hory.

Návštěvnost Hornického muzea Příbram se obecně dle paní Moravcové drží nad 100 000 návštěvníky ročně již od roku 2007, s výjimkou let 2020 a 2021, kvůli pandemii covid-19. Hornický skanzen Březové Hory je nejnavštěvovanější pobočkou Hornického muzea Příbram. V roce 2022 navštívilo Hornický skanzen Březové Hory 72 742 návštěvníků, z toho 64 263 platících. Paní Moravcová uvádí, že nejvíce navštěvovaným byl Ševčinský důl s 29 410 platícími návštěvníky, dále důl Anna s 25 069 platícími návštěvníky a následně důl Vojtěch s 8 170 platícími návštěvníky. Roční návštěvnost jednotlivých dolů bývá obdobná, s tím že si první místo občas vyslouží Ševčinský důl a jindy důl Anna. Tato návštěvnost je primárně tvořena českými návštěvníky, přičemž zahraniční tvoří kvalifikovaným odhadem 10 % celkové návštěvnosti.

Nejvíce návštěvníků zavítá do Hornického skanzenu Březové Hory v hlavní turistické sezóně, tedy v období duben-říjen. Mimo hlavní sezónu se návštěvníci účastní

pořádaných akcí jako je například Hornický masopust, Vánoce v hornickém domku či Štědrovečerní šichta v Prokopské štolě. Pro ukázkou poměru počtu návštěvníků paní Moravcová uvádí statistiky počtu individuálních návštěvníků v období sezóny a mimosezóny, přičemž zde nejsou zohledněna rodinná vstupné a platby na fakturu. Konkrétně v Hornickém skanzenu Březové Hory byl za rok 2022 poměr 47 527 návštěvníků v sezóně a 4 861 návštěvníků mimo ni.

U návštěvnosti a jejího potenciálu se paní Moravcová vyjadřuje jednoznačně. Na straně jedné stojí letní měsíce a takřka zaplněné některé prohlídky podzemních tras Hornického skanzenu Březové Hory, na straně druhé stojí potenciál zvýšení návštěvnosti ostatních tras, poboček a doprovodného programu. Největší potenciál je vnímán u Památníku Vojna Lešetice či Skanzenu Vysoký Chlumeč, díky atraktivním interiérům i exteriérům, autenticitě a géniu loci.

Forem propagace využívá Hornické muzeum Příbram hned několik. V online prostředí se muzeum propaguje na svých webových stránkách či sociálních sítích, primárně prostřednictvím vlastních facebookových stránek či příspěvky v tematických skupinách. Jako další formy propagace zmiňuje paní Moravcová výlep plakátů dle charakteru a místa konání akce. Dále billboardy v oblasti Chuchle a Karlštejn nebo citylighty ve městě Příbram. Polepy autobusů, letáčky, brožurky a drobné tiskoviny také patří mezi formy propagace Hornického muzea Příbram. Paní Moravcová vyzdvihuje i propagaci v rozhlasě či v médiích, jakými jsou televizní vysílání, ať už regionální, celostátní i zahraniční například v České televizi, televizi Nova či ve vysílání Czech-American TV. Dále je využíváno propagace v regionálním i celostátním tisku, jako například Mladá Fronta Dnes, příbramský měsíčník Kahan, tematické publikace o hornictví a další. V neposlední spolupracuje Hornické muzeum Příbram například s Turistickou oblastí Brdy a Podbrdsko, kromě areálu Vysoký Chlumeč, který spolupracuje s oblastí Toulava. Dále zde funguje vzájemná propagace na základě reciprocity a slevových programů.

Paní Moravcová dodává příklady konkrétní spolupráce s dalšími atraktivitami cestovního ruchu na Příbramsku. Nejvíce Hornické muzeum Příbram spolupracuje

s městem Příbram, Městským kulturním centrem, Turistickou oblastí Brdy a Podbrdsko a v případě jednotlivých poboček poté s místními obcemi. Důležitá je také spolupráce s hornickými spolky či jednotlivci. Spolupráce obecně probíhá v rovině vzájemné propagace, poskytování fotografií a dalších materiálů či pořádání společných akcí. Příkladem mohou být Příbramské hornické slavnosti, konané v dubnu 2022, které uspořádalo muzeum ve spolupráci s městem Příbram, Divadlem Antonína Dvořáka a hornickými spolky.

V otázce moderních technologií představuje paní Moravcová využití QR kódů, momentálně využívaných pro doplňkové materiály na kulturně vzdělávacích akcích. Jejich zavedení je ovšem plánováno pro obohacení venkovní expozice Ševčinského dolu, kdy se jejich prostřednictvím pomůže k představení důlní techniky pomocí videí a zvukových nahrávek. V pobočce Muzeum zlata Nový Knín je pro školy a kulturní akce využívána interaktivní tabule, a v připravované pobočce Bytíz je v plánu vytvoření části interaktivní expozice s multimediálními prvky, jak paní Moravcová dále uvádí.

Hornické muzeum Příbram se snaží nejen o rozvoj technologický, ale i udržitelný. I přes to, že nemá sepsanou konkrétní strategii udržitelného rozvoje, tak se o něj ve svém působení snaží. Jedním z těchto kroků je zapojení do projektu Zelená firma, kdy má Hornické muzeum Příbram ve svých prostorách umístěné sběrné boxy na problematiku odpadů typu vysloužilých elektrozařízení, baterií, nářadí, zářivek, CD, DVD a tak podobně. Dle paní Moravcové tento projekt podporuje ekologické chování zaměstnanců Hornického muzea Příbram, pro které je tímto likvidace domácího i firemního odpadu dostupná a jednoduchá. Dále paní Moravcová zmiňuje i využívání alternativních zdrojů energie, které je omezeno památkovou ochranou budov. Jako problém týkající se udržitelnosti vnímá paní Moravcová horší dostupnost některých poboček Hornického muzea Příbram, zejména Skanzenu Vysoký Chlumec, hromadnou dopravou. Pokud návštěvník nechce absolvovat poměrně časově náročnou cestu s přestupy, či se na místo dopravit pěšky nebo na kole, dopraví se na místo automobilem. Řešení tohoto problému bohužel není v kompetenci Hornického muzea Příbram.

K otázce návštěvnosti paní Moravcová doplňuje, že nejnavštěvovanější pobočkou je Hornický skanzen Březové Hory. Je tomu pravděpodobně protože se nachází v sídle muzea, je na něj upírána největší pozornost a je také nejvíce propagován. Návštěvníky dle paní Moravcové zaujmou prohlídky podzemí, jízdy hornickými vláčky a samotná industriální architektura. Výhodou je také celoroční dostupnost Hornického skanzenu Březové Hory a četnost kulturních a vzdělávacích akcí.

6.1.3 Památník Vojna Lešetice

Pro pobočku Vojna Lešetice otázky také zodpovídala Mgr. et Mgr. Stanislava Moravcová. Hornický skanzen Březové Hory a Památník Vojna Lešetice jsou pobočkami Hornického muzea Příbram. Kvůli tomuto faktu se některé z odpovědí shodují a platí pro obě tyto pobočky.

Vývoj Památníku Vojna Lešetice v posledních letech dle paní Moravcové spočívá primárně v programové rovině. Památník pořádá programy související s významnými dny či výročími, kterými jsou například Den obětí komunistického režimu, konající se v červnu, či Den boje za svobodu a demokracii, konající se v listopadu. Při příležitosti kulatých jubileí je program obohacen o prezentace projektů žáků základních a středních škol, vystoupení známých osobností či živou hudbu. Další zajímavostí je Festival Divadla Dagmar, který se na památníku koná od roku 2017. Součástí expozic památníku je galerie Orbis Pictus: Europa, kde svá díla prezentují současní výtvarní umělci z České republiky i zahraničí.

Za zmínku dle paní Moravcové stojí i naučná stezka Po stopách politických vězňů, která je osazena 7 informačními panely s QR kódy a spojuje svatou Horu s bývalým lágrem Vojna. Trasa je dostupná celoročně a QR kódy obohacují tuto stezku o další zajímavý obsah, autentické nahrávky a fotografie. Autor této stezky pořádá společně s Památníkem Vojna Lešetice také Běh pro republiku, který se poprvé konal v říjnu 2018 a jehož cílem je připomenutí osudu lidí uvězněných nejen v táboře Vojna, ale i dalších komunistických vězeních. Tento běh po okolí památníku se koná každý rok, a je otevřen nejen běžcům, ale i chodcům provozujícím „nordic walking“ aneb chůzi se speciálními hůlkami nebo zájemcům o zajímavou procházku se svým mazlíčkem.

V neposlední řadě je dle paní Moravcové Památník Vojna i zajímavým místem doceněným filmaři, díky čemuž se areál daří propagovat i mezi širším publikem. V minulosti se zde natáčelo několik děl populárního seriálu Zdivočelá země, nebo německý film Nahý mezi vlky, který byl oceněn jako nejlepší televizním film roku 2015 na festivalu v Berlíně. Jako nejaktuálnější uvádí zaměstnankyně natáčení záběrů do slovenskému seriálu Niekde v Európe, které zde probíhalo ke konci března 2023.

Význam Památníku Vojna Lešetice z hlediska cestovního ruchu je pro Příbramsko nižší než význam Hornického skanzenu Březové Hory. Jedná se dle paní Moravcové o specifický turistický cíl, do kterého směřují především školní exkurze a zájemci o témata týkající se památníku. Širší veřejnost sem mohou nalákat pořádané akce, které však nejsou masovou záležitostí, a dále pak zájem o zdejší prostředí a atmosféru.

Jak již bylo zmíněno, nejnavštěvovanější pobočkou Hornického muzea Příbram je Hornický skanzen Březové Hory se 72 742 návštěvníky za rok 2022, z nichž jich 64 263 bylo platících. Památník Vojna Lešetice dle paní Moravcové navštívilo v roce 2022 11 716 platících návštěvníků, což je skoro šestkrát méně než v nejnavštěvovanější pobočce Hornického muzea Příbram. V porovnání s rokem 2019, tedy obdobím před pandemií covidu-19, navštívilo památník 17 934 platících návštěvníků. K těmto číslům se Památník Vojna bohužel ještě nenavrátil.

Celkovou návštěvnost Hornického muzea Příbram dle kvalifikovaných odhadů tvoří zhruba 10 % zahraničních návštěvníků. Všechny pobočky muzeí navštěvují nejvíce tedy čeští turisté, a to primárně v období hlavní turistické sezóny, tedy období duben až říjen. Paní Moravcová dodává počet individuálních návštěvníků Památníku Vojna Lešetice, mezi kterými nebylo započítáno rodinné vstupné a platby na fakturu. V sezóně 2022 je zde uvedeno 8 110 návštěvníků, zatímco v mimosezóně 1 964 návštěvníků. Mimo sezónu je dle paní Moravcové nejnavštěvovanější program týkající se 17. listopadu.

Paní Moravcová zmiňuje, že Památník Vojna Lešetice má velký potenciál pro nárůst návštěvnosti. Je tomu tak díky atraktivním interiéřům a exteriěřům, které toto místo nabízí. Návštěvník díky nim může zažít autenticitu a genia loci místa.

Propagace Památníku Vojny Lešetice probíhá obdobným způsobem, jako propagace Hornického skanzenu Březové Hory. Paní Moravcová uvádí, že je využíváno jak online prostředků v podobě webových stránek a sociálních sítích, tak i off-line prostředků jako jsou například plakáty, billboardy a tak podobně. Je využíváno i propagace médií, ať už televizí, tiskem či rozhlasem. Dalším způsobem propagace je spolupráce například s Turistickou oblastí Brdy a Podbrdsko-a jinými. Spolupráce s místními atrakcivami je opět totožná se spoluprací Hornického skanzenu Březové Hory, jelikož je vše konáno pod záštitou Hornického muzea Příbram, navíc se památník nachází ve stejné lokalitě.

K otázce moderních technologií a udržitelnosti paní Moravcová doplňuje plán na využití QR kódů i do venkovního areálu Památníku Vojna Lešetice, které by návštěvníkům nabízely doplňující informace.

Památník Vojna Lešetice je vyhledávaným cílem školních exkurzí, zájemců o minulost a atmosféru místa nebo také místních obyvatel. Paní Moravcová uvádí, že vzhledem ke své minulosti je místo významné pro konání vzpomínkových akcí, kam spadá mimo jiné připomínka 17. listopadu.

6.1.4 Památník Antonína Dvořáka

Rozhovor týkající se Památníku Antonína Dvořáka poskytl Mgr. Vojtěch Poláček, ředitel PAD. Rozhovor probíhal prostřednictvím telefonního hovoru.

Pan Poláček zde působí jako ředitel od září 2021, tedy necelé 2 roky. Jeho postoj k vývoji Památníku Antonína Dvořáka je jednoznačný. Dle něj má památník potenciál tkvící v samotné osobnosti Antonína Dvořáka či malebné brdské krajině v okolí, který v minulosti nebyl plně využíván. Stěžejními faktory jsou dle něj četnost výstav, krátkodobých výstav a pořádaných akcí či zanedbaný stav anglického parku. Pan Poláček uvádí, že technický stav anglického parku se PAD snaží vylepšit, a zpřístupnit tak dříve zarostlé plochy, které v tomto stavu nemohly sloužit veřejnosti. V samotném zámečku se nachází sál s kapacitou přibližně 70 osob, což povzbuzuje ke konání kulturních akcí právě ve zmiňovaném anglickém parku. Doplnkem je aplikace Vysoká

Říše zvuků, díky které si návštěvníci mohou zpestřit svou procházku po areálu tohoto památníku a vcítit se tak do osobnosti Antonína Dvořáka, který se rád procházel po okolní krajině a skládal hudbu. Jako dobrý krok označuje pan Poláček rozšíření otevírací doby v zimním období i na víkendy či znovuotevření kavárny v objektu bývalé Sládkovny. Pan Poláček ale nezapírá ani nedostatky v podobě technického stavu hlavního objektu, kdy jsou do budoucna plánovány rekonstrukce a nové stálé expozice.

Potenciál návštěvnosti pan Poláček porovnává například s Památníkem Karla Čapka, který se také nachází v okrese Příbram a v posledním roce se přiblížili k podobné roční návštěvnosti. Jako nevýhodu uvádí pan Poláček dopravní dostupnost jednotlivých míst, kdy se Památník Karla Čapka nachází blízko dálnice D4, zatím co k Památníku Antonína Dvořáka je cesta komplikovanější. Pan Poláček je však zastáncem toho, že se k památníku návštěvníkovi vyplatí i přes dopravní dostupnost zajet, a to například kvůli krásné přírodě 8 hektarového anglického parku či okolních lesů, ve kterých může návštěvník strávit více času. Obecným lákadlem a potenciálem je samotná osobnost Antonína Dvořáka, která má regionální i mezinárodní význam. Strávil zde polovinu svého života a zkomponoval zde více než 30 různých větších hudebních děl, jak uvádí pan Poláček.

Důležitou součástí je dle zaměstnance komunikace a spolupráce s místními obyvateli a místní komunitou, kteří využívají Památník Antonína Dvořáka ke kulturnímu vyžití i relaxaci. Při pořádání kulturních akcí často spolupracují s místními základními uměleckými školami či samotnou obcí Vysoká u Příbramě. Tato spolupráce je zaměstnancem považována za klíčovou, kdy je místním obyvatelům dána možnost zapojit se do dění, rozvoje, a zvyšování návštěvnosti tohoto místa. Zájemci se mohou přidat do Klubu přátel Památníku Antonína Dvořáka, kdy zaplatí určitou částku a po celý rok mohou čerpat výhody jako vstup na akce zadarmo, slevy či různé dárky.

Co se návštěvnosti týče, udává pan Poláček zaokrouhlené údaje. Roku 2022 navštívilo Památník Antonína Dvořáka zhruba 8 500 návštěvníků, roku 2021 to bylo pouze zhruba 3 000 návštěvníků a pře pandemií covid-19 přibližně 6 000 návštěvníků. Jedná se tedy téměř o trojnásobný nárůst. Z předchozích dat vyplývá, že návštěvnosti roku 2022 bylo

na Památníku Antonína Dvořáka dosaženo poprvé. Potenciál návštěvnosti je dle pana Poláčka vyšší. K vyšší návštěvnosti by mohla dopomoci i dostavba dálnice D4, obchvat města Příbram, více konaných kulturních akcí či nově vybudované expozice. Stejně jako paní Moravcová, uvádí pan Poláček hlavní faktory ve finanční a zaměstnanecké kapacitě. Při dobrých podmínkách je odhad roční návštěvnosti až 15 000 návštěvníků. Dále uvádí, že s příliš vysokým počtem návštěvníků by místo mohlo ztratit svého romantického ducha, ale památník by se měl snažit o zvýšení návštěvnosti do nějaké únosné míry v souladu s kapacitou objektů a šetrností k přírodě.

Z celkového počtu návštěvníků tvoří odhadem 15 % zahraniční návštěvníci, a to například díky občasné spolupráci s cestovními kancelářemi. Více návštěvníků zavítá na PAD v sezóně, tedy od května do září. Zájem o památník mají například i školní exkurze, které napomáhají zvyšovat návštěvnost v měsíci červnu. Ta je mnohdy větší než v červenci či srpnu. V těchto letních měsících je dle pana Poláčka návštěvnost 2krát až 3krát větší než v měsících zimních. K vyšší návštěvnosti dle něj pomáhá i propagace prostřednictvím médií, díky kterým na památník zavítá více návštěvníků.

Forem propagace využívá Památník Antonína Dvořáka hned několik, ovšem pan Poláček poznamenává, že do reklamy neinvestují tolik prostředků. K propagaci je využíváno výlepu plakátů po okolních obcích, billboard či citylighty ve městě Příbram. Spolupracují s Divadlem Antonína Dvořáka v Příbrami či informačními centry. Důležitou součástí je dle pana Poláčka propagace prostřednictvím médií, kdy na památník zavítá například Česká televize, Český rozhlas či Mladá Fronta Dnes. Přibližně dvakrát do roka je využíváno služeb PR agentury, která zhotoví profesionální tiskovou zprávu.

Další spolupráce probíhá v malé míře například s Hornickým muzeem Příbram. Bližší spolupráce probíhá s Památníkem Karla Čapka, se kterým bude probíhat společná výstava na téma 60 let obou těchto památníků. Dále pan Poláček zmiňuje spolupráci s Hudebním festivalem Antonína Dvořáka, se kterým je chystán velký open-air koncert na různých místech anglického parku. Lehké vazby má památník i s Podbrdským muzeem v Rožmitálu pod Třemšínem či s knihovnou Jana Drdy v Příbrami, která

památníku mimo jiné vypomáhá se správou knihovny. Mimo region je pro památník důležitá spolupráce s dalšími institucemi zabývající se životem Antonína Dvořáka, kterými jsou například Muzeum Antonína Dvořáka v Praze či rodný dům Antonína Dvořáka v Nelahozevsi.

V otázce moderní technologie uvádí pan Poláček využití mobilní aplikace rozšířené reality s názvem Vysoká Říše zvuků, kdy návštěvníkovi při procházce okolím hraje do sluchátek hudba či edukativní text, má možnost si zahrát různé hry či vidět 3D rekonstrukce již neexistujících objektů. V dalších případech pan Poláček uvažuje o zavedení starých modelů a metod, spíše než zavádění interaktivních tabulí či QR kódů. Ze vzpomínek pamětníků se jedná například o metodu pouštění vybraných děl Antonína Dvořáka na gramofonu jako podkresové hudby při výkladu průvodce. Dle názoru pana Poláčka by muzeum mělo čerpat například z vlastnictví originálních existujících předmětů Antonína Dvořáka, či využívat a edukovat návštěvníky kupříkladu haptickým způsobem. Tyto metody by mohli mít větší dopad či efekt na zážitek návštěvníka ze samotné prohlídky muzea, kdy by měl možnost si na chvíli odpočinout od moderních technologií či obrazovek, které využívá každý den.

Památník Antonína Dvořáka se jednoznačně snaží o udržitelný rozvoj. Mezi snahy o udržitelnost řadí pan Poláček třídění odpadu či užívání vody ze studny. Co se týče obnovitelných zdrojů, s tím je u památkově chráněné budovy obtíž. Památník Antonína Dvořáka se snaží o povolení pro zavedení solárních panelů, kdy by samozřejmě museli splňovat určité podmínky a žádost musí být schválena Národním památkovým ústavem. Pan Poláček zmiňuje i problémy s erozí či s vodou, která při přívalových deštích zatéká do vesnice. Tento faktor se snaží zařadit do plánu obnovy anglického parku.

Velkou návštěvnost má dle pana Poláčka primárně anglický park, který ovšem navštěvují v převážné většině místní obyvatelé a obyvatelé okolních obcí, kteří park využívají k procházkám, relaxaci či sběru hub. V porovnání expozic a kulturních akcí dle pana Poláčka více návštěvníků zavítá na prohlídku expozic než na kulturní akce. V odhadovaném poměru 6 000 návštěvníků za rok v expozicích a 2 500 zúčastněných na kulturních akcích. I když je návštěvnost expozic značně vyšší, pan Poláček vidí

neobvyklost v počtu konaných akcí a potenciálu tyto akce uskutečňovat. Díky osobnosti Antonína Dvořáka, který byl a stále je uznávaným hudebníkem, je možné se zde více zaměřit na živou kulturu, než je v muzeích zvykem.

6.1.5 Svatá Hora

Odpovědi pro poslední rozhovor poskytl páter Mgr. David Horáček, doplňující informace poskytovala vedoucí průvodcovské služby Martina Jechortová. Rozhovor proběhl formou osobního setkání.

Pan Horáček na Svaté Hoře působí již 12 let, a paní Jechortová zde působí již přes 20 let. Pohled na vývoj Svaté Hory mají oba dotazovaní prakticky totožný. Shodují se, že v průběhu let zde probíhá snaha o vymyšlení a doplňování nových akcí, prohlídek či výstav, které sem návštěvníky mohou přilákat. Ke klasickému prohlídkovému okruhu Svaté Hory byly v průběhu času přidány okruhy nové, týkající se například zvonice či horní chodby rezidence. Kromě prohlídek jsou zde k vidění výstavy, které jsou průběžně obměňovány. Nejaktuálnější novinkou je zhotovený projekt pro neslyšící osoby, pro které jsou nově na tabletech dostupných na Svaté Hoře nahrána videa s průvodcovským výkladem ve znakové řeči.

Nabídku prohlídek či zážitků by rádi nadále rozšiřovali, k tomu je však potřeba správních podmínek. Pan Horáček uvádí příklad nočních prohlídek, které byly uskutečněny při příležitosti Noci kostelů. Při prohlídce baziliky bylo světlo ztlumeno na minimum, a osvětlována byla pouze místa, o kterých byl momentálně veden výklad. Tento způsob byl následně vyzkoušen i v ambitech, kdy se po desáté hodině takto osvětlovaly například jednotlivé sochy, o kterých byl prováděn výklad. Na základě úspěšnosti těchto prohlídek bylo zamýšleno o zavedení noční prohlídky do stálé nabídky, ovšem z důvodu nedostatku průvodců bylo od tohoto nápadu upuštěno. Nápadů a idejí na rozvoj Svaté Hory bylo uvedeno hned několik, ovšem ty mohou být uskutečněny při dosažení podmínek, které momentálně nejsou dostupné. Pan Horáček věří, že díky fungování v ustáleném rytmu, který je momentálně na Svaté hoře nastaven, a s pomocí někoho, kdo by rád tuto činnost rozvíjel, by se v budoucnu mohlo ideálních podmínek docílit.

Svatá Hora je dle pana Horáčka jedním z významných cílů, pro které je Příbramsko navštěvováno. Paní Jechortová uvádí, že obecnou návštěvnost areálu bohužel není možné nijak monitorovat. Areál má tři vstupy a celkový počet návštěvníků, kteří areál navštíví samostatně se nedá nijak získat. Co se týče placených vstupů, tam jsou již konkrétní čísla dohledatelná, ale v celkovém počtu odhadovaných návštěvníků Svaté Hory je to pouze malé procento. Primárně je Svata Hora navštěvována místními obyvateli. Odhadovaný celkový roční počet návštěvníků je proto dle paní Jechortové přibližně 350-400 000 návštěvníků. Pan Horáček doplňuje, že o lepším monitoringu návštěvnosti areálu bylo již dříve diskutováno, bohužel se tyto počty nedají nijak zachytit. Využito by muselo být například turniketů v každém vchodě do areálu, což není možné ani ze stránky duchovní, ani ze stránky estetické.

Svatá Hora je pro návštěvníky dostupná po celý rok. Paní Jechortová uvádí, že turistická i poutní sezóna zde probíhá přibližně od května do září. Svatou Horu navštěvují primárně čeští návštěvníci, přičemž je však oblíbeným místem i pro návštěvníky ze zahraničí, nejvíce z Německa a Rakouska, kterých sem bohužel nejezdí tolik, jako tomu bylo před pandemií covid-19.

Paní Jechortová vidí u Svaté Hory potenciál pro zvýšení návštěvnosti, převážně u placených prohlídek. Pan Horáček dodává, že zde potenciál pro růst návštěvnosti je, bohužel je zde problémem nedostatek personálu k poskytnutí nutných a kvalitních průvodcovských služeb. Pro návštěvníky je zde však možnost projít si areál s textem zahrnujícím vše, co by zaznělo při výkladu průvodce.

K propagaci Svaté Hory slouží webové stránky a sociální sítě jako je například Facebook, Instagram, YouTube či Twitch. Dále je Svatou Horou již přes sto let vydáván časopis. Mimo dobu totalitarismu je časopis vydáván pravidelně a tento rok přináší jeho 51. ročník. Dle paní Jechortové má časopis přibližně 3 000 pravidelných odběratelů po České republice i v zahraničí, konkrétně na Slovensku či v Německu. Další formou propagace, je propagace médií, konkrétně například Českým rozhlasem, rádií Blaník či Frekvence 1, Českou televizí či pořadem Toulavá kamera. Celostátní média mají zájem

o propagaci Svaté Hory a jejího aktuálního programu, přičemž se v televizních vysíláních vyskytuje přibližně dvakrát ročně.

Pan Horáček uvádí, že spolupráce Svaté Hory probíhá v největší míře s městem Příbram, které se podílí i na její propagaci. Ve spolupráci s městem jsou zde konány kulturní akce, konkrétně například Svatohorská Šalmaj, Svatohorský Downtown nebo Výročí korunovace milostné sošky Panny Marie Svatohorské. Při příležitosti korunovace by město Příbram ve spolupráci se Svatou Horou chtělo připravit cestu z náměstí T.G.M. na Svatou Horu, na které by se vyskytovali informační panely edukující o Svaté Hoře. Dále je Svatá Hora v kontaktu s galerií Ludvíka Kuby v Březnici, a dalšími aktéry cestovního ruchu města Příbram, jako je Divadlo Antonína Dvořáka nebo zámek Ernestinum a mnoho dalších, se kterými je navázána komunikace ohledně programu a konaných akcí těchto jednotlivých míst.

V oblasti moderní technologie pan Horáček zmiňuje online bohoslužby, které jsou uskutečňovány již 21 let. Byla obnovena technologie potřebná k přenosu bohoslužeb online, která probíhá na stránkách Svaté Hory či přes platformu Twitch. Výhodou přenosu bohoslužeb je její zprostředkování například starším lidem, nemocným nebo těm, kteří se na Svatou Horu nemohou sami dopravit. Ve vstupu do baziliky byly na požádání návštěvníků zřízeny QR kódy s možností přispět menším finančním obnosem na podporu Svaté Hory, kterých je také využíváno. Dále je v rámci již zmiňovaných výstav využíváno i interaktivních částí. Při příležitosti výstavy o varhanách byla využívána možnost přehrání hudby či jednotlivých zvuků varhan, které si mohli navolit sami návštěvníci. Dále byla zmíněna interaktivní tabule v expozici o Jezuitech či expozice s promítáním tří osmiminutových animovaných filmů o historii Svaté Hory.

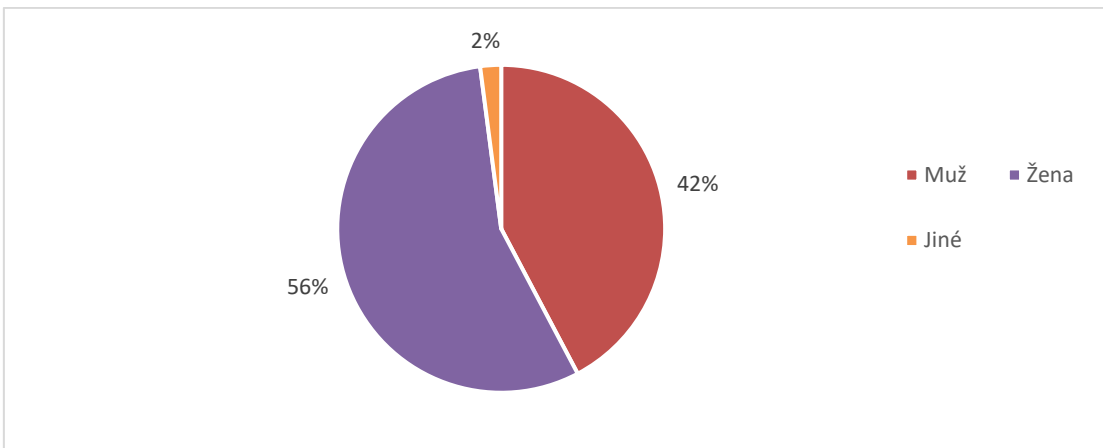
K udržitelnosti pan Horáček dává jako příklad snahu o obnovení okolí areálu Svaté Hory, konkrétně Svatohorských sadů. V minulosti byla tato obnova projednávána s městem Příbram, kdy bylo diskutováno o obnově a vytvoření pracovních pozic pro hendikepované osoby, a využití vypěstovaného ovoce ke zpracování do místních produktů. Z tohoto nápadu kvůli rozhodnutí arcibiskupství nakonec sešlo. Následně po několika letech na Svatou horu zavítali nadšenci a dobrovolníci společně se zástupci

města, kteří oznámili založení Spolku svatohorské sady, který by rád tyto sady obnovil. Pan Horáček dodává, že tato spolupráce funguje a sady se tak po desetiletích zarůstání stávají příjemnou součástí okolí Svaté Hory. Dále je vedena spolupráce s odborem životního prostředí města Příbram, ve formě výsadby stromků za každý poražený suchý či nebezpečný strom. Pro tento rok je zatím naplánována výsadba dvou líp a deseti bříz. Na Svaté Hoře by rádi vyřešili i problém dešťové vody, která při návalových deštích podmáčí rohové kaple či zatéká do expozice. Dle pana Horáčka zde byl hledán způsob pro zachytávání této vody a její následné využití. V minulosti byl odchyt vody řešen nádržemi vyskytujícími se v dnešní expozici a ve venkovní zahradě. Tento systém byl zrušen při rekonstrukci Svaté Hory v roce 2015. Při vyřešení tohoto problému a zdárném odchytu dešťové vody by byla využita k zalévání růží nacházejících se při vstupní bráně, kterých by se díky dostatku vody k zalévání mohlo do okolí vysadit více.

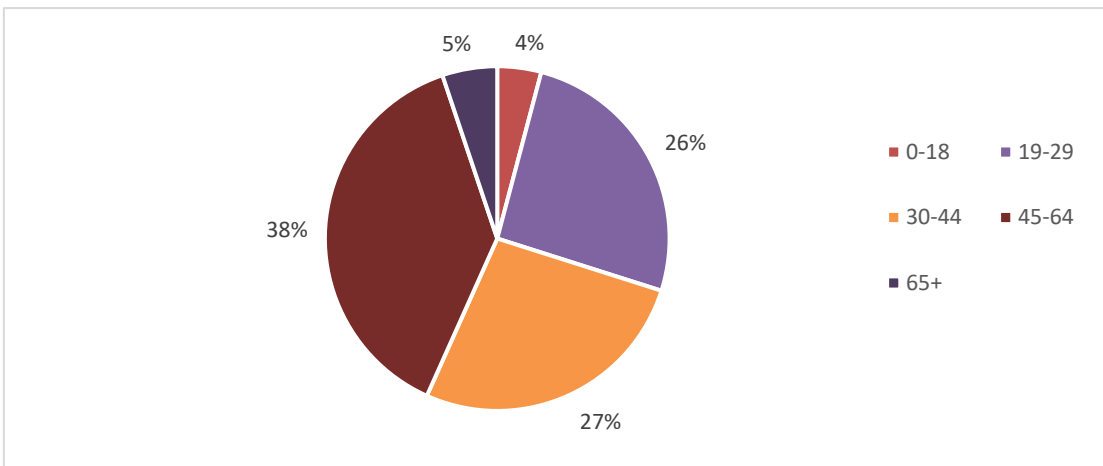
6.2 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření čítalo 16 otázek, jejichž výčet je možné najít v příloze této práce. Otázky byly otevřené i uzavřené a vytvořené v Google Forms. Sdíleny byly primárně prostřednictvím sociální sítě Facebook, například v různých cestovatelských skupinách, dále známým a osobám, které by mohli v minulosti tuto oblast navštívit. Sběr dat dotazníkovým šetřením probíhal od 9. 3. 2023 do 22. 4. 2023, kdy jej za tuto dobu vyplnilo 97 respondentů. Na základě sesbíraných dat bylo rozhodnuto o nezařazení otevřených otázek číslo 5 a 7, kvůli nedostatku kvalitních dat. Respondenti na tyto otázky odpovídali nejvíce tečkou či křížky, i když byly otázky označeny jako povinné. Je zde však zahrnuto shrnutí dat těchto otázek.

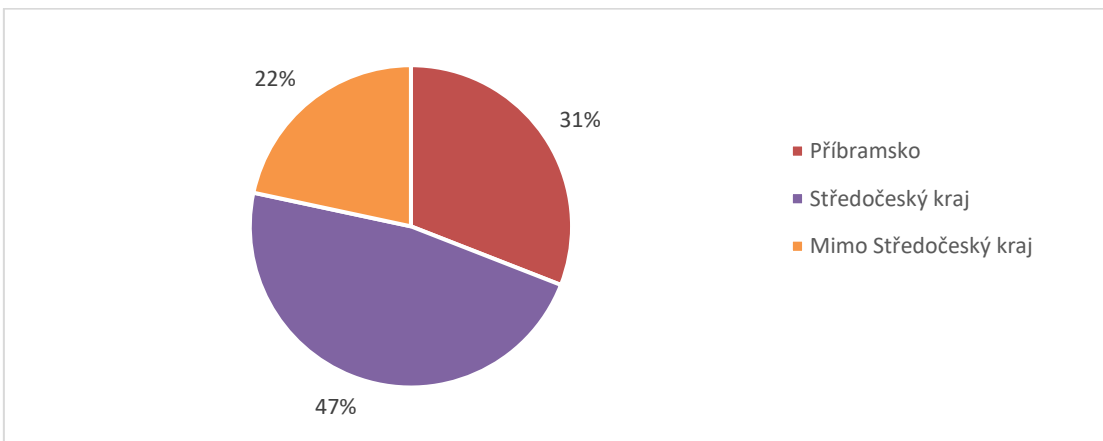
Z následujících tří grafů je možné vypočítat tyto demografické údaje. Dotazníkové šetření vyplnil podobný počet žen a mužů, a zúčastnili se jej i osoby jiného pohlaví. Respondenti se nejvíce pohybovali v rozmezí věku 45-64 let, poté v rozmezí 30-44 let a 19-29 let s podobnými výsledky. Skoro polovina respondentů pocházela ze Středočeského kraje, o něco méně z Příbramska a nejméně z ostatních krajů České republiky.

Graf 1. Pohlaví respondentů
(vlastní zpracování)

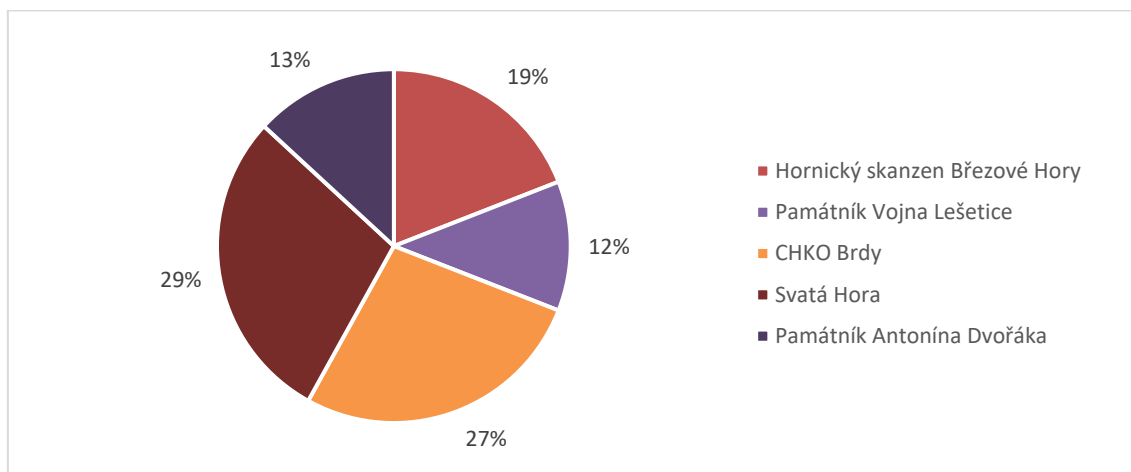

Graf 2. Věk respondentů
(vlastní zpracování)

Graf 3. Odkud respondenti pocházejí
(vlastní zpracování)

První otázkou k tématu bylo, zda respondenti navštívili nějakou z pěti vybraných atraktivit CR. Mezi nejvíce navštěvované se zařadila Svatá Hora a CHKO Brdy, s více než polovinou respondentů, kteří tyto atraktivity CR navštívili. Třetím nejnavštěvovanějším z těchto vybraných atraktivit CR je Hornický skanzen Březové Hory a s podobným procentem návštěv následují Památník Antonína Dvořáka a Památník Vojna Lešetice.

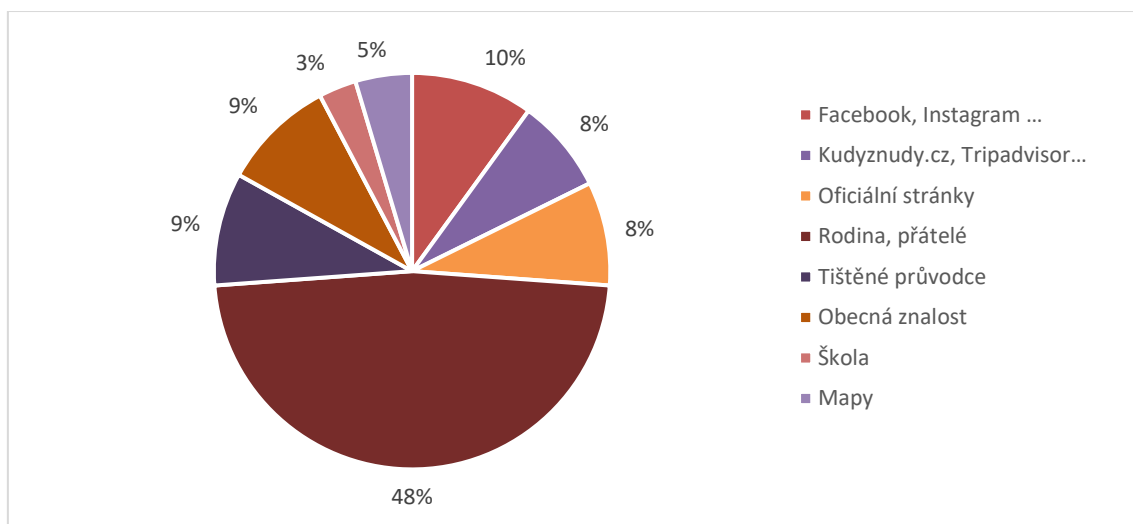

Graf 4. Jakou z vybraných památek respondenti navštívili
(vlastní zpracování)

Další otázka, se zněním „Co se vám na navštívené atraktivitě/atraktivitách cestovního ruchu nejvíce líbilo či naopak nelíbilo?“, byla otevřenou otázkou, a kvůli nedostatečnému počtu kvalitních odpovědí nebyla zařazena do výzkumu v této bakalářské práci. Je však možné shrnout, že na návštěvě Hornického skanzenu Březové Hory se návštěvníkům nejvíce líbila historie daného místa, výklad průvodce a nabídka prohlídkových tras. Při návštěvě Památníku Vojna Lešetice se návštěvníkům také líbila historie místa a jeho areál. U Svaté Hory návštěvníci nejčastěji zahrnovali její kouzlo, architektonický styl či výhled. U CHKO Brdy byla mezi nejzmiňovanějšími samotná příroda, klid a prostor bez davů lidí.

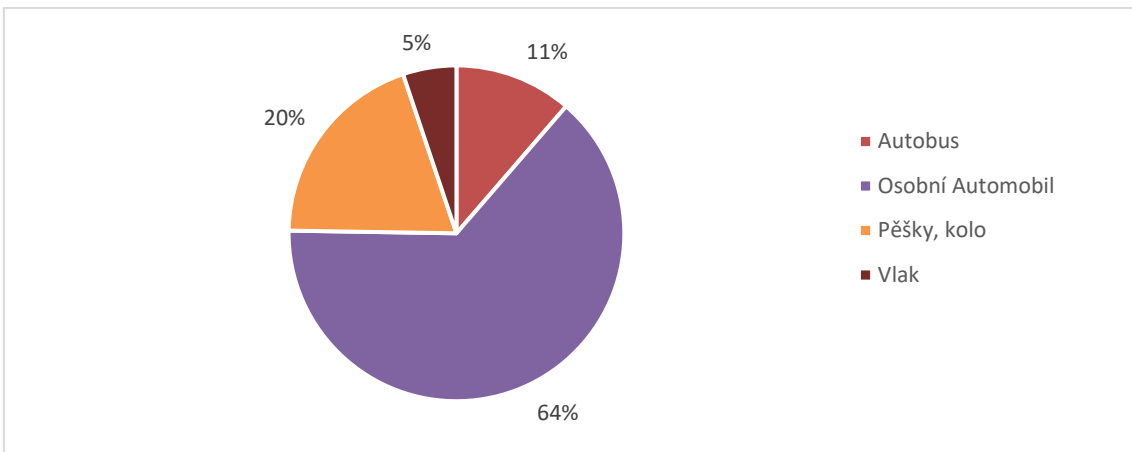
Skoro 50 % respondentů dále zaznačilo, že se o jednotlivých atraktivitách CR dozvěděli díky rodině a přátelům, kteří o nich hezky vyprávěli, sdělili své zážitky, popřípadě ukázali atraktivní fotografie. Dalšími možnostmi, skrz které se respondenti o atraktivitách CR dozvěděli jsou sociální sítě, turistické weby, oficiální webové stránky

atraktivit, tištěné průvodce nebo obecná znalost těchto míst. S tímto souvisela otázka ve znění „Co vás na propagaci dané atraktivity cestovního ruchu nejvíce zaujalo?“ doplněna o příklady jako fotografie, konané akce, slevy a podobně, která také nebyla zařazena do výzkumu bakalářské práce kvůli nedostatku kvalitních odpovědí. Opět je možné udělat shrnutí odpovědí nejvíce se opakovaných. Nejvíce návštěvníků uvedlo, že je k návštěvě lákala samotná atraktivita a nepotřebovali k návštěvě motivovat žádnou formou propagace. V závěsu poté bylo rozhodnutí k návštěvě na základě fotografií daných míst na internetu. Na pomyslném třetím místě se umístili přehledné a pěkně zpracované webové stránky, konané kulturní akce či sdělené zážitky od rodiny a přátel.

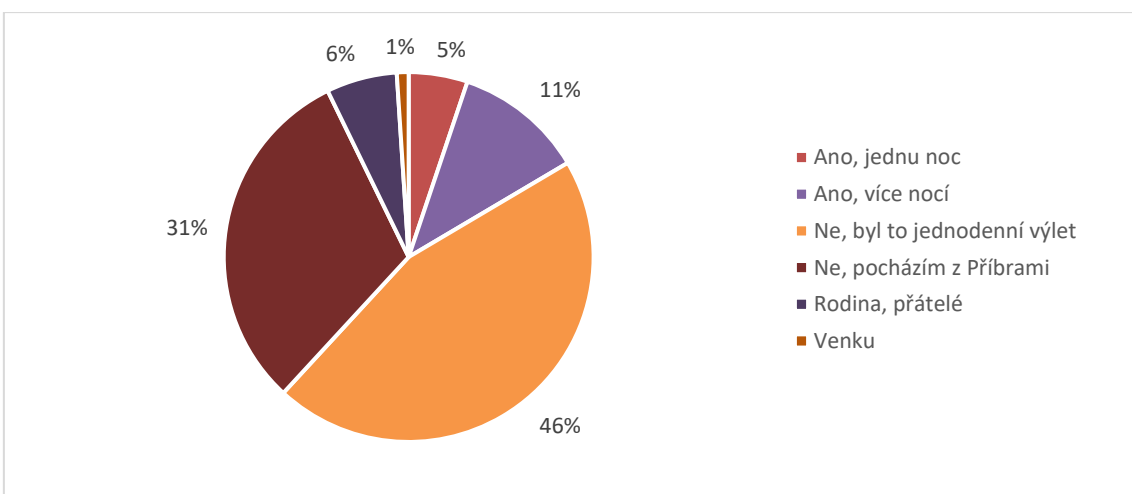

Graf 5. Cesta zjištění o daných atraktivitách CR
(vlastní zpracování)

Dále bylo z dotazníkového šetření zjištěno, že respondenti se v nejvíce případech dopravili k jednotlivým atraktivitám CR vlastním automobilem. Jako druhý nejčastější způsob dopravy bylo zvoleno chození pěšky či na jízda kole. V menší míře bylo využito autobusů či vlaku. Přes 70 % procent respondentů při návštěvě nepřenocovalo v ubytovacích zařízeních, a to proto že se jednalo o jednodenní výlet nebo v dané oblasti bydlí. Ti, kteří zde přenocovali zůstali spíše déle než jednu noc. Někteří respondenti využili přenocování u své rodiny, přátel nebo také venku.

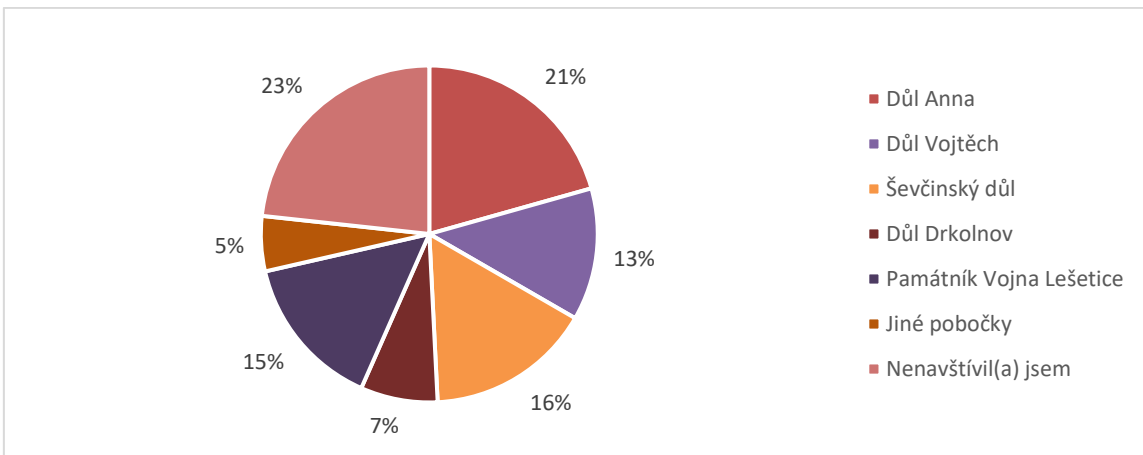

Graf 6. Způsob dopravy
(vlastní zpracování)

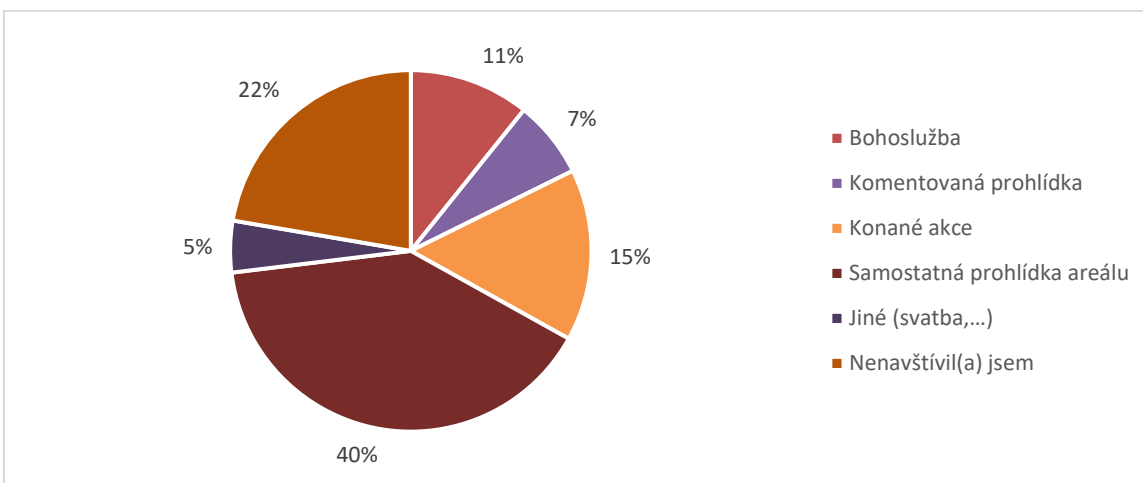

Graf 7. Přenocování v ubytovacím zařízení
(vlastní zpracování)

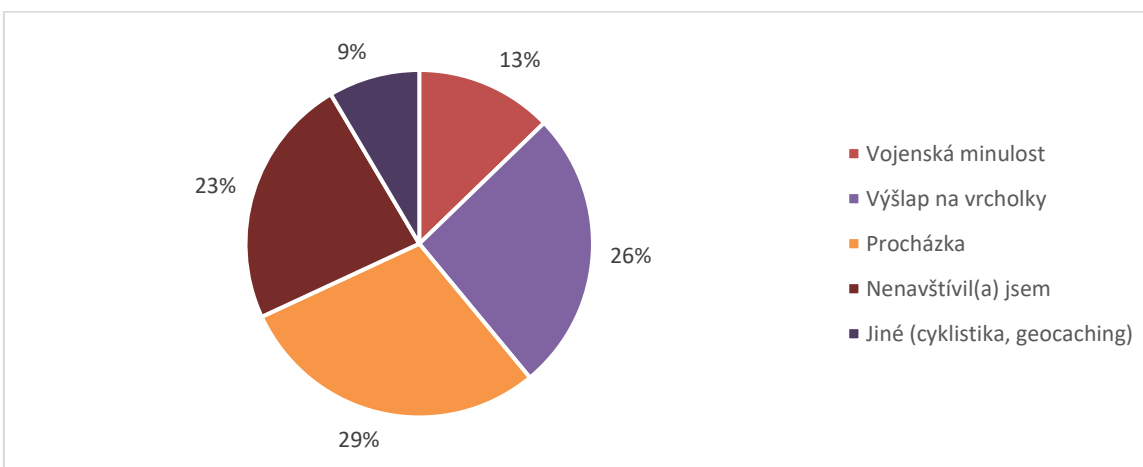
Z následujících grafů vyplývá, že při návštěvě Hornického skanzenu Březové Hory byl nejvíce navštěvován důl Anna, v závěsu poté Ševčinský důl, či pobočka Památník Vojna Lešetice. Svatou Horu nejvíce respondentů navštívilo z důvodu samostatné prohlídky areálu či akcích na ní uskutečněných. CHKO Brdy je nejvíce navštěvováno z důvodu zdolání jeho vrcholů, či procházce v této klidné přírodě. Tato oblast je navštěvována také díky své vojenské minulosti a prezenci vojenských staveb nebo také za účelem cykloturistiky nebo geocachingu. Památník Antonína Dvořáka navštívilo nejvíce respondentů pro jeho rozlehlý park, v menší míře pak pro komentovanou prohlídku či konané akce, ale i zde se objevila možnost geocachingu.

Graf 8. Návštěvnost Hornického muzea Příbram respondenty
(vlastní zpracování)

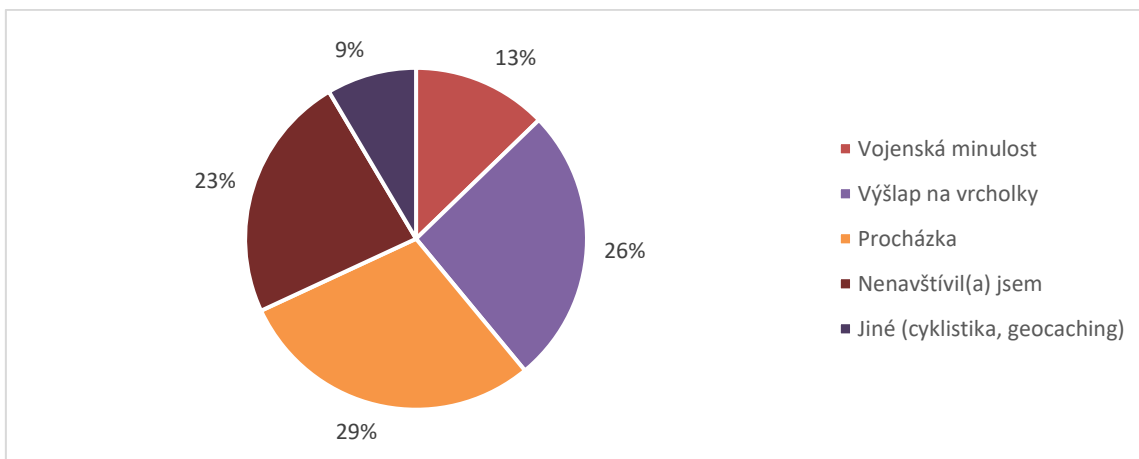

Graf 9. Účel návštěvy Svaté Hory respondenty
(vlastní zpracování)

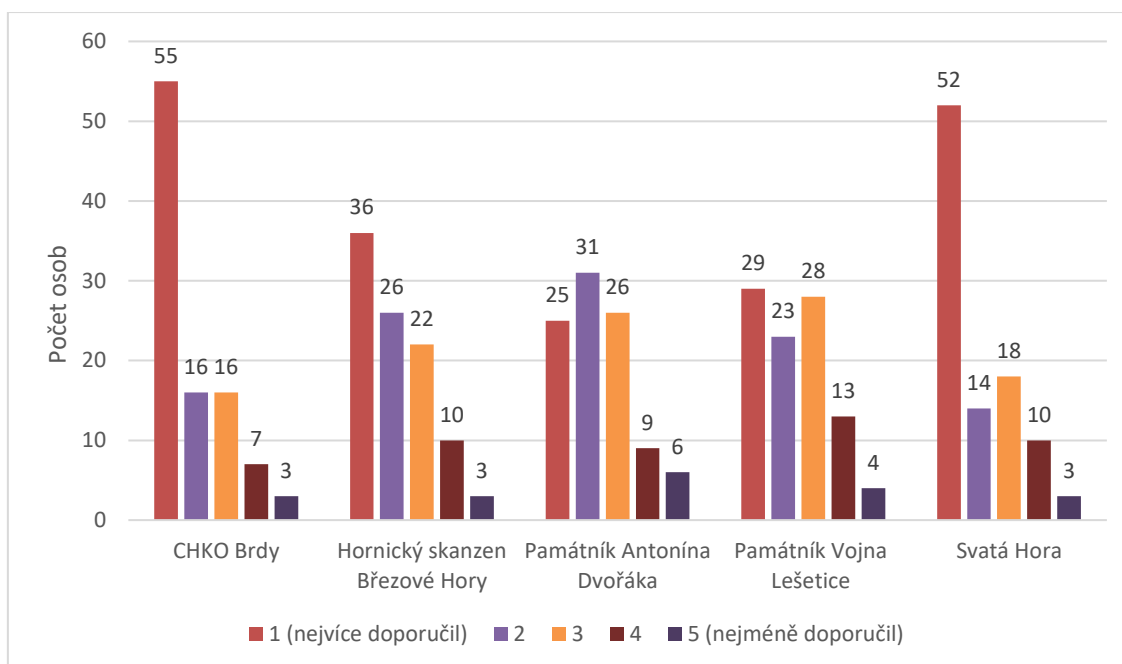
Graf 10. Účel návštěvy CHKO Brdy respondenty
(vlastní zpracování)

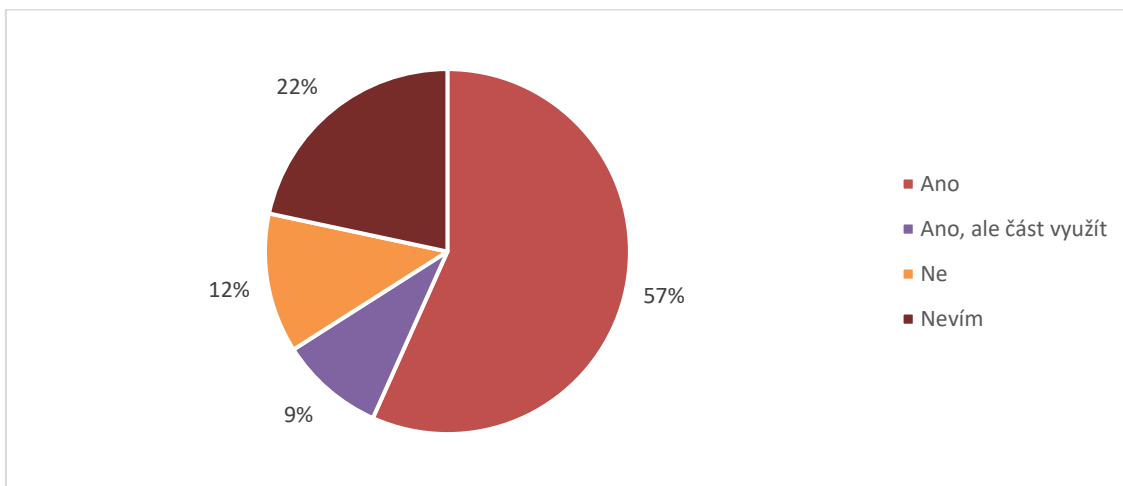
Graf 11. Účel návštěvy Památníku Antonína Dvořáka respondenty
(vlastní zpracování)

Respondenti také hodnotili jednotlivé vybrané atraktivity cestovního ruchu známkami od 1 do 5, kdy 1 znamenala nejvíce doporučuji a 5 nejméně doporučuji. Ze získaných dat je vidno, že nejvíce by respondenti doporučili návštěvu CHKO Brdy a Svaté Hory, které získali nejvíce ohodnocení známkou 1. Na druhém místě by doporučili návštěvu Hornického skanzenu Březové Hory, a nakonec s podobnými výsledky Památník Vojna Lešetice a Památník Antonína Dvořáka.

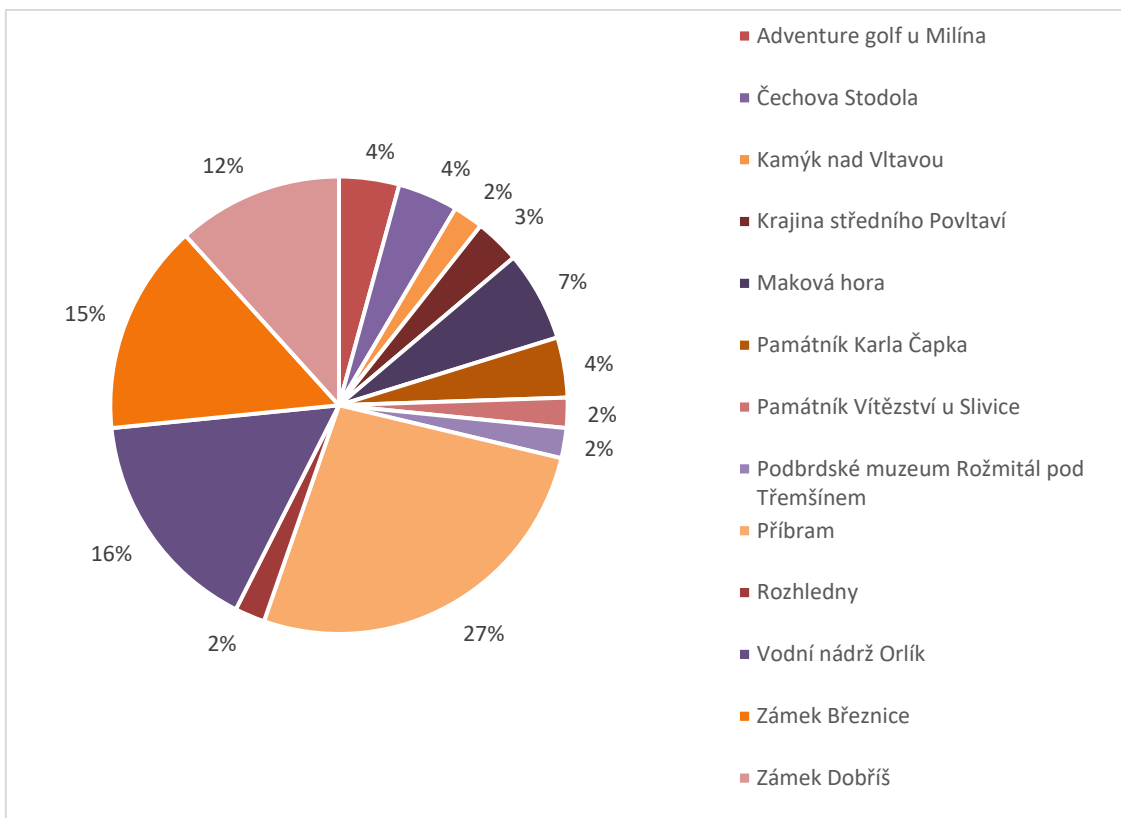
Graf 12. Doporučení jednotlivých atraktivit respondenty
(vlastní zpracování)

Dále byl zjišťován názor respondentů na haldy, které v okolí Příbrami zbyly po těžbě uranových rud, zda dotváří zdejší krajinu či jsou vhodným symbolem dřívější hornické činnosti. Přes 60 % respondentů s tímto výrokem souhlasí. Někteří z nich by některé haldy využili ke stavbě dopravní infrastruktury. Skoro čtvrtina nemá na tuto otázku názor. Respondentů, kterým haldy do této krajiny nezapadají, jelikož je berou například jako nehezský výtvar člověka, či nevhledné kopce bylo 12 %.

Graf 13. Haldy, symbolismus a dotváření krajiny
(vlastní zpracování)

Jako poslední bylo zjišťováno, jaké jiné atraktivity CR v okrese Příbram respondenti navštívili. Z 97 respondentů jich 44 nedoporučilo žádná další místa k navštívení. Zbývajících 53 zmínilo v největší míře samotné město Příbram a jeho jednotlivé atraktivity a lokality. Následně byly nejvíce zmiňovány vodní nádrž Orlík, zámek Březnice či zámek Dobříš. V menší míře pak mnoho dalších míst jako například poutní místo Maková hora či Památník Karla Čapka.

Graf 14. Další navštívená místa v okrese Příbram
(vlastní zpracování)

7 Shrnutí výsledků

V předchozích kapitolách byl charakterizován vývoj a předpoklady zvolené oblasti ORP Příbram a jednotlivých zvolených atraktivit CR. Tím bylo dosaženo jednoho z cílů této bakalářské práce. Následně bylo zvoleno pět výzkumných otázek, týkající se jednotlivých vybraných atraktivit CR, jejich návštěvnosti, rozvoje, propagace a dominantních forem CR, přičemž na některé z nich bylo díky kvalitativnímu a kvantitativnímu výzkumu možné zodpovědět. Některé otázky nebylo možné zodpovědět úplně, z důvodu nedostatečného množství kvalitních dat a celkových odpovědí dotazníkového šetření. I přes to však bylo dosaženo dalších cílů, kterými bylo zjištění, jaké atraktivity CR na území Příbramska návštěvníci preferují, na což bylo zodpovězeno v 1. výzkumné otázce. Výzkumná otázka č. 3. zodpověděla, zda si jsou jednotlivé atraktivity CR vědomy svého významu a vlivu na cestovní ruch této oblasti a dále bylo ve výzkumné otázce č. 5 zjištěno, za jakým účelem jsou tyto atraktivity CR navštěvovány. V otázce č. 2, týkající se dominantních forem CR, nemohlo být jednoznačně určeno, zda je v této oblasti více provozován montánní cestovní ruch či přírodní cestovní ruch. K otázce č. 4, zabývající se propagací a jejím vlivem na rozhodnutí návštěvníka k navštívení dané atraktivity CR, nebylo zajištěno dostatek kvalitních odpovědí, které by tuto otázku pomohli zodpovědět.

Otázka č. 1: Za jakými atraktivitami návštěvníci na Příbramsko nejčastěji jezdí?

K zodpovězení této otázky sloužila data získaná z dotazníkového šetření, nakonec byla doplněna i o informaci získanou z jednoho z rozhovorů. Z pěti vybraných atraktivit patří mezi ty nejvíce navštěvované a doporučované CHKO Brdy a Svatá Hora. Tato dvě místa byla navštívena nejvyšším počtem respondentů, a byla také ohodnocena nejvyšším počtem známky 1, která znamenala, že danou atraktivitu respondenti nejvíce doporučují k návštěvě, a nejnižším počtem známky 5, která znamenala nejméně doporučují k návštěvě. Mezi ostatní atraktivity CR nacházející se v okrese Příbram zařadili respondenti především samotné město Příbram, vodní nádrž Orlik nebo zámky Březnice a Dobříš. Tyto atraktivity nebyly ovšem doporučeny tolikrát, aby se vyrovnaly dříve zmíněnému CHKO Brdy a Svaté Hoře. Doplnujícím může informace od paní Moravcové, které v rozhovoru uvedla, že Svatá Hora, CHKO Brdy a Hornický skanzen

Březové Hory patří mezi top 3 navštěvovaných míst města Příbram. V celé turistické oblasti Brdy a Podbrdsko je pak do top 3 míst zařazen Hornický skanzen Březové Hory, Svatá Hora a hrady Točnick a Žebrák. Tato informace podporuje výsledek dotazníkového šetření, a je zde tedy vidět značná provázanost v obecné i konkrétní oblíbenosti a návštěvnosti těchto míst.

Otázka č. 2: Je montánní cestovní ruch a religiózní cestovní ruch dominantní formou cestovního ruchu oblasti Příbramska?

Výsledky této otázky se shodují s výsledky otázky předešlé. Dle informace paní Moravcové, spadá Hornický skanzen Březové Hory, CHKO Brdy a Svatá Hora do 3 nejoblíbenějších míst při navštívená města Příbram. V celé turistické oblasti tato tři místa patří právě Hornickému skanzenu Březové Hory, Svaté Hoře a hradům Točnick a Žebrák. Z toho vyplývá, že religiózní cestovní ruch, je jednou z dominantních forem této oblasti. Výsledky se ovšem neshodují při v zařazení CHKO Brdy a Hornického skanzenu Březové Hory na tomto žebříčku. Díky této informaci je možné říci, že Hornický skanzen Březové Hory je oblíbeným místem jak na místní, tak regionální úrovni. CHKO Brdy spadá do top 3 oblíbených míst při návštěvě města Příbram, zároveň bylo dotazníkovém šetření hodnoceno skoro 2x lépe než Hornický skanzen Březové Hory. Odpovědí na tuto otázku tedy je, že religiózní cestovní ruch je zcela zjevně oblíbenou formou cestovního ruchu provozovanou na území Příbramska. Další dominantní formou by mohl být tedy jak montánní cestovní ruch, tak přírodní cestovní ruch. Pro tuto otázku by byla odpověď validní při získání většího počtu respondentů dotazníkového šetření, ze kterého by byla data přesnější a více říkající.

Otázka č. 3: Jsou si jednotlivé atraktivity cestovního ruchu vědomy svého vlivu na cestovní ruch v oblasti Příbramska? Vidí zde potenciál k dalšímu růstu?

K zodpovězení této otázky posloužily odpovědi z rozhovorů. K CHKO Brdy bylo paní Fischerovou uvedeno, že minulý vývoj i budoucí rozvoj této oblasti je nesen v udržitelném smyslu. Jedním z cílů je chránit přírodu brdských lesů a edukovat návštěvníky o tom, proč a jak je tato příroda chráněna. Je zde snaha i o využití moderních technologií, pro které zde bohužel nejsou vhodné podmínky. Paní

Fischerová dále uvedla, že má CHKO Brdy pro Příbramsko a jeho cestovní ruch široký význam, jelikož je to relativně nové a málo probádané místo.

Paní Moravcová, zodpovídající otázky k Hornickému skanzenu Březové Hory, se k jeho vývoji vyjádřila pozitivně, i realisticky. Zmínila několik postupně vzniklých projektů a programů, které plánují rozšiřovat i do budoucna. Jsou si vědomi nedokonalostí, které se do budoucna budou snažit vylepšit, přičemž je potřeba brát v potaz finanční a personální kapacity. V rozvoji tohoto místa je zahrnuta i moderní technologie v podobě QR kódů s doplňkovými informačními materiály. Jejich zavedení je plánované i do venkovní expozice Ševčinského dolu, které obohatí výstavu důlní techniky videi a zvukovými nahrávkami. Do jejich rozvoje spadá i udržitelnost, primárně v zapojení do projektu Zelená firma, díky které mají zaměstnanci možnost se správně zbavovat různého druhu odpadu. O celkovém významu Hornického skanzenu Březové Hory paní Moravcová nepochybuje. Jak bylo již dříve zmíněno, patří mezi top 3 navštěvovaná místa města Příbram, i turistické oblasti Brdy a Podbrdsko.

K Památníku Vojna Lešetice paní Moravcová udává především rozvoj v programové rovině, kdy jsou na památníku uskutečňovány různé kulturní akce. Zajímavostí je stezka Po stopách politických vězňů, na níž se nachází panely s QR kódy s doplňujícími informacemi. QR kódy plánují využít i ve venkovní expozici samotného areálu Vojna. Památník je také oblíbeným místem filmařů, což by mohlo dopomoci k dalšímu rozvoji a přilákání nových návštěvníků. Význam této atraktivity není pro Příbramsko tak vysoký, jako u předchozích dvou atraktivit. Je zde však potenciál k jeho zvýšení, jež ční v autenticitě a genu loci tohoto místa.

Pan Poláček se k vývoji Památníku Antonína Dvořáka vyjadřuje jednoznačně. Přítomnost 8 hektarového anglického parku vybízí k uskutečňování venkovních kulturních akcí. Je zde potenciál, kterého v minulosti nebylo tolik využíváno, proto je budoucí rozvoj vázán na rekonstrukci expozic muzea a obnovu anglického parku. Co se týče budoucího využití moderní technologie, je pan Poláček zastáncem starých tradic, které by chtěl do budoucna prosadit spíše než využívání moderních technologií. Je zde však možnost si projít okolí památníku s aplikací Vysoka Říše zvuků, kdy při jejím

použití hraje návštěvníkovi do sluchátek hudba či edukativní text. Pan Poláček zmiňuje snahu o zavedení solárních panelů, které však nejdříve musí schválit Národní památkový ústav. Dále by rádi řešili problémy s erozí, či vodou stékající při přívalových deštích z parku do vesnice. Dle Poláčka má Památník Antonína Dvořáka význam pro cestovní ruch Příbramska, přičemž má tento význam potenciál ke zvětšení, díky mezinárodnímu významu samotné osobnosti Antonína Dvořáka.

Pan Horáček uvádí, že Svatá Hora se dlouhodobě snaží o doplňování nových akcí, programu, prohlídek či místa, díky kterým by sem zavítalo více návštěvníků. Nabídku by rádi rozšiřovali i v budoucnu, to by museli být ovšem splněny podmínky primárně z řad finančních a personálních. Je zde využíváno moderních technologií v podobě online přenosu bohoslužeb, QR kódů, či interaktivních prvků v expozicích Svatohorského muzea. Aktuálně se pracuje na obnově Svatohorských sadů, kde by mohli vzniknout nové pracovní pozice pro hendikepované a jejichž úroda by mohla být zpracována do místních produktů. Řešit by chtěli také zachytávání dešťové vody, která by mohla sloužit pro zalévání a výsadbu růží ve svatohorském areálu. Pan Horáček i paní Jechortová uvedli, že je Svatá Hora jedním z hlavních cílů při návštěvě Příbramska, a je tudíž významnou pro cestovní ruch této oblasti.

Kromě Památníku Vojna Lešetice se všechny vybrané atraktivity CR shodly na svém velkém významu pro cestovní ruch, kterého si jsou vědomi. Všechny tyto atraktivity CR jsou si však vědomi i svého potenciálu k dalšímu rozvoji, kterého se snaží dosáhnout rozšiřováním nabídky, zavedením moderních prvků, či naopak návratem ke starým tradicím nebo možnostmi udržitelného rozvoje v podobě revitalizace okolního prostředí, šetrné nakládání se zdroji a podobně.

Otázka č. 4: Jak se jednotlivé atraktivity CR propagují a je tím ovlivněno rozhodnutí návštěvníka o navštívení dané atraktivity?

Na tuto otázku nemohlo být bohužel plně zodpovězeno z důvodu nedostatečného počtu kvalitních odpovědí v dotazníkovém šetření. Na tuto otázku mělo být zodpovězeno za pomoci rozhovorů, i dotazníkového šetření. Z rozhovorů vyplývá, že forem propagace je využíváno velké množství. V případě CHKO Brdy není usilováno o přílišnou

propagaci k nalákání návštěvníků, ta by této lokalitě mohla spíše uškodit. V případě zbylých vybraných atraktivit CR je využíváno několika forem propagace. V online propagaci jsou to především webové stránky a sociální sítě. Off-line propagace je nejčastěji prováděna ve formě letáčků, plakátů, citylightů, či článků v tisku. Dále jsou jednotlivá místa propagována médii, a to v celostátní televizi či rozhlase. Určité formy propagace probíhají i mezi jednotlivými různými atraktivitami Příbramska.

Z dotazníkového šetření mělo vyplynout, jak se o daných atraktivitách dozvěděli a co se jim na případné propagaci nejvíce líbilo. Skoro 50 % respondentů uvedlo, že se o vybraných atraktivitách CR dozvěděli skrz rodinu či přátele, kteří je o nich informovali. V dalších případech se jednalo o sociální sítě, turistické webové stránky, oficiální webové stránky vybraných atraktivit, tištěné průvodce nebo také obecnou znalost těchto míst. Tyto způsoby se zde však objevily pouze v jednotkách procent. Odpovědi týkající se toho, co se návštěvníkům na propagaci nejvíce líbilo, nebyli pro tuto práci relevantní z důvodu nedostatku kvalitních odpovědí. Z pár získaných odpovědí je možné udělat souhrn, ve kterém respondenti uvedli, že k návštěvě vybraných atraktivit CR je motivovalo samotné místo a nepotřebovali žádnou formu propagace. Dále bylo uváděno rozhodnutí o navštívení na základě fotografií daných míst či doporučení od přátel a rodiny.

Na tuto výzkumnou otázku proto není možné jednoznačně odpovědět. Jednotlivé vybrané atraktivity CR využívají mnoho prostředků propagace, kterých je využíváno pro nalákání, oslovení a informování návštěvníků o těchto místech, konaných akcích a jejich nabídce. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že jako nejlepší propagace slouží dobré slovo lidí, kteří daná místa již navštívili. Aby tato otázka mohla být úplně zodpovězena, bylo by za potřebí mít více celkových odpovědí z dotazníkového šetření, primárně těch kvalitních, vypovídajících nějaké hodnoty a spadající do parametrů zadané otázky.

Otázka č. 5: Za jakým účelem jsou vybrané atraktivita cestovního ruchu nejvíce navštěvovány?

K zodpovězení této otázky posloužili odpovědi jak z rozhovorů, tak dotazníkového šetření. K CHKO Brdy uvedla paní Fischerová zálibu návštěvníků v cyklistice a pěší turistice, ať už na její vrcholy či v lokalitách při okrajích, vhodných pro kratší výlety. Dále zmiňuje velkou oblíbenost lokality převážně u místních obyvatel. Z dotazníkového šetření vyplývá, že sem návštěvníci zavítají primárně při příležitosti výslapu na vrcholky, či procházky v klidu tamní přírody. Někteří respondenti sem zavítali kvůli vojenské minulosti a přítomnosti vojenských staveb, další kvůli sportovním aktivitám jako je cyklistika nebo běh. Několik respondentů uvedlo i navštívení lokality z důvodu geocachingu.

Paní Moravcová uvedla, že je Hornický skanzen Březové Hory nejnavštěvovanější pobočkou, ve které může návštěvníky zaujmout prohlídka podzemí, jízda hornickým vláčkem, samotná industriální architektura nebo četnost kulturních akcí. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že nejnavštěvovanějšími jsou právě doly Anna a Ševčinský, které nabízejí návštěvníkům prohlídka podzemí či jízdu hornickým vláčkem. Respondenti uvedli důvod návštěvy primárně kvůli samotné historii místa. U Památníku Vojna Lešetice paní Moravcová uvedla oblíbenost místa převážně u školních exkurzí, zájemců o minulost tohoto místa, či místních obyvatel, a to primárně pro svoji historii a autenticitu. Dále zmínila i významnost pro konání kulturních akcí. Dotazníkové šetření ukázalo, že je Památník Vojna Lešetice také jednou z více navštěvovaných poboček Hornického muzea Příbram. Respondenti uváděli důvod návštěvy primárně kvůli historii a místu samotnému.

Pan Poláček zmínil velkou oblíbenost anglického parku, který ovšem využívají nejvíce místní obyvatelé. Následuje oblíbenost expozic muzea a poté konané kulturní akce. Tato slova a pořadí bylo potvrzeno dotazníkovým šetřením, kdy nejvíce respondentů navštívilo PAD právě kvůli procházce parkem. Dalším důvod byla tedy účast na komentované prohlídce a za ní účast na konaných kulturních akcích. Opět se zde vyskytli někteří respondenti, kteří navštívili PAD z důvodu geocachingu.

Pan Horáček a paní Jechortová zmínili oblíbenost Svaté Hory primárně u místních obyvatel, kteří navštěvují okolní park, využívají svatohorských schodů či se jen tak chodí kochat touto barokní perlou a jejím areálem. Komentované prohlídky dle nich tvoří minimum celkových návštěv. To bylo opět potvrzeno dotazníkovým šetřením, ze kterého vyplývá, že návštěvníci nejčastěji navštěvují Svatou Horu za účelem samostatné prohlídky areálu, dále za účelem účasti na konaných kulturních akcích nebo také bohoslužby. Komentované prohlídky se zúčastnilo jen malé procento respondentů.

Z těchto výsledků vyplývá, že si jednotlivé atraktivity CR jsou vědomy toho, za jakými účely jsou návštěvníky nejčastěji navštěvovány, a z předchozích otázek vyplývá, že se snaží o nalákání dalších návštěvníků, či udržení těch stávajících, kteří daná místa navštěvují pravidelně.

8 Závěry a doporučení

Bakalářská práce se věnovala charakteristice vývoje a předpokladů na území Příbramska, konkrétně ve vybraném území ORP Příbram. V jednotlivých kapitolách bylo přiblíženo téma a pojmy týkající se vývoje a předpokladů této oblasti, dále byl popsán vývoj a nabídka pro cestovní ruch jednotlivých zvolených dědictví a atraktivit cestovního ruchu.

V části výzkumné bylo poté částečně zdárně zodpovězeno na stanovené výzkumné otázky. Na některé otázky nemohlo být odpovězeno úplně či přesně, z důvodu nedostatku kvalitních odpovědí na některé dotazníkové otázky a celkového malého počtu odpovědí na celé dotazníkové šetření.

Závěrem této práce je fakt, že díky vhodným předpokladům a podmínkám k uskutečňování různých forem cestovního ruchu, je Příbramsko oblíbenou turistickou oblastí. Primárně k uskutečňování montánního, religiózního a přírodního cestovního ruchu. Jednotlivé vybrané atraktivity CR jsou si vědomy svého vlivu na cestovní ruch dané oblasti, a proto se vhodnou propagací, aktivním plánováním budoucího rozvoje a zpestřováním nabídky cestovního ruchu snaží naplnit svůj potenciál.

Při psaní bakalářské práce vyvstalo jako jeden z problémů široké množství vybraných atraktivit CR. Pro lepší zkoumání by bylo vhodné vybrat například dvě reprezentativní atraktivity, které by mezi sebou bylo možné v jednotlivých aspektech porovnat, či porovnat s lokalitou s podobnými předpoklady a podmínkami pro cestovní ruch. Práce by se mohla tedy rozvíjet i tímto směrem.

Pro další zkoumání by bylo vhodné zajistit větší počet respondentů dotazníkového šetření, kterého by mohlo být docíleno rozdáváním či optáváním návštěvníků přímo na místě jednotlivých atraktivit CR.. Mohlo by se tak dosáhnout relevantnějších odpovědí a validnějších výsledků vyplývajících z dotazníkového šetření.

9 Seznam použité literatury a zdrojů

- [1] Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2023a. *Charakteristika oblasti* [cit. 12. 1. 2023]. Dostupné z: <https://brdy.nature.cz/charakteristika-oblasti>
- [2] Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2023b. *Poznejte Brdy* [online], [cit. 12. 1. 2023]. Dostupné z: <https://brdy.nature.cz/poznejte-chko>
- [3] Asociace pro rozvoj infrastruktury, 2023. *Dálnice D4 mezi Příbramí a Pískem* [online], [cit. 18. 3. 2023]. Dostupné z: <http://www.ceskainfrastruktura.cz/projekty/rychlostni-silnice-r4/>
- [4] CzechTourism, 2023a. *Bohutínský vrch – jedna z brdských osmistovek* [online], [cit. 18. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/bohutinsky-vrch-jedna-z-brdskych-osmistovek>
- [5] CzechTourism, 2023b. *Hornické muzeum* [online], [cit. 13. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.brdyapodbrdsko.cz/hornicke-muzeum>
- [6] CzechTourism, 2023c. *Památník Vojna, Lešetice* [online], [cit. 13. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.brdyapodbrdsko.cz/914-pamatnik-vojna>
- [7] CzechTourism, 2023d. *Svatá Hora u Příbrami* [online], [cit. 16. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.brdyapodbrdsko.cz/svata-horasvatá>
- [8] České dráhy, 2023. *Svezte se na výlet do Brd cyklovlakem!* [online], [cit. 19. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.cd.cz/vlakem-na-vylet/vylet/prahaberounpribrambrezniceblatna/svezte-se-na-vylet-do-brd-cyklovlakem/15577>
- [9] Český statistický úřad, 2022. *2120 – SO ORP Příbram* [online], [cit. 7. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/2120_so_orp_pribram
- [10] Český statistický úřad, 2016. *SO ORP Příbram* [online], [cit. 7. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11240/17837300/adm_2016_ORP2120.png/be2a2baf-f236-47fe-8b32-bb23cb5789af?version=1.1&t=1468926245968
- [11] Český statistický úřad, 2023. *Vývoj vybraných ukazatelů v SO ORP Příbram* [online], [cit. 7. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xs/vyvoj-vybranych-ukazatelu-v-so-orp-pribram>
- [12] DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Brdy: známé i neznámé*. Praha: Knižní klub, 2016. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-5512-5.
- [13] FRYŠ, Josef. *Hornická Příbram v proměnách času*. Plzeň: Starý most, 2018. ISBN 978-80-87338-90-2.

- [14]FRYŠ, Josef a JAROUŠEK, Jiří. *Svatá Hora v proměnách času*. Plzeň: Starý most, 2017. ISBN 978-80-87338-79-7.
- [15]HAJŠMAN, Jan a Jaroslav VOGELTANZ. *Tajemství brdských vrcholů I*. Plzeň: Starý most, 2012. ISBN 978-80-87338-24-7.
- [16]HAJŠMAN, Jan. *Brdy opět otevřené*. Plzeň: Starý most, 2015. ISBN 978-80-87338-51-3.
- [17]HEŘMANOVÁ, Eva a Pavel CHROMÝ. *Kulturní regiony a geografie kultury: kulturní realie a kultura v regionech Česka*. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-339-3.
- [18]HOLEČEK, Milan, Peter MARIOT a Miroslav STRÍDA. *Zeměpis cestovního ruchu: učebnice pro hotelové a jiné střední školy: příručka pro průvodce cestovního ruchu*. 2., upr. A rozš. vyd. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2007. ISBN 80-86034-64-X.
- [19]Hornické muzeum Příbram, 2023a. *Historie památníku Vojna* [online], [cit. 13. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.muzeum-pribram.cz/historie-pamatniku-vojna/>
- [20]Hornické muzeum Příbram, 2023b. *Hornický skanzen Březové Hory* [online], [cit. 13. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.muzeum-pribram.cz/hornicky-skanzen/>
- [21]Hornické muzeum Příbram, 2023c. *Prohlídkový areál A „Ševčinský důl“* [online], [cit. 13. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.muzeum-pribram.cz/prohlidkovy-areal-a-sevcinsky-dul/>
- [22]Hornické muzeum Příbram, 2023d. *Prohlídkový areál B „Důl Anna“* [online], [cit. 13. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.muzeum-pribram.cz/prohlidkovy-areal-b-dul-anna/>
- [23]Hornické muzeum Příbram, 2023e. *Prohlídkový areál C „Důl Vojtěch“* [online], [cit. 13. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.muzeum-pribram.cz/prohlidkovy-areal-c-dul-vojtech/>
- [24]JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Marketing v cestovním ruchu: jak uspět v domácí i světové konkurenci*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4209-0.
- [25]Město Příbram, 2023. *Za technickými památkami* [online], [cit. 13. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.poznejpribram.cz/za-technickymi-pamatkami>
- [26]ORP Příbram, 2015. *Strategie území správního obvodu ORP PŘÍBRAM v oblasti předškolní výchovy a základního školství, sociálních služeb, odpadového hospodářství, cestovního ruchu a v oblasti aglomerace téma zaměstnanost pro období 2015-2024*. [online], [cit. 19. 3. 2023]. Dostupné z:

<https://www.dsopribram.cz/o-svazku/dokumenty-1/dokumenty/strategie-uzemi-spravniho-obvodu-orp-pribram-1/>

- [27] Památník Antonína Dvořáka, 2023a. *O památníku* [online], [cit. 18. 1. 2023]. Dostupné z: <https://antonindvorak.cz/o-pamatniku/>
- [28] Památník Antonína Dvořáka, 2023b. *Otevírací doba/Vstupenky* [online], [cit. 4. 4. 2023]. Dostupné z: <https://antonindvorak.cz/pro-navstevniky/oteviraci-doba-vstupenky/>
- [29] Památník Antonína Dvořáka, 2023c. *Pro návštěvníky* [online], [cit. 4. 4. 2023]. Dostupné z: <https://antonindvorak.cz/pro-navstevniky/>
- [30] PÁSKOVÁ, Martina. *Udržitelnost cestovního ruchu*. 3. vyd., přeprac. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-329-1.
- [31] ROPID, 2023. *O systému* [online], [cit. 19. 3. 2023]. Dostupné z: <https://pid.cz/o-systemu/>
- [32] RYGLOVÁ, Kateřina, Michal BURIAN a Ida VAJČNEROVÁ. *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4039-3.
- [33] SMOLOVÁ, Věra et al. *Příbram*. Praha: NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-7422-489-8.
- [34] Středočeská centrála cestovního ruchu, 2023. *Střední Čechy – Oblasti* [online], [cit. 24. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.strednicechy.cz/oblasti/>
- [35] Středočeský kraj, 2023. *Národní kulturní památky* [online], [cit. 8. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/kultura/narodni-kulturni-pamatky>
- [36] Středočeský kraj, 2018. *Program rozvoje cestovního ruchu ve Středočeském kraji 2018-2023* [online], [cit. 8. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/regionalni-rozvoj/program-rozvoje-cestovniho-ruchu>
- [37] Svatá Hora, 2023a. *Fotogalerie* [online], [cit. 20. 4. 2023]. Dostupné z: <https://svata-hora.cz/o-svate-hore/fotogalerie/>
- [38] Svatá Hora, 2023b. *Historie* [online], [cit. 16. 1. 2023]. Dostupné z: <https://svata-hora.cz/o-svate-hore/historie/>
- [39] Svatá Hora, 2023c. *Návštěvní doba* [online], [cit. 4. 4. 2023]. Dostupné z: <https://svata-hora.cz/pro-navstevniky/navstevni-doba/>
- [40] Svatá Hora, 2023d. *Prohlídky* [online], [cit. 4. 4. 2023]. Dostupné z: <https://svata-hora.cz/pro-navstevniky/prohlidky/>

- [41] VYSTOUPIL, Jiří a Martin ŠAUER. *Geografie cestovního ruchu České republiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-340-7.
- [42] ZELENKA, Jaromír a Roman ŽIVOR. *Hornické památky České republiky*. Praha: Nakladatelství Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2858-7.
- [43] ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2. (cit. 19.1.2023)

10 Přílohy

1) Otázky k rozhovorům

1. Jak dlouho pracujete ve *vybrané atraktivitě* a jaký máte názor na její vývoj v posledních letech?
2. Jaký má podle vás *vybraná atraktivita* význam pro cestovní ruch v oblasti Příbramska?
3. Kolik návštěvníků k vám ročně zavítá?
4. Máte přehled o tom, zda k vám jezdí spíše čeští či zahraniční návštěvníci?
5. Jsou zde velké rozdíly v návštěvnosti v sezóně a mimo sezónu?
6. Myslíte si, že návštěvnost *vybrané atraktivity* je optimální, či má potenciál získat více návštěvníků než doposud?
7. Kde všude propagujete *vybranou atraktivitu* a jakým způsobem? Jak se snažíte návštěvníky oslovit?
8. Jaký máte vztah s ostatními atraktivitami cestovního ruchu v oblasti Příbramska? Spolupracujete s nějakou? Jakým způsobem?
9. Využíváte moderní technologie a interaktivní prvky? Máte je v plánu zavést v budoucnu?
10. Snažíte se o udržitelný rozvoj?
11. Které z vašich míst jsou nejnavštěvovanější? /Za jakým účelem si myslíte, že vás návštěvníci navštěvují?

2) Otázky dotazníkového šetření

1. Pohlaví
2. Věk
3. Odkud pocházíte?
4. Jakou zde zmíněnou atraktivitu cestovního ruchu jste na Příbramsku navštívili?
5. Co se vám na navštívené atraktivitě/atraktivitách cestovního ruchu nejvíce líbilo či naopak nelíbilo? Napište prosím atraktivitu a k ní poté poznámku.
6. Kde jste se o dané atraktivitě/atraktivitách cestovního ruchu dozvěděli?
7. Co vás na propagaci dané atraktivity cestovního ruchu nejvíce zaujalo? (Vzhled stránek, fotografie, samotná atraktivita, nabízené zážitky, konané akce, slevy...) Napište prosím atraktivitu a k ní poté poznámku.
8. Jak jste se k atraktivitám cestovního ruchu Příbramska v převážné většině návštěv dopravili?
9. Přenocovali jste při návštěvě atraktivit cestovního ruchu Příbramska v ubytovacím zařízení?
10. Jakou část Hornického muzea v Příbrami jste navštívili? Zaškrtněte prosím všechny navštívené.
11. Při jaké příležitosti jste navštívili areál Svaté Hory?
12. Kvůli čemu jste navštívili CHKO Brdy?

13. Při jaké příležitosti jste navštívili Památník Antonína Dvořáka ve Vysoké u Příbramě?
14. Myslíte si, že haldy (zbylé po těžbě uranových rud) v okolí Příbrami dotvářejí zdejší krajinu a jsou tak vhodným symbolem dřívější hornické činnosti? Svou odpověď prosím zdůvodněte.
15. Jakou z těchto atraktivit cestovního ruchu byste doporučili v oblasti Příbramska navštívit své rodině/přátelům? (1 = nejvíce doporučuji; 5 = nejméně doporučuji; ke každé atraktivitě prosím přiřaďte jedno číslo)
16. Jaké jiné atraktivity cestovního ruchu jste na Příbramsku navštívili a doporučili byste jejich návštěvu své rodině/přátelům?

Zadání bakalářské práce

Autor: Kateřina Cyrmonová
Studium: I2000603
Studijní program: B0413P050030 Management cestovního ruchu
Studijní obor: Management cestovního ruchu - anglický jazyk
Název bakalářské práce: Rozvoj a předpoklady cestovního ruchu na Příbramsku
Název bakalářské práce AJ: Development and prerequisite of tourism in Příbramsko

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce je charakterizovat vývoj a předpoklady cestovního ruchu ve vybraných lokalitách na Příbramsku. Z různých podob dědictví, které jsou využívány pro cestovní ruch, jsou vybrány lokality jako Hornické muzeum Příbram a z toho vybraná pracoviště Hornický skanzen Březové hory a Památník Vojna v Lešetících u Příbrami. Dále poutní místo Svatá hora, vybrané lokality v CHKO Brdy a Památník Antonína Dvořáka ve Vysoké u Příbramě. Výzkum bude využívat kvalitativních metod v podobě rozhovorů a dotazníkového šetření.

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika zpracování
  - 2.1. Cíl práce
  - 2.2. Metodika zpracování
3. Teoretická část
  - 3.1. Cestovní ruch
  - 3.2. Vývoj cestovního ruchu
  - 3.3. Předpoklady cestovního ruchu
  - 3.4. Dědictví v cestovním ruchu
  - 3.5. Vymezení regionu Příbramska
4. Praktická část
  - 4.1. Hornický skanzen Březové hory
  - 4.2. Památník Vojna, Lešetice u Příbrami
  - 4.3. Svatá Hora
  - 4.4. CHKO Brdy
  - 4.5. Památník Antonína Dvořáka, Vysoká u Příbramě
  - 4.6. Kvalitativní výzkum
  - 4.7. Výsledky výzkumu
5. Shrnutí a diskuze výsledků
6. Závěry a doporučení
7. Seznam použitých zdrojů
8. Přílohy

FRYŠ, Josef. Hornická Příbram v proměnách času. Plzeň: Starý most, 2018. ISBN 978-80-87338-90-2.

FRYŠ, Josef a JAROŠEK, Jiří. Svatá Hora v proměnách času. Plzeň: Starý most, 2017. ISBN 978-80-87338-79-7.

HAJŠMAN, Jan a Jaroslav VOGELTANZ. Tajemství brdských vrcholů I. Plzeň: Starý most, 2012. ISBN 978-80-87338-24-7.

SMOLOVÁ, Věra et al. Příbram. Praha: NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-7422-489-8.

ZELENKA, Jaromír a Roman ŽIVOR. Hornické památky České republiky. Praha: Nakladatelství Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2858-7.

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. Výkladový slovník cestovního ruchu. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.

Zadávací pracoviště: Katedra rekreologie a cestovního ruchu,
Fakulta informatiky a managementu

Vedoucí práce: RNDr. Mgr. Tomáš Burda, Ph.D.

Oponent: doc. Ing. Martina Pásková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 15.10.2022